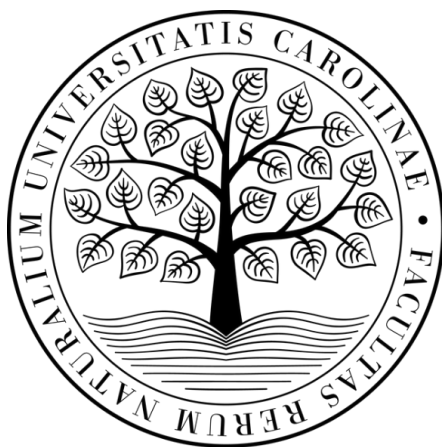

Univerzita Karlova
Přírodovědecká fakulta
Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje

Studijní program: Geografie
Studijní obor: Krajina a Společnost

Bc. Petra Masojídková

**ÚZEMNÍ STUDIE KRAJINY JAKO NÁSTROJ ŘEŠENÍ
KRAJINY V ÚZEMNÍM PLÁNOVÁNÍ**

**LANDSCAPE PLANNING STUDY AS A TOOL FOR PHYSICAL
PLANNING**

Diplomová práce

Vedoucí práce: RNDr. Radim Perlín, Ph.D.

Praha, 2020

Prohlašuji, že jsem závěrečnou práci zpracovala samostatně a že jsem uvedla všechny použité informační zdroje a literaturu. Tato práce ani její podstatná část nebyla předložena k získání jiného nebo stejného akademického titulu.

V Praze, dne 15. 5. 2020

.....

Bc. Petra Masojídková

Poděkování

Chtěla bych poděkovat vedoucímu této diplomové práce RNDr. Radimovi Perlínovi, Ph.D., za vedení, cenné rady, věcné připomínky a čas věnovaný během konzultací. Ráda bych také poděkovala svým rodičům a příteli, kteří mi stáli po boku během celého studia a bez nichž by tato práce nevznikla. Děkuji také všem respondentům za ochotu odpovídat na otázky během rozhovorů.

Abstrakt

Diplomová práce se zaměřuje na nový nástroj Územní studie krajiny pro ORP. Hlavním cílem práce je zjistit, jakým způsobem může být Územní studie krajiny využívána, kdo ji může používat a jakým způsobem může ovlivnit krajinu. Práce využívá metody případové studie tří vybraných ORP, a to Votice, Humpolec a Vodňany. V teoretické části se diplomová práce zabývá diskusí pojmu krajina a jejímu ukotvení. V další části se práce věnuje základním formám nástrojů, které upravují plánování krajiny v Česku, a to zejména územnímu plánování. Dále se práce zabývá modely veřejné správy, které v současné době ovlivňují plánování prostoru, tedy modely top-down a bottom-up. V duchu teoretického rámce jsou pak stanoveny i dvě základní hypotézy. V praktické části práce jsou využity dvě kvalitativní metody výzkumu. První metodou je analýza dokumentů Územní studie krajiny ORP, druhou metodou jsou polostrukturované rozhovory s vybranými respondenty. Z výsledků obou metod vyplývá, že Územní studie krajiny může být využívána pouze v omezené míře, a to převážně jako informační podklad. Míra realizace konkrétních opatření je však zatím velmi nízká. Zjištěnými příčinami je nesrozumitelnost nástroje, obecnost a přílišný rozsah řešených krajinných témat, přesahující jak možnosti nástrojů územního plánování, tak i možnosti činností odborných orgánů v ORP. Dalším zjištěným důvodem je také celková nezávaznost opatření, která nespádají pod konkrétní správní úřad. Výsledky práce ukazují, že v postupu tvorby Územní studie krajiny ORP převažuje top-down přístup s velmi nízkou participací lokálních aktérů i veřejnosti, což může být jednou z klíčových příčin velmi malého využívání studie a také neúspěšné realizace navrhovaných opatření.

Klíčová slova: územní plánování, územní studie krajiny, krajina, veřejná správa, top-down, bottom-up

Abstract

The diploma thesis focuses on the new tool Landscape planning study for the municipality with extended competence. The main aim of this work is to find out, how Landscape planning study can be used, who can use it and how it may change the landscape. The thesis uses the case study methods of three selected municipalities with extended competence, namely Votice, Humpolec and Vodňany. The theoretical part discusses the concept of landscape and anchoring in planning activities. In next part, the thesis deals with the basic forms of tools that regulate the planning and using of landscape in Czechia, focusing mainly on spatial planning. Furthermore, the thesis deals with models that currently affect space planning, namely top-down and bottom-up models. Two basic hypotheses of the diploma thesis are set based on theoretical frameworks. There are two qualitative research methods used in the practical part of the thesis. The first method is the analysis of Landscape planning studies, second method are semi-structured interviews with selected respondents. The results of both methods show that Landscape planning study can be used only to a limited extent, mainly as an information source. However, the implementation rate of specific measures is very low now. The identified causes are the lack of comprehensibility of the instrument, the generality and the excessive range of landscape issues, beyond the possibilities of the existing spatial planning tools and the possibilities of the municipality actors' activities. Other identified reason is the overall non-binding and unenforceability of measures that are not the competence of specific administrative authorities. The results of methods show that the top-down approach prevails in process of creation of landscape planning study with a very low participation of local actors and the community, which may be one of the key causes for very low use of the study and also the unsuccessful implementation of the proposed measures.

Key words: physical planning, landscape planning study, landscape, public administration, top-down, bottom-up

Obsah

Seznam příloh.....	7
Seznam tabulek	8
Seznam obrázků	9
Seznam použitých zkratk.....	10
1 Úvod.....	11
2 Krajina v odlišných pohledech.....	13
2.1 Pojem krajina.....	13
2.2 Hodnoty a funkce krajiny předmětem konfliktů.....	16
2.3 Krajina v současném plánování.....	18
3 Prostorové plánování krajiny v Česku	20
3.1 Formy prostorového plánování v Česku.....	21
3.1.1 Územní plánování	21
3.1.2 Územní studie krajiny	25
3.1.3 Další dílčí nástroje řešení krajiny a krajinné plánování.....	28
3.2 Současné přístupy k plánování krajiny v Česku.....	30
3.2.1 Top-down model.....	30
3.2.2 Bottom-up model	31
3.2.3 Využití modelů top-down a bottom-up v plánování krajiny.....	32
3.2.4 Top-down princip v územním plánování.....	33
3.2.5 Bottom-up princip a Evropská úmluva o krajině.....	35
4 Hypotézy	37
5 Metodika.....	40
5.1 Data.....	40
5.2 Výběr ORP	40
5.3 Analýza dokumentů ÚSK.....	43
5.4 Rozhovory	46
5.4.1 Výběr respondentů	47
5.4.2 Klíčová témata rozhovorů.....	49
5.4.3 Metodika vyhodnocení rozhovorů	51

6 Praktická část.....	53
6.1 Charakteristika vybraných ORP	53
6.2 Analýza dokumentů ÚSK.....	55
6.2.1 Základní informace	55
6.2.2 Doplnující průzkumy a rozborů (DPR).....	56
6.2.3 Návrhová část.....	60
6.2.4 Analýza vybraných opatření	62
6.2.5 Shrnutí.....	73
6.3 Analýza rozhovorů	78
6.3.1 Analýza rozhovorů s aktéry ÚSK ORP Votice.....	78
6.3.2 Analýza rozhovorů s aktéry ÚSK ORP Humpolec.....	87
6.3.3 Analýza rozhovorů s aktéry ÚSK ORP Vodňany	96
6.3.4 Porovnání přístupů jednotlivých skupin aktérů k ÚSK	105
7 Závěr a diskuse.....	111
Zdroje	117
Literatura	117
Internetové zdroje	121
Další zdroje.....	122
Legislativa	122
Dokumenty	123
Datové zdroje.....	123
Přílohy	124

Seznam příloh

Příloha 1: Přehled všech vypracovaných ÚSK s rokem vydání.....	124
Příloha 2: Otázky pro polostrukturované rozhovory	125

Seznam tabulek

Tabulka 1: Formy krajinného plánování v Česku	29
Tabulka 2: Výběr ORP na základě zpracovatele.....	42
Tabulka 3: Analýza ÚSK – přehled	43
Tabulka 4: Skupiny analyzovaných opatření	45
Tabulka 5: Seznam respondentů pro hlavní rozhovory.....	48
Tabulka 6: Seznam respondentů pro doplňující rozhovory	48
Tabulka 7: Srovnání DPR hodnocených ÚSK	59
Tabulka 8: Přehled navrhovaných opatření v další návazné plánovací činnosti.....	77
Tabulka 9: Vztah představitelů úřadů ORP k tvorbě a užívání ÚSK.....	107
Tabulka 10: Vztah zpracovatelů k přístupu a tvorbě ÚSK.....	108
Tabulka 11: Vztah starostů obcí k tvorbě a užívání ÚSK	109
Tabulka 12: Přehled všech dosud zpracovaných ÚSK s rokem vypracování	124

Seznam obrázků

Obrázek 1: Krajina a její funkce	17
Obrázek 2: Územně plánovací proces v Česku	22
Obrázek 3: Top-down model v procesu plánování	30
Obrázek 4: Bottom-up model v procesu plánování.....	32
Obrázek 5: Venkovské regiony podle hustoty zalidnění dle ORP – limit 150 obyv./km ²	41
Obrázek 6: Vybrané ORP.....	54
Obrázek 7: Doplnující náčrty v rámci fotodokumentace v ÚSK ORP Votice.....	56
Obrázek 8: Sociálně-antropogenní průzkumy v ÚSK ORP Humpolec – mentální mapy	58
Obrázek 9: Příklad řešení propojení grafické a textové části v ÚSK ORP Vodňany	61
Obrázek 10: Rozdílné přístupy k vymezení krajinných okrsků v ÚSK	63
Obrázek 11: Ukázka návrhu řešení prostupnosti v ÚSK ORP Vodňany	66
Obrázek 12: Příklad řešení velkých půdních bloků v ORP Vodňany	67
Obrázek 13: Ukázka návrhu řešení rekreace a prostupnosti krajiny v ORP Votice.....	69
Obrázek 14: Ukázka návrhu protierozních opatření v ÚSK ORP Vodňany	70
Obrázek 15: Ukázka navrhovaných opatření zlepšení vodního režimu v ORP Humpolec.....	73
Obrázek 16: Schéma postupu zpracování ÚSK ORP Votice	87
Obrázek 17: Schéma postupu zpracování ÚSK ORP Humpolec	95
Obrázek 18: Schéma postupu zpracování ÚSK ORP Vodňany	104
Obrázek 19: Možnosti využití ÚSK ORP	115

Seznam použitých zkratk

DPR	Doplňující průzkumy a rozbor
KPÚ	Komplexní pozemkové úpravy
MMR	Ministerstvo pro místní rozvoj
MŽP	Ministerstvo životního prostředí
ORP	Obec s rozšířenou působností
PÚR	Politika územního rozvoje
RP	Regulační plán
ŘSD	Ředitelství silnic a dálnic
SŽDC	Správa železniční dopravní cesty
ÚSES	Územní systém ekologické stability
ÚPD	Územně plánovací dokumentace
ÚPP	Územně plánovací podklady
ÚP	Územní plán
ÚAP	Územně analytické podklady
ÚSK	Územní studie krajiny
VKP	Významný krajinný prvek
ZÚR	Zásady územního rozvoje
ZCHÚ	Zvláště chráněná území
ŽP	Životní prostředí

1 Úvod

Působení člověka na krajinu ovlivňuje nejen její podobu, ale také stav všech složek, které se v ní vyskytují. Krajina přináší lidské společnosti nejen prostředí k hospodářské produkční činnosti jako tomu bylo historicky, ale také místo k životu, rekreaci či odpočinku (Luginbühl 2006). Krajina již dávno není pouze přírodním prostředím, ale propojuje vzájemnými vazbami sídla i ekosystémy tak, že v současnosti již jen těžko rozeznáme její hranice. Krajina jako taková má dnes mnoho podob a významů, které představují určitý konflikt různorodých skupin uživatelů. Široké spektrum zájmů různých uživatelů, kteří krajinu vnímají v kontextu funkcí, které by měla plnit, přináší často střet zájmů a požadavků. Tyto střety způsobují rostoucí tlak na krajinu a také stupňující se problémy, které se odrážejí v jejím současném stavu. Se stupňujícími tlaky přichází potřeba k nastolení podmínek a pravidel, které by napomohly k udržitelnému a harmonickému využívání krajiny a zachování jejích hodnot a funkcí pro budoucí generace (Evropská úmluva o krajině 2000).

V současné době ale v Česku zatím neexistuje shoda, jakým způsobem byla měla být krajina a její plánování upraveno. Plánování a usměrňování krajiny spadá do činnosti mnoha resortů, které však zatím nenacházejí společný způsob uplatňování nástrojů a efektivního ukotvení postavení krajiny nejen ve společnosti, ale také v legislativě. V současnosti je proto volná nezastavěná krajina předmětem několika dílčích nástrojů, jenž nezávisle na sobě stanovují podmínky pro využívání jednotlivých složek krajiny (Lipský 2018). V současném postavení krajiny v Česku však chybí systémový komplexní přístup, který by spojoval všechny složky krajiny a propojoval zájmy diferencovaných skupin uživatelů.

Jednou z možností pro ukotvení činností v krajině v Česku je územní plánování, které funguje jako základní nástroj koordinace funkčního využívání prostoru (Maier 2000). Územní plánování se však v současné podobě orientuje především na zastavěné území, tedy sídla a stavby, nezastavěná krajina tak zůstává v pozadí (Mackovič 2009). Pokud však chceme v krajině uplatňovat zájmy nejen z pohledu člověka a jeho potřeb, ale také v kontextu životního prostředí, ekologie a ochrany přírodních hodnot, je důležité propojit tyto zájmy a jejich soulad podpořit aktivním začleněním nezastavěné krajiny do současného plánování. Ukotvení řešení nezastavěného území ve společnosti je nutné podpořit aktivním zvyšováním povědomí o významu krajiny (Evropská úmluva o krajině 2000) a také aktivním zapojením všech jejích uživatelů. V reakci na chybějící řešení nezastavěné krajiny v českém územním plánování vznikl nástroj Územní studie krajiny, jenž si klade za cíl přistoupit ke krajině multioborově a komplexně na území ORP. Územní studie krajiny nabízí možnost komplexního přístupu

k nezastavěnému území, který v současné podobě územně plánovacích nástrojů chybí. Územní studie krajiny přichází s poměrně širokým spektrem témat, která by měla být v krajině řešena, klade si vysoké cíle a značné nároky na vlastní zpracování. Její konečná podoba by měla sloužit nejen jako chybějící článek, vyplňující řešení nezastavěné krajiny pro územně plánovací nástroje, ale také pro činnost veřejné správy, obcí a dalších uživatelů (Wirth 2018). Zpracování Územní studie krajiny je však dobrovolné a prozatím chybí i legislativní závaznost k jejímu dalšímu využití. Metodický pokyn MMR pro tvorbu Územní studie krajiny je spíše formou doporučení a pro zpracovatele jednotlivých dokumentů přináší značný prostor a variabilitu ve výkladu jednotlivých požadovaných témat, stejně tak i různé možnosti v postupu vypracovávání. Územní studie krajiny a její možnosti uplatnění v krajině a v územním plánování jsou hlavním motivem výzkumu této diplomové práce.

V teoretické části diplomové práce je v první řadě věnován prostor diskusi pojmu krajina a jejímu ukotvení, které ovlivňuje i současnou podobu jejího usměrňování. V další části se práce věnuje základním formám a nástrojům upravujícím krajinu v Česku. V navazující kapitole je pak věnován prostor modelům, které ovlivňují plánování prostoru, tedy principům top-down a bottom-up. V duchu teoretického rámce jsou pak stanoveny i dvě základní hypotézy této diplomové práce. Pro účely výzkumu je použita metoda případové studie tří vybraných ORP – Votice, Humpolec a Vodňany. Diplomová práce dále využívá dvě kvalitativní metody výzkumu, a to analýzu dokumentů a polostrukturované rozhovory. V praktické části práce jsou nejprve analyzovány jednotlivé dokumenty Územní studie krajiny vybraných ORP s cílem zjistit, jakým způsobem mohou být její jednotlivé části využívány a také za účelem zjištění odlišností či shod v přístupu různých zpracovatelů k celé koncepci studie. Dále se praktická část věnuje analýze polostrukturovaných rozhovorů s vybranými respondenty. Cílem rozhovorů je zjistit postup vypracování u jednotlivých studií, dále také míru participace a spolupráce dalších aktérů při vypracovávání dokumentace a také možnosti realizace a využívání opatření, které ze studií vycházejí.

Diplomová práce si klade základní otázku: **Komu může Územní studie krajiny ORP sloužit a jak může být využívána?** Úkolem práce je pomocí výše uvedených metod porovnat tří zvolené ORP a zjistit, jaké jsou dosavadní přístupy k ÚSK, a to zejména k postupu vypracování ÚSK a také k participaci jednotlivých lokálních skupin aktérů při tvorbě a naplňování studie. Hlavním cílem práce je na základě případových studií **identifikovat postupy, které se uplatňují při tvorbě dokumentů ÚSK, dále možnosti využívání ÚSK v běžné činnosti ORP a také skutečné možnosti realizace navrhovaných opatření**, a to nejen v oboru územního plánování, ale také v činnosti dalších aktérů, kteří v krajině působí.

2 Krajina v odlišných pohledech

Problematika diplomové práce se úzce vztahuje ke krajině, jejímu plánování a usměrňování. Dříve než se práce bude věnovat konkrétním nástrojům, které s krajinou pracují, je důležité se zaměřit na samotný pojem *krajina* a diskusi základních pojmů, které souvisí s dalšími tématy této práce.

2.1 Pojem krajina

S pojmem *krajina* se můžeme v současnosti setkat v řadě oborů napříč všemi vědními disciplínami. Pojem používají např. urbanisté, krajinní inženýři, lesníci, historikové, geografové, ekologové a mnoho dalších. Samotnou definicí krajiny se zabývá množství odborných publikací, např. Librová (1987), Kovář (2005), Gibas a Pauknerová (2009), Ložek (2007), Dufková (2007), Sklenička (2003), Löw a Míchal (2003), Matoušek (2010), Salašová (2014), Kučera (2009) aj. Autoři ve svých publikacích sice používají stejný pojem, ale jeho výklad je však často velmi odlišný a zastupuje rozdílné jevy a procesy v závislosti na konkrétní vědní disciplíně. Společným znakem pro odlišná pojetí v různých vědních disciplínách je v mnoha případech pouze tzv. polyfunkční charakter krajiny¹ a vnímání krajiny jako celku (Sklenička 2003). Pro efektivní komunikaci a řešení problematiky plánování krajiny, ale také pro účely výzkumu této diplomové práce je nutné pojem krajiny diskutovat a sjednotit.

Pojem krajina je ukotven v české a evropské právní legislativě. Zákon č. 114/1992 Sb. O ochraně přírody a krajiny uvádí, že krajina je „*je část zemského povrchu s charakteristickým reliéfem, tvořená souborem funkčně propojených ekosystémů a civilizačními prvky*“. Tato definice byla vytvořena pro základní všeobecné správní účely, oproti dalším definicím je velmi obecná. Další legislativní ukotvení pojmu nabízí definice v Evropské úmluvě o krajině (2000), vymezující krajinu jako „*část území, tak jak je vnímána lidmi, jejíž charakter je výsledkem činnosti a vzájemného působení přírodních a/nebo lidských faktorů*“. Oproti české legislativě a definici je v evropské formulaci zahrnuto vnímání krajiny z pozice společnosti, a kromě charakteristických znaků prostředí staví do popředí také subjektivní vnímání krajiny člověkem.

V oblasti geografie se setkáváme s četnými definicemi krajiny v závislosti na zaměření a odbornosti autorů. V české geografii dosud chybí pojetí krajiny jako konceptu v humánní geografii (Kučera 2009), převažuje tedy fyzicko-geografické pojetí krajiny. Fyzická geografie pracuje mimo jiné také s definicí krajiny-ekologickou od Formana a Gordona (1993). Ti chápou krajinu jako „*heterogenní část zemského povrchu, skládající se ze souboru vzájemně se*

¹ Polyfunkční charakter krajiny – krajina plní více funkcí najednou (Slovník územního rozvoje 2019)

ovlivňujících ekosystémů, který se v dané části povrchu v podobných formách opakuje“. Na ně částečně navazují Lipský a Romportl (2007), kteří na základě podobných forem a znaků vytváří typologii krajin, založenou na její struktuře – tedy materiálním obsahu (Kučera 2009). Typologie pak představuje základní kámen pro další obory a otevírá další možnosti přístupů ke krajině jako takové.

Důležitým bodem je uvědomění, že pojem krajina není v geografii synonymem k výrazu přírodní prostředí. Demek (1974) uvádí, že krajina je *„svérázná část zemského povrchu naší planety, která tvoří celek kvalitativně se odlišující od ostatních částí krajinné sféry. Má přirozené hranice, svérázný vzhled, individuální vnitřní strukturu, určité chování (fungování) a specifický vývoj*“. Právě struktura krajiny zahrnuje, jak přírodní, tak i společenské prvky, které se podílejí na rozvoji krajiny. Struktura krajiny lze rozdělit na primární, sekundární a terciální (Miklós, Izakovičová 1997). Primární struktura zahrnuje přírodní složky v krajině, sekundární představuje člověkem pozmeněné prvky v krajině a terciální zastupuje člověkem vytvořené prvky, podrobněji viz Miklós, Izakovičová (1997). Přítomnost člověka, lidská činnost, historické a kulturní souvislosti jsou tedy důležitou složkou krajiny a nelze je chápat odděleně. Krajina je celek, který funguje jako komplex mnoha složek a nelze tedy tvrdit, že se jedná pouze o přírodní prostředí v okolí lidské společnosti. Společnost je součástí krajiny a podílí se na její tvorbě a přeměně.

Sociální geografie vyzdvihuje krajinu jako rámec, nikoliv objekt. Meinig (1979) tvrdí, že *„krajina je realitou nacházející se v oku pozorovatele*“. Krajina tedy není pouze objektem, ale způsobem nahlížení světa, krajina představuje koncept. Kučera (2009) uvádí, že *„krajina zahrnuje jak přírodní, tak kulturní, jak objektivní, tak subjektivní a jak fyzické objekty, tak hodnoty a významy, které jim přiřazujeme*“. Role subjektivity při vyznávání hodnot a následné přiřazování jejich významu prostředí či okolí jsou tedy základními stavebními kameny pro vnímání jak společnosti, tak i přírody v náležitém souladu. Z Evropské úmluvy o krajině (2000) vyplývá, že je důležité zaměřit se na krajinu nejen jako na výsledek lidské činnosti a přírodních jevů, ale také na to, jakým způsobem je krajina vnímána obyvatelstvem. Pojetí krajiny jako rámce přináší nový pohled na problematiku a propojuje fyzickou i humánní geografii s dalšími heterogenními definicemi, a to zejména skrze míru subjektivity lidské společnosti.

Ve vztahu k prostorovému plánování je vliv subjektivity ve vnímání krajiny ještě významnější. Saktorová (2014) uvádí, že *„krajina přitom není jenom „to kolem“ sídel, její nedílnou součástí je sídlo samo. Krajina není jen příroda, její součástí jsou města a vesnice, cesty, dráty a potrubí, které je spojují a všechny stavby mimo ně, ve volné krajině. Krajina je součástí sídla a sídlo je součástí krajiny*“. To přináší do popředí sounáležitost sídla a krajiny

jako jednoho celku, který nelze oddělovat. Naopak architektonické a urbanistické pojetí krajiny pak vychází z jednoduchého předpokladu – krajina je místo, kde žijeme. Toto veskrze funkčně-estetické pojetí, dále rozšířil např. Žák (1947), který uvádí, že „obytná krajina je oblast nebo místo znamenající přírodní prostor přímo úmyslně určený nebo utvářený k obývání“. Obytnost je podle Žáka (1947) výsledkem lidské vědomé péče o samotnou krajinu, která vzniká pouze za určitých podmínek, jako je např. bezpečí a jistota. Toto funkčně-estetické oproti předchozím definicím přináší pojem *obytnost* – tedy schopnost krajiny poskytnout společnosti prostor k fungování, který je utvářen právě lidskou činností. V urbanistickém pojetí je však oproti dalším přístupům ke krajině potlačeno působení přírodních činitelů a upřednostňován vliv právě antropogenních činitelů. Lze říct, že do jisté míry se tradiční funkčně-estetické principy prolínají i v současném pojetí krajiny (nejen) v územním plánování.

Územní plánování a urbanismus v současné době při územně plánovací činnosti pracuje s pojetím krajiny podle zákona č. 114/1992 Sb., která byla již zmíněna výše. V dalších publikacích, které se věnují oblasti územního rozvoje však najdeme i jiné možnosti výkladu tohoto pojmu. Braniš (1999) uvádí, že „za krajinu lze považovat jednotný a vývojově stejnorodý územní celek (část zemského povrchu o rozloze několika km² až stovek i tisíc km²), který se liší od svého okolí, který má určité klima/mikroklima, geomorfologické charakteristiky, vodstvo, půdu, faunu, flóru i určité charakteristické, člověkem vnesené prvky“. Dále také uvádí, že „krajina je část zemského povrchu s charakteristickým reliéfem, tvořená souborem funkčně propojených ekosystémů a civilizačními prvky. Krajina může být lidskou činností víceméně nezasazená (Křivoklátsko, Šumava) nebo výrazně determinovaná (Severočeská pánev, střední Čechy)“. Braniš (1999) tak vnáší do dosavadních poznatků o krajině jisté náznaky dělení krajiny na více typů. Právě typologie krajiny může být další cestou k nalezení společného pojetí krajiny, a to nejen v územně plánovací praxi, ale i ve všech sférách plánování a činností v krajině. Typologií krajiny se podrobněji zabývá řada odborných publikací, např. Lipský a Romportl (2007), Löw a Novák (2008), Kolečka (2014), Bunce a kol. (1996), Atlas krajiny ČR (2009) a další.

Problémem v současném pojetí krajiny v prostorovém plánování je nedostatečné propojení urbanistických struktur a ekosystémů s funkčními vztahy společnosti (Mackovič 2009). Vzájemně nekorespondující struktury a hodnoty krajiny do jisté míry vychází nejen z odlišných subjektivních potřeb, ale také z rozporů chápání krajiny v české legislativě. V současnosti se sice plánovací činnost snaží přiklánět k evropské koncepci krajiny (Evropská úmluva o krajině 2000), ale stále chybí potřebná harmonizace. Posílení vzájemného souladu životního prostředí, přírodních a urbánních složek v městské, příměstské i venkovské krajině

jsou hlavním tématem při diskusích o krajinářských aspektech územního plánování, stejně tak jako chybějící širší souvislosti v rámci volné krajiny (Ústav územního rozvoje 2019). Jelikož pojem krajina zůstává nadále bez potřebného souladu, tak i v současných otázkách plánování krajiny dochází k neustálému konfliktu všech zapojených stran. Na jedné straně urbanistické a územně plánovací pojetí, kdy krajina vystupuje mimo jiné i jako území pro rozvoj funkcí v obci (Maier 2012), a naopak na druhé straně ochránářská snaha o zachování přírodních hodnot, která jen velmi málo zohledňuje dynamiku v současných socioekonomických jevech v území.

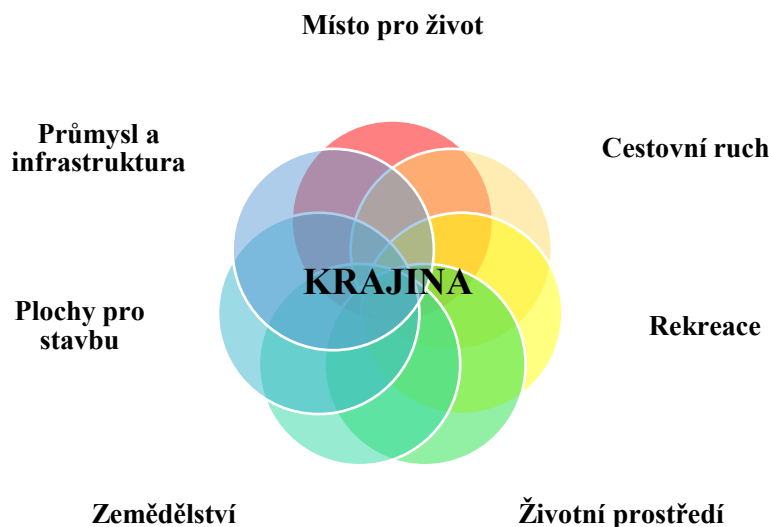
2.2 Hodnoty a funkce krajiny předmětem konfliktů

Ke krajině lze přistupovat z celé řady hledisek. Mezi nejvýznamnější můžeme jmenovat např. krajinné funkce a způsoby využití krajiny (Saktorová 2014). Krajina nabízí velké množství funkcí, vycházející ze zájmů různých skupin uživatelů, které jsou ale často ve vzájemném rozporu. Krajina je předmětem zájmu rozdílných skupin, jako jsou např. politici, urbanisté, zemědělci, ochránáři a mnoho dalších (Mackovič 2018). Skupiny aktérů a jejich zájmy nejsou vždy shodné a často bývá velice obtížné nalézt společné možnosti řešení sporů, které tyto rozdílné zájmy přináší. Při řešení konfliktů a prosazování vlastních zájmů pak dochází k upozadění hodnot, které by měly být v rámci krajiny na prvním místě – kvalita životního prostředí a podmínek pro život, ochrana přírody, obnova a rekultivace krajiny či zachovávání krajinných hodnot a jejího rázu (Mackovič 2018).

Krajina poskytuje skupinám uživatelů široké spektrum funkcí (obr. 1), které jen obtížně lze vyjmenovat v kompletní škále. Pro účely této diplomové práce lze využít rozdělení podle Skleničky (2003), který funkce krajiny dělí na dvě skupiny – produkční a mimoprodukční. Jako produkční funkce lze jmenovat např. zemědělské hospodaření, těžba nerostných surovin, lesní hospodaření a další. Mezi mimoprodukční funkce lze zařadit např. retenční, rekreační, ekologickou, estetickou či kulturní funkci apod. (Sklenička 2003). Mimo dvě jmenované skupiny funkcí musí krajina poskytovat nejen prostředí pro biotopy, ale také vhodné podmínky pro vývoj společenstev a ekosystémů v dané lokalitě, neméně důležité je splnění požadavků společnosti – tedy estetických požadavků na krajinu, odpočinek i rekreaci. Funkce krajiny se mnohdy střetávají a je velmi nesnadné najít mezi nimi potřebnou harmonii tak, aby bylo zároveň dosaženo dalšího udržitelného rozvoje (Lipský, Kopecký, Kvapil 1999). Nástrojem, který by měl nalézt potřebnou shodu mezi krajinnými funkcemi je právě plánování krajiny a územní plánování. Tyto nástroje však s rostoucími sociálními a urbanistickými tlaky jen

velmi těžko zahrnují a plní požadavky na krajinu všech zainteresovaných stran (Saktorová 2014).

Obrázek 1: Krajina a její funkce

Zdroj: vlastní zpracování

Krajina pro své uživatele představuje soubor, který je předmětem široké škály vlastnictví a užívání. Vlastníci pozemků v krajině prosazují vlastní zájmy v rámci využití produkčních funkcí pozemků. Ačkoliv vlastníci pozemků a také všichni ostatní uživatelé krajiny mají určitá práva i nároky na využití její produkční funkce, je často nutné vyjednat podmínky, kdy produkční funkce krajiny musí být upozaděna v rámci zachování funkce mimoprodukční (Mackovič 2009). Jako příklad lze uvést zachování vodního režimu v krajině, při omezení rekreačních aktivit v krajině. Nicméně, mimoprodukční funkce krajiny v mnoha případech plní krajina jako celek či rozsáhlejší oblast, a je tedy poměrně obtížné v takto rozměrném měřítku funkce zachovávat či prokazovat. Odůvodnění pro stanoviska jsou velmi nesnadná také z hlediska úrovně řešeného území. Ačkoliv je zachování mimoprodukčních funkcí velmi důležité, jejich prosazení je často komplikováno velkou diferenciací územních jednotek a neschopností veřejné správy správně obhájit zvýšený „*veřejný zájem*“ v krajině (Kučera 2010). Veřejný zájem se často soustředí pouze na dílčí a konkrétní segmenty v krajině, avšak postrádá komplexnější přístup k zachování krajiny jako celku. Podle Mackoviče (2009) právě omezené možnosti řešení střetů veřejného a soukromého zájmu v krajině přináší reálná ohrožení, jejichž následky bude nutné v budoucnosti řešit.

Rozdílné požadavky na funkce krajiny však nejsou jediným bodem střetu. Důležitým aspektem krajiny jsou také její hodnoty (Kupka 2010). V současném vztahu krajiny a sídel se neustále projevují tlaky společnosti na využívání území a přizpůsobování krajiny požadavkům

moderní doby. Je nutné si uvědomit, že současné přizpůsobování krajiny je odlišné od historické situace a využívání krajiny. Ve středověku byla krajina kolonizována a přeměňována z původní „divoké“ přírodní krajiny na krajinu kulturní. Dnes již se přírodní krajina na našem území vyskytuje pouze velmi omezeně – v současnosti tedy musíme mluvit o krajině kultivované či kulturní (Lipský, Kopecký, Kvapil 1999). Hodnoty krajiny tedy do jisté míry vychází jak z historických proměn v území, tak právě ze subjektivního vnímání krajiny společností. Subjektivní vnímání hodnot se nevztahuje pouze ke znakům nebo charakteristikám přírodního prostředí, ale také k emočním a sociálním vztahům k určitým částem či segmentům krajiny (Kučera 2009). Právě rozdílné výklady, funkce a požadavky, ale také hodnoty, způsobují odlišné vnímání totožného prostředí a priorit v krajině (Sobková 2010). Pro lepší představu lze uvést příklad – vnímání krajiny a jejích hodnot bude zcela odlišné u trvale žijících obyvatel, kteří v určité lokalitě žijí celý život a u návštěvníků, kteří jsou v určité lokalitě poprvé nebo se zde vyskytují náhodně. Subjektivnost vnímání krajiny je jedním ze znaků, který se objevuje právě v Evropské úmluvě o krajině (2000), jenž se dnes v plánovací praxi začíná pozvolna implementovat.

Hodnoty krajiny jsou podle Ústavu územního rozvoje (2019) „*identifikovány v procesu hodnocení krajiny z hlediska přítomných jevů, vlastností a funkcí*“. Lze je rozdělit do několika skupin, např. podle Skleničky (2003) na přírodní, civilizační, kulturní a historické. Z diskuse vyplývá, že subjektivnost hodnot krajiny je významným faktorem, který je nutné při řešení krajiny sice mírně generalizovat, ale zároveň nalézt takovou podobu společných hodnot, které v konkrétním území nastolí podmínky pro fungování krajiny a společnosti v harmonickém vztahu (Sklenička 2003).

2.3 Krajina v současném plánování

Z předchozí diskuse vyplývá, že vzájemně nekorespondující zájmy v krajině a rozdílně stanovené hodnoty působí při územním a krajinném plánování největší problémy a konflikty. Na území Česka se téměř bezvýhradně lze setkat s krajinou kulturní (pozměněnou člověkem), při jejím plánování je tedy významným faktorem právě působení společnosti a jejích aktivit (Kupka 2010). Při plánování dalších kroků v krajině a tvorbě plánovacích dokumentů je tedy jisté, že nelze opomenout zapojení aktérů, kteří v krajině na konkrétním území působí.

Z diskuse rozdílných definic, funkcí a hodnot krajiny vyplývá, že při činnostech v krajině je nutné postupovat od základního stanovení společných zájmů a priorit, až k obecnějším cílům (Vorel 2001). Při plánování činností v krajině je důležité, aby měli všichni

zapojení aktéři možnost správně porozumět řešeným problémům, projevit vlastní názor a také se vzájemně respektovat. Konfrontace názorů zapojených aktérů a všech zainteresovaných skupin v krajině je při tvorbě plánovacích dokumentů velmi důležitá. Již v počátku jednání o tvorbě krajinných či územních dokumentů je tedy nutné stanovit hodnoty a požadované funkce krajiny tak, aby bylo možné se s nimi co nejlépe ztotožnit. Až poté, co budou stanoveny tyto základní pilíře, na kterých bude plánování dalších kroků a činností v území postaveno, je možné řešit další prostorové otázky (Vorel 2001). Identifikace všech skupin aktérů s těmito základními pilíři je stěžejní. Jak potvrzuje i definice krajiny v duchu Evropské úmluvy o krajině (2000) – krajina představuje převážně to, jak je vnímána lidskou společností. Proto je důležité s krajinou i jejími uživateli pracovat tak, aby došlo k prvotnímu ztotožnění se stanovenými cíli a hodnotami v konkrétním území. Podrobněji se vztahem společnosti a krajiny zabývá mnoho zahraničních i českých publikací, např. Johnston (1998), Lothian (1999), Tress (2006), Kučera (2009) a další.

Současná podoba plánování krajiny je ovlivněna jak velkým počtem aktérů, kteří se podílejí na jejím fungování, tak i poměrně nedostačujícím rozsahem nástrojů, které krajinu upravují jako celek a nabízí potřebnou diskusi pro participaci těchto aktérů. Chybějící způsob komunikace aktérů v krajině způsobuje nedostatečné zajištění aktivit a pravomocí správních úřadů a vede k poměrně neefektivnímu rozhodování v krajině, jak na lokální, tak i regionální či národní úrovni (Saktorová 2014). Evropská úmluva o krajině (2000) uvádí, že „*pro realizaci krajinných politik se každá smluvní strana zavazuje zavést nástroje, zaměřené na ochranu, správu a/nebo plánování krajiny*“. Dosud v Česku však neexistuje žádný plánovací nástroj, nabízející potřebný prostor pro diskusi a konfrontaci všech aktérů na takové úrovni, aby dokázal řešit krajinu jako celek. V Česku zatím neproběhla důslednější implementace hodnot a cílů v duchu Evropské úmluvy o krajině do plánovacích nástrojů, stejně jako neproběhla identifikace s potřebnou participací aktérů na těchto činnostech v krajině. To může být pro budoucí vývoj plánování krajiny v Česku do jisté míry limitující.

3 Prostorové plánování krajiny v Česku

Krajina hraje významnou roli v životě celé společnosti v mnoha důležitých oblastech – ekologie, rekreace, zemědělství, životní prostředí a další. Krajina představuje důležitý zdroj pro lidskou činnost a její ochrana, plánování i správa činností jsou tak nutným krokem pro její fungování. Hlavním úkolem plánování krajiny je podle Stroblové (2007) usměrňovat a harmonizovat antropogenní činnost s přírodními procesy tak, aby nedocházelo k rozporům a negativním dopadům na funkčnost, estetiku i produktivitu krajiny. Definovat prostorovou harmoničnost krajiny je však velmi obtížné, a to jak z hlediska odlišného chápání krajiny a jejích funkcí (kapitola 2.2), tak z hlediska individuálních potřeb území. Je důležité, ke každé krajině přistupovat individuálně a je tak nemožné najít pravidla, která by umožňovala stanovení postupů obecně platných pro všechny typy krajin (Stroblová 2007). Problematika prostorového plánování krajiny v Česku je v současné době tématem, které se stále častěji diskutuje, jak v akademickém prostředí, např. Sklenička (2003), Perlín (2015), Maier a Peltán (2015), Stroblová (2007) a další, tak i v aplikovaném výzkumu, např. Vorel a Kupka (2011), Löw a Míchal (2003), Balej a Raška (2012), Hendrych (2008), Mackovič (2018) a další. Tato diskuse s sebou přináší mnoho dosud nezodpovězených otázek. S rostoucími společenskými, ekonomickými i environmentálními tlaky a také se zvyšujícími se požadavky na krajinu, vzniká potřeba nastolení podmínek udržitelného využívání i efektivnějšího plánování prostoru, a to nejen na území obcí, ale i mimo ně (Maier 2008).

Se vstupem do Evropské Unie a přijetím Evropské úmluvy o krajině se do Česka rozšířily nové výklady krajiny a jejího plánování. Evropská úmluva o krajině přináší nejen zcela nové pojetí krajiny (kapitola 2), ale také zavádí pojem *plánování krajiny* do českého prostředí. Podle Evropské úmluvy o krajině (2000) plánování krajiny představuje „*cílevědomé činnosti zaměřené na zvyšování kvality, obnovu nebo tvorbu krajiny*“. V Česku v současné době upravuje plánování krajiny několik dílčích nástrojů zároveň, jedná se tedy o vícekolejné plánování, které není vzájemně formálně propojeno. V českém prostředí a způsobu plánování krajiny figuruje několik nástrojů, které se nezávisle na sobě snaží upravovat vztahy a činnosti v krajině, jenž spadají pod různé správní úřady a také legislativu (Saktorová 2014). Stále však chybí takový nástroj, který by se komplexněji zabýval krajinou jako celkem.

3.1 Formy prostorového plánování v Česku

V předchozí kapitole již bylo zmíněno, že v současné době se v Česku setkáváme s více nástroji, které upravují plánování krajiny. V této kapitole budou nejdůležitější nástroje stručně představeny. Vzhledem k tématu diplomové práce bude podrobněji diskutováno zejména územní plánování (Územní studie krajiny), jako hlavní platforma pro řešení využití území a krajiny (Maier 2000). Pro podrobnější informace o jednotlivých formách a dokumentech v krajině bude odkázáno na relevantní odborné publikace.

3.1.1 Územní plánování

Přestože na krajinu lze pohlížet z mnoha úhlů pohledu a také mnoha různých oborů, v současnosti existuje v Česku pouze jediný nástroj, který má největší možnosti aplikace výstupů v konkrétním území, a tím je územní plánování (Mackovič 2010). Územní plánování je základním nástrojem pro rozhodování o využití prostoru, který se zabývá především funkčním využitím ploch a jejich umístěním v území (Maier 2000). V otázce současného postavení krajiny a jejího pojetí v českém územním plánování je toto téma však velmi komplikované. Problematika plánování krajiny je nesnadná jak z pohledu urbanismu, tak i z hledisek politických, ekonomických, ekologických nebo právních.

V minulosti byla problematika plánování krajiny řešena velice různorodě, a to zejména v závislosti na měřítku území. Územní plánování se dříve zaměřovalo zejména na řešení dílčích problémů v krajině a na nastavení vztahů mezi přírodní, příměstskou a městskou krajinou (Maier 2000). Zcela rozdílné bylo i vnímání krajiny – krajina nebyla celkem, ale pouze oddělenými segmenty, které spoluvytvářely urbanizovanou krajinu a byly využívány ke správné funkci území (Maier 2000). Zvláštní význam byl dle Sobkové (2010) kladen především na „*vytvoření tzv. Územního systému ekologické stability (ÚSES), na veřejnou zeleň, ochranu přírody nebo zemědělského půdního fondu*“. Podle Sobkové (2010) ochrana krajiny v územních plánech převažovala nad dalšími činnostmi i rozvojem. Dílčí řešení však nedostatečně upravovala plánování krajiny jako komplexu, a i přes to, že byla čteně doplňována účelovými analýzami, chybělo zde propojení společenských a přírodních složek krajiny. Prostorové vztahy navržené v územně plánovacím procesu se velmi často odlišovaly od reálných možností krajiny a docházelo tak k nemalým rozporům mezi různými skupinami aktérů.

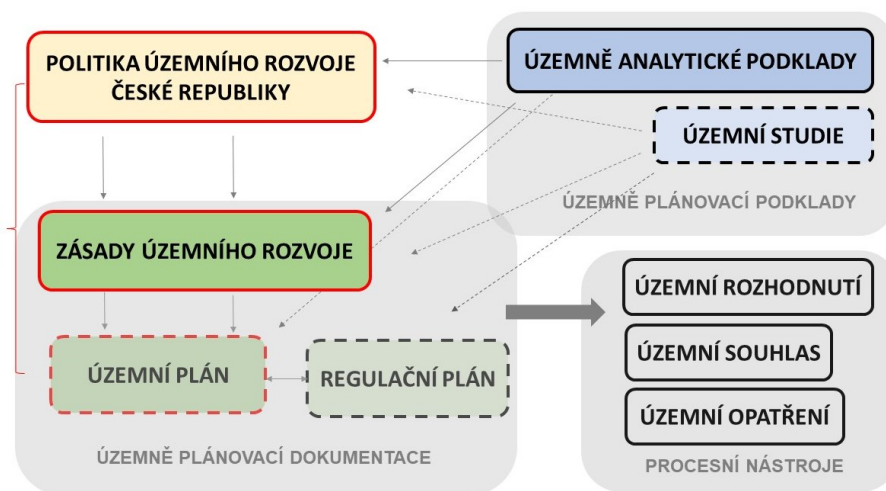
Zásadní změnou bylo přijetí Evropské úmluvy o krajině, která započala diskuse o samotném plánování krajiny a do jisté míry vnesla i nový směr do uvažování o krajině v územním plánování (Kučera 2010). Evropská úmluva o krajině přinesla několik nových závěrů, které jsou důležité nejen pro územně plánovací procesy. Evropská úmluva o krajině

uvádí, že „sdílení určitých hodnot krajiny, které pak lze považovat za veřejný statek a jejich ochrana a prostorové plánování za veřejný zájem (mimoprodukční funkce krajiny)“. Sdílené hodnoty v krajině se tedy stávají veřejným zájmem i předmětem jednotlivých právních předpisů a měly by tak rezonovat i v současném územním plánování. V české legislativě je stanoveno dosažení souladu veřejných a soukromých hodnot či zájmů, které by měly být obecně prospěšné v rámci celého území. Nicméně i přes závěry, které vychází z Evropské úmluvy o krajině a stavebního zákona není v současnosti zcela jasné, do jaké míry jsou tyto hodnoty v českém územně plánovacím procesu závazné, případně jak je správně stanovit a naplňovat (Maier, Peltán 2015). Dosud neexistuje jasně daný proces hledání těchto sdílených hodnot krajiny a ani nástroj, který by je mohl efektivně prosadit v prostoru.

Při pohledu na současné české územní plánování lze říct, že je dosud postaveno na třech základních teoretických pilířích – environmentální, sociální a ekonomický (Zákon č. 183/2006 Sb.). Z těchto pilířů jsou nadále určeny i konkrétnější cíle a úkoly územního plánování. V duchu těchto pilířů je však poměrně obtížné zajistit realizaci všech cílů, které si současné územní plánování stanovuje, stejně jako fungování nástrojů, které by jejich aplikaci v území zajistily. Současný systém územního plánování a jednotlivé navazující nástroje lze vidět na obr. 2.

Z obrázku č. 2 lze vyčíst, že činnosti s prostorovými aspekty v území zajišťuje v celorepublikovém měřítku Politika územního rozvoje České republiky (PÚR). PÚR upravuje také přeshraniční a mezinárodní prostorové souvislosti, určuje základní podmínky pro naplňování cílů udržitelného rozvoje. PÚR funguje jako regulační nástroj, nadřazený pro všechny nástroje Územně plánovací dokumentace (ÚPD).

Obrázek 2: Územně plánovací proces v Česku

Zdroj: Ústav aplikované krajinné ekologie

Na úrovni kraje fungují zásady územního rozvoje (ZÚR), které ve vztahu ke krajině upravují krajské hospodárné a účelné uspořádání, ÚSES nadmístního významu a činnosti ovlivňující území kraje (Maier 2000). Podřízeným dokumentem, upravující funkční využití ploch na úrovni obcí je územní plán (ÚP). ÚP ve vztahu ke krajině stanovuje základní koncepci rozvoje, přejímá limity a stanovuje regulativy, vymezuje zastavitelné území, plochy a koridory a podmínky k jeho využití, dále také zpracovává lokální ÚSES. ÚP je závazný pro rozhodování o využití území obce a vydávání územních rozhodnutí. Územní rozhodnutí pak rozhoduje o umístování stavby a dalších změnách v území. V české legislativě je do ÚPD rovněž zahrnut regulační plán (RP), který dle zákona č. 183/2006 Sb. Stanoví podrobné podmínky pro vymezení a využití pozemků, také jejich napojení na technické vybavení a určuje regulační prvky plošného a prostorového uspořádání. V současné praxi je však RP v Česku používán minimálně.

Dalšími nástroji územně plánovacího procesu jsou podle Maiera (2000) Územně plánovací podklady (ÚPP). ÚPP slouží jako podklad pro ÚP, nejsou závazné ani vymahatelné. Mezi ÚPP řadíme územně analytické podklady (ÚAP) a územní studie (ÚS). ÚAP jsou nástrojem, který poskytuje souhrnné informace o území, posuzuje současný stav území a vyhodnocuje jeho další vývoj. ÚS navrhuje a posuzuje možná řešení vybraných problémů, případně úprav. ÚS se v současné době již nevyužívá. Podrobněji o nástrojích územního plánování pojednává zákon č. 183/2006 Sb., Stroblová (2007), Maier (2000), Kubeš a Perlín (1998) a další.

Z přehledu nástrojů územního plánování vyplývá, že i přes jejich značný počet se územní plánování zaměřuje především na zastavěné území a stavby. Územní plánování jasně neidentifikuje možnost řešení krajiny v rámci nezastavěného území. Současné usměrňování činností v krajině v územním plánování zastupují dílčí řešení, která se však soustřeďují na konkrétní lokality bez komplexnějšího přístupu (Mackovič 2009). Durdík (2018) uvádí, že *„územní plánování v Česku by mělo být účinným nástrojem, který by měl zahrnout všechna hlediska fungování krajiny a komplexně navrhopvat řešení pro její lepší fungování v souladu s udržitelným rozvojem“*. V současné době však existuje mnoho protichůdných názorů na to, jak by mělo územní plánování ke krajině přistupovat a stále chybí všeobecná shoda nejen mezi urbanisty, ale také resorty životního prostředí a ochrany přírody (Mackovič 2009). Krajina je předmětem diskuse mnoha skupin aktérů, s vysokým počtem aktérů však stoupá i komplikovanost jednání. Skupiny aktérů zastupují vlastní zájmy v krajině a soustředí se pouze na její jednotlivé části (životní prostředí, ochrana přírody, zemědělství apod.). Tato přílišná specializace však v konečném výsledku způsobuje pouze další konflikty v jednáních.

Podle Saktorové (2014) by měla být volná krajina jako celek řešena ve stejné míře tak, jako doposud sídla a stavby. Převážná většina územních plánů se podrobně zabývá právě zastavěným územím, řešení volné krajiny často končí pouze vymezením ÚSES, analýzou současného stavu v ÚAP a obecnými stanovisky. Saktorová (2014) uvádí, že „*krajina je důležitou součástí sídla a je nutné o ni náležitě pečovat*“. Sídlu i volná nezastavěná krajina jsou však dva provázané celky, které se navzájem ovlivňují a jejich budoucí vývoj nelze vnímat odděleně a nelze ani odděleně tvořit jejich koncepci (Mackovič 2010). S nově vzniklými problémy v krajině přichází nutnost změn i v obsahu a tvorbě územních plánů. To však dosud limituje i současné legislativní uchopení územního plánování.

Problémem efektivního řešení krajiny je také skutečnost, že dosud v Česku neexistuje správní úřad, který by měl ve své kompetenci rozhodovat o krajině právě podle územního plánu (Mackovič 2010). Územní plán sice vychází z obecného environmentálního pilíře a řešení krajiny je jedním z jeho hlavních cílů, avšak reálné rozhodování v území podle těchto cílů neprobíhá – není to možné. Podle územního plánu je rozhodováno pouze stavebním úřadem při řešení staveb a zastavěného území, co se týče nezastavěné krajiny je aplikace minimální nebo žádná (Mackovič 2010). Řešení krajiny ovlivňuje rozhodování několika dílčích orgánů státní správy, které však podle územního plánu nerozhodují a v konkrétních případech vydávají vlastní rozhodnutí, a to bez ohledu na platný ÚP. Stejně jako dílčí úřady, ani uživatelé krajiny nemají povinnost nebo zájem řídit se podle ÚP při využívání krajiny. Jako příklad můžeme uvést např. zemědělce, kteří se velkou měrou podílí na využívání nezastavěného území. Územní plán pro zemědělce nepřináší žádné závazné povinnosti ani pravidla, které by měli při činnosti v krajině uplatňovat nebo zohledňovat. ÚPD a ÚPP sice uvádí obecnou analýzu stavu půdy a doporučení pro hospodaření, avšak neexistuje úřad, který by vydal na základě těchto doporučení dílčí rozhodnutí a opatření. Zde tak narážíme na rozpor komplexnosti územního plánu v teoretické úrovni a reálnosti uplatnění obecných cílů územního plánování v krajině v praxi. Otázkou tedy je, do jaké míry je územní plánování vhodným nástrojem k řešení krajiny a které aspekty je jím možné postihnout. Je jisté, že současné pojetí územního plánování potřebuje úpravy a nové nástroje, které by pomohly utvářet koncepci krajiny a její udržitelné využívání (Maier 2008). V tomto případě je podle Saktorové (2014) důležité soustředit se v první řadě i na otázku platné legislativy a zamyslet se, do jaké míry umožňuje a upravuje právě možnosti řešení v krajině.

V souvislosti s probíhající klimatickou změnou (dlouhodobými obdobími bez srážek, měnící se vodní režim v krajině apod.) stoupá tlak na komplexní změny hospodaření v krajině. S rostoucími problémy v krajině, způsobenými nejen klimatem, ale i dalšími činiteli, eskaluje

potřeba řešení krajiny i v územním plánování. Současná měnící se krajina a řešení nově vznikajících problémů klade nové nároky na samotné zpracovávání ÚP. S tím souvisí i zvyšující se potřeba odborných znalostí, meziresortní spolupráce a efektivní koordinace aktivit v krajině. V souvislosti s klimatickými změnami je taktéž potřebné, soustředit se na současné pojetí krajiny v územním plánování. Krajina by již neměla být chápána pouze jako zdroj pozemků pro výstavbu, popřípadě pro rekreaci, ale jako komplexní systém, který má zásadní vliv na společnost (Mackovič 2018).

Kromě již nastíněných témat může být problémem řešení krajiny v ÚP i nedostatečný zájem veřejnosti o nezastavitelné plochy. Zatímco zastavitelné plochy vzbuzují velký zájem uživatelů, investorů i dalších skupin, nezastavitelné území nevyvolává zdaleka takovou diskusi (Mackovič 2018). Řešení krajiny tak nevyvolává takovou pozornost ani u správních úřadů, rozhodujících o dílčích změnách v území (lesní správa, pozemkové úpravy apod.) (Sobková 2010).

3.1.2 Územní studie krajiny

V současném českém územním plánování vznikl nový nástroj, který má za cíl koordinaci a řešení rozvoje krajiny na úrovni obce s rozšířenou působností (ORP). Jedná se o nově vzniklé **Územní studie krajiny** (ÚSK). ÚSK vznikla jako reakce na dosud nedostatečné uplatnění nástrojů územního plánování ve volné krajině (v nezastavěném území). ÚSK byla vytvořena ve spolupráci Ministerstva pro místní rozvoj (MMR) a Ministerstva životního prostředí (MŽP), vypracování ÚSK finančně zajistil Integrovaný regionální operační program (IROP) 2014-2020 (Ministerstvo životního prostředí 2019). Podle metodického pokynu MMR a MŽP (2016) je cílem ÚSK „*vytvoření komplexního dokumentu jako podkladu pro územní plán, který by přistupoval ke krajině víceoborově, zejména pak k nezastavitelnému území*“. Účelem dokumentu je tvorba koncepčního podkladu pro rozhodování o činnostech v krajině, a to bez ohledu na koncový orgán, kterému toto rozhodování přísluší. MMR i MŽP zdůrazňují v metodickém pokynu multidisciplinární přístup ÚSK, který je podmíněn také složením zpracovatelského týmu – v něm musí být zastoupen nejen architekt pro obor územního plánování, ale také krajinářský architekt (Metodický pokyn ÚSK 2016).

Účel vytvoření ÚSK i její cíle jsou poměrně jasně stanoveny a definovány (viz Metodický pokyn MMR). Samotná metodika postupu tvorby, jejího obsahu a konkrétních výstupů však přináší mnohé nejasnosti a otazníky. Prvním problematickým bodem jsou velmi široké cíle a značný komplexní rozsah ÚSK. Přílišná komplexnost a obecnost může být jednou ze slabých stránek ÚSK. Rozmanitost vztahů v české krajině je obrovská a každé území má svá

vlastní specifika. Birklen (2018) uvádí, že je potřeba ke kulturní krajině v Česku přistupovat výběrově a je nesmyslné zabývat se všemi tématy v kompletním rozsahu v každé ORP. Právě přílišná komplexnost může původní cíl ÚSK zcela změnit pouze na zdlouhavé popisy nepříliš důležitých vztahů. ÚSK by neměla být nástrojem k identifikaci existujících či neexistujících prvků v území, ale měla by směřovat k celostním řešením ve zvoleném území (Birklen 2018; Mackovič 2018). Na vazby, které přesahují měřítko ORP by měla ÚSK pouze poukazovat či odkazovat. Metodický pokyn ÚSK z hlediska krajiny nabízí různé možnosti jejího chápání, rozsah řešení vazeb v území se pak stává velmi obtížným úkolem zpracovatele, který má často zcela odlišné individuální představy. Dalším problematickým bodem v zadání metodiky ÚSK je také zohlednění rozdílných podmínek krajiny Česka, kdy při vypracovávání dokumentace zpracovatelé nutně musí narazit na regionální specifika. Zde pak dochází ke konfliktu formálních požadavků metodiky a reálného řešení problému v konkrétním území (Birklen 2018). Kvůli následné kontrole a přidělení finančních prostředků z IROP, může následně docházet k upozadění skutečných specifických problémů v ORP, pouze za účelem dodržení formální struktury dokumentu (Birklen 2018).

Dalším problematickým místem metodického pokynu je zapojení různých aktérů v ORP do vypracování ÚSK, a to jak veřejnosti, tak i samosprávy. Projednání ÚSK ani její schválení česká legislativa v současné době neupravuje, ÚSK tedy formálně nemusí být projednána s žádnými aktéry ani samosprávou. V samotném metodickém pokynu ÚSK (2016) je uvedeno, že „*je v souladu s obecnými principy výkonu veřejné správy a s platnými předpisy usilovat o zajištění konsensu nad obsahem územní studie, který je důležitý z hlediska jejího budoucího uplatnění*“. Takto formulované doporučení je však naprosto nezávazné a nevymahatelné, další podmínky pro projednávání již metodika neuvádí. ÚSK však dle metodického pokynu vychází z Evropské úmluvy o krajině, která prosazuje především subjektivitu vnímání člověka v krajině jako důležitou součást plánování činností v území. Podle evropského konceptu by tedy ÚSK měla být tvořena převážně obyvateli konkrétního území, což neodpovídá současnému nastavení tvorby této dokumentace.

V otázce celkové participace různých skupin aktérů do tvorby ÚSK je metodický pokyn také velmi obecný. Uvádí, že „*rozsah požadovaných konzultací s orgány veřejné správy a s veřejností je však třeba v zadání specifikovat. Obecně jsou konzultace s veřejnou správou a s veřejností vhodné již v okamžiku tvorby zadání*“. Jedná se tak znovu pouze o doporučení, ÚSK tak může vznikat i zcela bez zapojení veřejnosti nebo dalších orgánů v ORP. Veřejnost je však z hlediska krajiny v ORP velmi důležitou skupinou, která by mohla napomoci ke stanovení správných specifických priorit (Putnam 1993). Aktivní skupiny občanů mají

povědomí o problémech krajiny, které zpracovatelé „zvenčí“ mohou přehlédnout. Spolupráce s veřejností tak může klíčově přispět nejen ke kvalitě dokumentace, ale především i k jejímu dalšímu využívání. Podle Mackoviče (2018) se kvalitní zpracování ÚSK na úrovni ORP v současné době neobejde bez multidisciplinárního přístupu a také bez spolupráce všech, kteří mají v krajině své legitimní zájmy. Při zpracovávání ÚSK by tedy měla být nezbytná právě úzká spolupráce orgánů územního plánování, vedení samosprávy, orgánů ochrany přírody, životního prostředí i veřejnosti.

Velkým tématem je realizace a aplikace výstupů ÚSK v krajině. Výstupy (tzv. opatření) jsou formovány jako doporučení a návrhy pro ÚPD, ale také jako doporučení pro činnosti orgánů veřejné správy a dalších subjektů (Metodický pokyn ÚSK 2016). ÚSK bude podle MMR začleněna do ÚPP, hlavním odběratelem výstupů by měl být tedy ÚP. Výstupy ÚSK mohou podle metodického pokynu reálně posloužit k doplnění ÚAP a také k řešení vazeb v krajině přesahující hranice ORP. Jedná se však pouze o podklad, jeho vymahatelnost není v legislativě ukotvena. Zpracovatel územního plánu tedy doporučení ÚSK může, ale nemusí brát při tvorbě ÚP v úvahu. Doporučení, která přesahují rámec ÚP jsou určena orgánům, které se na úrovni veřejné správy ORP věnují jednotlivým tématům v krajině (Birklen 2018). Tato opatření by měla být dále využita při rozhodovací činnosti v území, avšak není dále určeno, jaké reálné využití by měla tato opatření mít, jak je dále aplikovat a ani která skupina uživatelů by se jimi měla řídit. Zde znovu narážíme na problém nízké míry participace různých skupin aktérů do celého procesu tvorby ÚSK. Mezi skupiny, které by měly být do procesu tvorby ÚSK zapojeny patří nejen samosprávy dotčených obcí v ORP, ale také orgány ochrany přírody, orgány životního prostředí a v neposlední řadě také veřejnost. Faberová (2019) uvádí, že pokud tyto skupiny nebudou zapojeny do tvorby dokumentu již zpočátku, velmi těžko pak budou později sami doporučení aplikovat. Ztotožnění uživatelů s opatřeními v krajině a společné stanovení priorit by mělo být stěžejní (Vozáb 1999). Participace veřejnosti je obtížným tématem, které je velmi těžko řešitelné v současném přístupu k prostorovému plánování v Česku. Není však možné veřejnost při tvorbě ÚSK opomíjet. Jednou z možných forem zapojení může být alespoň dostatečná komunikace s místní samosprávou (Faberová 2019). Problém v aplikovatelnosti ÚSK může vycházet také z často nedostatečného zájmu orgánů na úrovni ORP, jejichž pozitivní postoj a přístup je významným faktorem, který může nápomoci v krajině výstupy a doporučení ÚSK aplikovat.

Z hlediska výstupů ÚSK je nutné se také zamyslet, jak opatření reflektují a promítají další nástroje, které v území pracují a upravují činnosti v krajině. Již výše bylo zmíněno, že formálně v metodickém pokynu ÚSK není nijak upravena spolupráce s žádnými konkrétními

orgány veřejné správy, životního prostředí, ochrany přírody apod., tudíž je možné, že ani nejsou brány v potaz nástroje, vznikající na úrovni těchto orgánů, např. plány péče v případě chráněných území, komplexní pozemkové úpravy, lesní a vodohospodářské plány atd. Tyto dílčí nástroje by však mohly být vhodným podkladem a odrazovým bodem v diskusi o společných prioritách. Pro tuto diskusi však ÚSK zatím příliš prostoru nenabízí (Mackovič 2018).

I přes všechny zmíněné nesrovnalosti a nejasnosti je jisté, že ÚSK by mohla mít z hlediska řešení krajiny v územním plánování významnou roli. Z předchozí diskuse vyplývá, že největším problematickým bodem ÚSK je zejména nejasně stanovená metodika, dále také velmi malá participace různých aktérů a obtížná aplikace výstupů ÚSK v území. V současné době však podle Mackoviče (2018) v Česku jiný podobný nástroj neexistuje a ÚSK tak přináší příležitost k otevření tématu plánování krajiny v územním plánování.

3.1.3 Další dílčí nástroje řešení krajiny a krajinné plánování

V souvislosti s plánováním prostoru a krajiny je nutné diskutovat pojem *krajinné plánování*. Sklenička (2003) uvádí české krajinné plánování jako „*činnost, která převážně formou preventivně vyhotovené dokumentace reguluje působení člověka v krajině*“. Proces krajinného plánování není v současné době v Česku jednoznačně legislativně ukotven a definován, zatím neexistuje pouze jediný nástroj, který by funkci krajinného plánu plnil. Krajinné plánování v Česku představuje soubor dílčích činností v krajině, jejichž činnost se navzájem prolíná a překrývá (Lipský 2018). Existuje tedy škála dílčích činností, které se zabývají jednotlivými aspekty v krajině a spadají pod celou řadu správních úřadů. Pojem *krajinný plán* je tak používán různými autory a odborníky v rozličných významech a souvislostech, např. Sklenička (2003), Vorel a kol. (2004), Löw a Míchal (2003), Salašová (2015) a další. V tabulce číslo 1 jsou uvedeny současné formy krajinného plánování v Česku. Tabulka vyjadřuje jejich závaznost, územní platnost a základní cíle v krajině. Mimo formy krajinného plánování jsou zde uvedeny i další dílčí nástroje, které mají pouze lokální platnost a dotýkají se území malého měřítka. Jedná se o speciální formy krajinných úprav, které jsou spravovány příslušnými úřady. Více o jednotlivých dílčích nástrojích a formách krajinného plánování v Česku pojednává mnoho odborných publikací, např. Stroblová (2007), Sklenička (2003), Salašová (2015) a další.

Diskuse o krajinném plánu a o jeho současné či budoucí podobě se zintenzivnila po přijetí Evropské úmluvy o krajině. V tomto evropském dokumentu právě plánování krajiny vystupuje jako důležité samostatné odvětví, které by mělo hrát významnou roli v prostorovém plánování všech evropských zemí. V Česku se dnes lze setkat s velmi rozličnými názory na to,

jakou by měl mít krajinný plán podobu. Odborníci také diskutují různé podoby, jeho celkové pojetí a v neposlední řadě i zařazení do legislativního rámce, jelikož současná podoba krajinného plánování je roztržena do několika legislativních předpisů (např. zákon č. 114/1992 Sb. O ochraně přírody a krajiny, zákon č. 139/2002 o pozemkových úpravách, zákon č. 183/2006 o územním plánování a další). Současná podoba krajinného plánování je rozprostřena do kompetencí mnoha správních úřadů a jejich koordinace je poměrně těžce proveditelná. Představa o zavedení jediného nástroje, který by zahrnoval požadavky všech resortů a zároveň by fungoval jako celek, je zatím otázkou nejasné budoucnosti (Stroblová 2007). Krajinné plánování je procesem, který stojí na rozhraní mezi mnoha obory a je obtížné proto stanovit jejich teoretickou a praktickou úroveň (Sklenička 2003). Krajinný plán by měl být založen na spolupráci víceoborových týmů a přístupů, což v současném plánování v Česku příliš nefunguje. Okrajově se krajinnému plánu přibližuje právě diskutovaná ÚSK, která v současné době jako jediná nabízí multioborový a komplexní přístup k řešení krajiny.

Tabulka 1: Formy krajinného plánování v Česku

Název	Územní platnost	Cíle v krajině
Územní plánování	celoplošná	komplexní řešení využití území s ohledem na udržitelný rozvoj, organizace a koordinace aktivit v krajině
Komplexní pozemkové úpravy	mimo zastavěné území a lesy	uspořádání vlastnické struktury, ochrana ZPF, ochrana přírody a krajiny, technická a biotechnická opatření
ÚSES	celoplošná	podpora ekologické stability krajiny, ochrana a podpora genofundu a biodiverzity
Lesní hospodářské plány	lesní plochy	analýza současného stavu lesních porostů, stanovení cílů, úkolů a způsobu hospodaření
Plány péče o zvláště chráněná území (ZCHÚ)	ZCHÚ	zásady a opatření pro ochranu organismů na ZCHÚ, ochrana lesa, půdy, vzhledu krajiny, limity, hospodaření
Rekultivace	dotčená území	obnova dotčených území pro plnění dalších či původních funkcí krajiny
Revitalizace	vodní toky a plochy, nivy, povodí	obnova přírodě blízkého stavu vodních toků a ekosystémů
Dotační krajínnotvorné programy	obce	rozvoj venkovské krajiny, s důrazem na estetiku a ochranu přírody a krajiny

Zdroj: upraveno podle Skleničky (2003)

3.2 Současné přístupy k plánování krajiny v Česku

V prostorovém plánování, ale také ve sféře veřejné správy, je důležitá forma celého procesu řízení činností (Pissourios 2014). Proces řízení činností ovlivňuje i další kroky v plánování krajiny a postupy či nástroje, které jsou využívány. Podle Perlína (2019) lze v současné době nahlížet na plánování v Česku dvěma způsoby, které představují dva různé modely a přístupy. Oba přístupy a prvky jejich uplatňování mají v prostorovém plánování své opodstatnění, avšak jejich nevhodné použití může do jisté míry komplikovat efektivní plánování v krajině. Oba přístupy k prostorovému plánování vychází z teorie veřejné správy a forem vládnutí (Pissourios 2014). Pissourios (2014) uvádí také, že v prostorovém plánování hraje velkou roli politika a uspořádání veřejné správy, které dávají základ pro další rozhodovací procesy v území. Podle Pissouriose (2014) existují právě dva přístupy, které se liší v míře angažovanosti, účasti na rozhodování a centralismu. Murray a kol. (2009) uvádí, že „*oba přístupy mají tendenci k protichůdnosti a vzájemné neshodě*“.

3.2.1 Top-down model

Prvním přístupem, se kterým se lze setkat je princip top-down. Berke (2002) uvádí, že se jedná o princip, který spíše reguluje činnost v území. Princip top-down je modelem, který se snaží směřovat při řešení situací, plánování činností či tvorbě dokumentů od obecných problémů ke specifitějším opatřením (Vozáb 1999). V přístupu je jasně dána pozice hlavního poučeného aktéra (např. plánovač, urbanista, architekt), který zastupuje zájmy území a objektivně stanovuje potřebné kroky v dalším postupu (Berke 2002). Při uplatňování prvků principu top-down v plánovací činnosti (prostorové, krajinné či strategické dokumenty) vychází iniciativa plánování převážně z expertních rozhodnutí, participace menších skupin je velmi omezená. Podle Matlanda (1995) je společná diskuse dalších aktérů v modelu top-down minimální. Skupiny aktérů mají tedy velmi malý nebo žádný vliv na plánování v území, uskutečňování záměrů či volbě strategie. Top-down model v plánovacích činnostech zcela minimalizuje jakékoliv diskuse, které by měly být prvním krokem při rozhodování o činnostech v území, kde uplatňují aktéři své zájmy. Role veřejnosti je v principu top-down také minimální.

Obrázek 3: Top-down model v procesu plánování

Zdroj: vlastní zpracování, podle Perlína (2019)

V přípravě územních či krajinných dokumentů všechny tyto kroky v modelu top-down vedou ke zpracování navrhovaných plánů či strategií pouze odborníky, kteří je následně v omezené míře předkládají veřejnosti a dalším aktérům (obr. 3). V procesu, kde však chybí prvotní diskuse o základních cílech, požadavcích a koncepci zpracovaných dokumentů, nelze očekávat aktivní zapojení veřejnosti a lokálních aktérů na jejich následném naplňování (Perlín 2019).

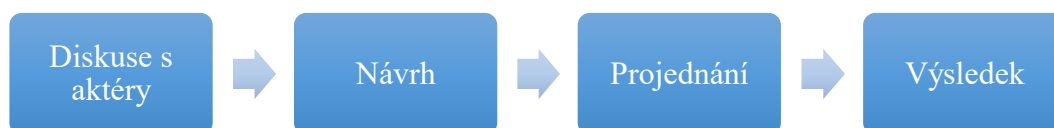
Výhodou využívání prvků principu top-down může naopak být formalizovaná struktura rozhodování, jasně formovaná pravidla a profesionální přístup, v neposlední řadě také opora ve stanovené legislativě. Princip top-down v evropském prostředí převládal zhruba do 60. let 20. století (Šulc 2019). To stvrzuje i Berke (2002), který uvádí, že v současné době model top-down mírně ustupuje, a to především díky rostoucí angažovanosti veřejnosti a diferencovaných skupin aktérů, které stále více projevují zájem podílet se na rozvoji území a rozhodování o budoucím vývoji. Podrobněji se modelu top-down ve veřejné správě a prostorovém plánování věnují další odborné publikace, např. Pissourios (2014), Matland (1995) aj.

3.2.2 Bottom-up model

Druhým principem, který je v současnosti možné identifikovat na poli prostorového plánování je model bottom-up. Tento model se začal objevovat v evropském prostředí přibližně od 80. let 20. století (Šulc 2019). Podle Berkeho (2002) se v současné době, díky narůstající roli jedince v území, začíná plánování aktivit v prostoru přiklánět k více participativním modelům.

Bottom-up přístup se oproti top-down modelu vyznačuje značnou participací různých skupin aktérů, kteří se společně podílejí na celém procesu plánování. Model je založen na principu řešení problému od menšího a specifického, k obecnějšímu či většímu. Při plánování v území dochází v duchu bottom-up modelu nejdříve k diskusi s lokálními aktéry na nejnižší úrovni. Na základě výsledků této diskuse se stanoví specifické priority či dílčí opatření, které následně vedou k naplňování obecnějších cílů většího měřítka (Vozáb 1999). Aktéři společně rozhodují o dalším vývoji a činnostech, podílí se také na volbě priorit a cílů v území (Šťastná 2016). Významným rozdílem v principu bottom-up je také hierarchie postupů (obr. 4), podle které je postupováno při tvorbě různých koncepčních dokumentů (nejen v územním plánování, ale také např. ve strategickém). Oproti modelu top-down se bottom-up princip vyznačuje prvotní diskusí nad problematikou s různými skupinami aktérů a až na základě této diskuse je vytvořen návrh dokumentu, který je následně projednáván (Perlín 2019).

Obrázek 4: Bottom-up model v procesu plánování

Zdroj: vlastní zpracování, podle Perlína (2019)

Pissourios (2014) uvádí, že „základním předpokladem pro úspěšnou realizaci bottom-up přístupu, je existence pevné lokální (místní) úrovně, která stojí na počátku každého plánování, ať už prostorového či strategického“. V případě, že neexistuje silná komunita či skupina aktérů, která projeví zájem podílet se na plánování (krajiny, regionu), je metoda jen velmi těžko funkční. To také potvrzuje Pissourios (2014) s tím, že bottom-up přístup je vhodnou koncepcí pouze pro plánování na lokální úrovni. Existence aktivní komunity však není jediným předpokladem pro správné fungování principu bottom-up. Rozhodování a plánování na úrovni místních komunit podle Berkeho (2002) a také Pissouriose (2014) naráží na problém neexistující legislativy na lokální úrovni, která by byla nadřizena lokálním komunitám. V současném systému organizace veřejné správy nejen v Česku, ale i v dalších státech Evropy, je tak rozhodování s prvky bottom-up přístupu obtížně uskutečnitelným modelem. Plánování v rámci místních komunit je omezeno platnými právními předpisy, které svazují plánovací procesy na lokálních úrovních.

3.2.3 Využití modelů top-down a bottom-up v plánování krajiny

Oba výše diskutované principy se v současné době vzájemně prolínají a pouze zřídka se setkáme se systémem plánování či přístupem, který by odpovídal pouze jednomu z modelů. Mezi oběma principy lze identifikovat slabé i silné stránky, podle Pissouriose (2014) jsou oba vhodné pro zcela odlišné využití na jiných měřítkových úrovních. Zatímco top-down princip bude lépe fungovat ve formálních řízeních v plánování na celostátní či krajské úrovni, naopak bottom-up bude díky možnostem participace vhodný právě v plánování na lokální úrovni.

Zatímco jeden model může fungovat v určitém měřítku, druhý model bude možné ve stejném měřítku aplikovat velmi těžko a neefektivně. Participace na větší regionální či státní úrovni by vedla podle Pissouriose (2014) k velmi složitému konsensu, zdoluhavým diskusím a neefektivnímu plánování. Z výše zmíněných důvodů vyplývá, že model bottom-up je do jisté míry omezen velikostí území, pro které je plánování vytvářeno – při plánování krajiny tedy musíme mít na paměti, že tento model nelze aplikovat v případě řešení meziregionálních či celostátních vazeb. V současnosti se však stále více přistupuje k decentralizačním tendencím, a to jak v rámci prostorového i strategického plánování, tak i v řízení veřejné správy. Podle

Acemoglu, Garcia-Jimena a Robinsona (2015) se vytváří silnější komunitní i institucionální kapacity na lokálních úrovních, avšak rychlost těchto změn není z hlediska dynamiky plánování a rozhodování dostatečná. Snaha o nalezení nových konceptů řízení se promítá i do přístupů v prostorovém plánování krajiny. Dochází k diskusím a vzniku nových nástrojů, s cílem zajistit rozvoj odrážející nejen politickou vůli, ale v první řadě úsilí místních komunit a lokálních aktérů (Acemoglu, Garcia-Jimena, Robinson 2015).

V plánovacích procesech na lokální či regionální úrovni, při rozhodování o významných činnostech, prioritách či budoucnosti území může podle Putnama (1993) zapojení širokého okruhu společnosti a různorodých skupin aktérů přispět ke zkvalitnění životních podmínek na daném území. Při územním, strategickém či krajinném plánování je důležité získat různorodé zdroje informací, ale také znalosti, zkušenosti a názory. Rozmanitost získaných informací může také přispět ke korektnějšímu stanovení cílů a jejich úspěšnějšímu naplnění. Je tedy žádoucí, zajistit interakci mezi jednotlivými skupinami aktérů z různorodých oborů, které projeví zájem podílet se na společných jednáních (Grabher, Stark 1997). Diverzifikace názorů a rostoucí zájem o komunitní plánování však do jisté míry komplikuje efektivitu jednání. Pissourios (2014) uvádí, že *„participační procesy se stávají těžkopádnými se zvětšujícím se počtem zapojených aktérů do plánování a zpomalují pak následné jednání“*. Zapojení velkého množství aktérů je pak náročné nejen časově, ale také organizačně. Dalším problematickým bodem však může dle Pissouriose (2014) být také nedostatečný zájem o řešení aktivit u lokálních aktérů. Zajištění diskuse a následných dohod mezi jednotlivými skupinami tak vyžaduje poměrně velké časové nároky a také velkou míru koordinační aktivity. Nesnadná jednání a chybějící aktivita pak limituje efektivní fungování bottom-up modelu při plánování využití území na lokálních úrovních.

V Česku se v oblasti plánování krajiny setkáváme se střetem obou rozvojových modelů a jejich vzájemným prolínáním napříč plánovací činnostmi. Na jedné straně stojící systémový přístup top-down s pevnou legislativou a hierarchicky působícími nástroji, na druhé straně komunitní a více participativní přístup bottom-up, založen na účasti místních lokálních aktérů, avšak bez jasné metodologické podpory. Oba protichůdné principy se podle Berkeho (2002) mohou doplňovat a fungovat ve vzájemné harmonii, pokud budou použity za vhodných podmínek.

3.2.4 Top-down princip v územním plánování

Hlavním nástrojem, který uplatňuje prostorové plánování v Česku je územní plánování. Územní plánování je součástí systému řízení společnosti a řeší zejména územně-technické požadavky

v území. Územní plánování je tedy možné chápat jednak jako nástroj regulace v určitém území, ale také jako prostor pro diskusi o využití území s ohledem na jeho udržitelný rozvoj (Perlín 2019). V současné době v Česku převládají v procesu územního plánování stále principy top-down modelu, avšak neustále narůstají participační tendence. Postup přípravy dokumentace ve své současné formální podobě však stále odpovídá top-down modelu. Vypracování dokumentace a plánování rozvoje vychází z orgánu územního plánování, při vypracování územně plánovací dokumentace je postupováno dle platné legislativy, kde je jasně ukotvena hierarchická struktura aktivit, nástrojů a jasně stanovených postupů. Nejprve je vytvořen návrh dokumentace a až poté je projednáván s lokálními aktéry, v současném plánování chybí dostatečný prostor pro diskusi. Projednávání je ovlivněno již vytvořeným dokumentem, který je vypracován expertně a často bez vlivu a zkušeností lokálních aktérů. Až posléze je vymezen prostor pro zapojení veřejnosti a dalších aktérů, kteří mohou připomínkovat již vytvořený návrh (Perlín 2019).

Význam zapojení místních komunit v procesu územního plánování však dynamicky roste, na síle nabírá především úloha lokálních sdružení či spolků a aktivních občanů (Putnam 1993). Participativní role jsou však v územním plánování omezeny jasně danými pravidly a legislativou, která dosud nedovoluje z hlediska celého procesu flexibilnější přístup k požadavkům místních komunit. Podle Robinsona (2015) se sice současně mnohem více diskutuje o zapojování lokálních aktérů do rozhodování, stále se ale setkáme i s velmi malým zájmem o skutečné formování společné vize nebo nalezení shody nad cíli konkrétního dokumentu. Lokální aktéři chrání své zájmy a snaží se prosazovat především vlastní požadavky spíše, než aby hledali vzájemnou shodu. Perlín (2015) uvádí, že je snazší kritizovat chybnou, z vnějšku formulovanou koncepci než se na koncepci spolupodílet. Podle Pissouriose (2014) zapojení velkého množství aktérů komplikuje jednání, a proto mnoho urbanistů a plánovačů nechce či neumí diskusi se všemi aktéry koordinovat tak, aby přinesla potřebné výsledky. Proto mnoho zpracovatelů územních plánů dosud zastává dominantní a nadřazenou funkci v celém procesu. Problém malého zapojení a diskuse místních však může způsobit nedostatečné ztotožnění s výsledným návrhem územního plánu. Nalezení shody s lokálními skupinami a aktéry, společné stanovení priorit v území a společná tvorba budoucí koncepce by mohla přispět ke zlepšení identifikace místních, jak s územním plánem, tak i se zájmy krajiny.

Neméně důležitou skutečností je také nepřipravenost legislativního prostředí, které by přispělo nejen k vyšší míře participace komunit při přípravě dokumentů, ale i ke zvýšení zájmu lokálních aktérů o řešení plánování v určitém území (Dujka 2015). V české legislativě však dosud takové prvky chybí. Další komplikací pro efektivnější zapojení komunity do územního

plánování je často právě nedostatečný zájem veřejnosti nejen o zastavitelné, ale především i o nezastavitelné území (Saktorová 2014). Na druhou stranu je nutné si uvědomit, že územní plánování je jediným nástrojem v Česku, který disponuje formálními procedurami umožňujícími posílení participace (Perlín 2015). Tyto formální postupy je však dále nutné rozvíjet a pozměňovat, v duchu sílících participačních tendencí. Budoucí zapojení diskuse do všech plánovacích procesů na lokální úrovni, pak může nejen posílit pozici lokálních aktérů, ale může vést i k účinnějšímu stanovení cílů a činností v krajině.

3.2.5 Bottom-up princip a Evropská úmluva o krajině

Územní a krajinné plánování v současnosti do svého povědomí pomalu získává participační tendence, které nabraly na významu zejména s přijetím Evropské úmluvy o krajině. Právě díky změně vnímání krajiny, kterou Evropská úmluva o krajině přináší (kapitola 2), dochází také k potřebě změny v postupu jejího dosavadního plánování. Již v úvodní preambuli Evropské úmluvy o krajině (2000) je uvedeno, že *„krajina je klíčovým prvkem blaha jednotlivce i společnosti a její ochrana, správa a plánování jsou spojeny s právy a povinnostmi každého jedince“*. Tento výrok jasně potvrzuje, že dosavadní oddělování krajiny a sídla, tedy i společnosti a přírody, potřebuje změny. Oddělený způsob plánování s převládajícími prvky modelu top-down bez jasného ukotvení pozice místních aktérů již dále nelze uplatňovat a je potřebné se pomalu přibližovat principu bottom-up. S přijetím Evropské úmluvy o krajině by mělo docházet k demokratizaci celého procesu plánování krajiny a také k vyšší participaci zájmových skupin i jedinců ve všech dostupných dílčích nástrojích krajinného plánování (Evropská úmluva o krajině 2000).

Celkově je možné říct, že vyšší participace a implementace principu bottom-up do krajinných politik je jedním z hlavních cílů Evropské úmluvy o krajině. Náznaky vedoucí k potřebné implementaci prvků principu bottom-up lze najít také v konkrétních doporučeních Evropské úmluvy o krajině (2000), např. *„Evropská úmluva o krajině doporučuje zavést postupy pro účast veřejnosti, místních a regionálních orgánů a jiných stran, které jsou zainteresovány na definování a provádění krajinných politik“*. Zde Evropská úmluva o krajině jasně naráží na význam zapojení skupin aktérů, které by se měly účastnit rozhodování v krajině a také upozorňuje na důležitost stanovení jasných postupů, jak jejich účast zajistit.

V současné době, i přes přijetí Evropské úmluvy o krajině, dosud v Česku neexistují nástroje, které by z tohoto dokumentu vycházely přesně tak, jak je požadováno (Maier, Peltán 2015). V českém plánování krajiny zatím neexistuje nástroj, který by nabízel prostor pro diskusi a společné stanovení cílů a požadavků lokálních aktérů. V současných dílčích nástrojích

krajinného plánování se nevyskytuje možnost, kde by účast veřejnosti a zájmových skupin zásadním způsobem ovlivňovala krajinu a její plánování. Jediným nástrojem, který se v Česku přibližuje principu bottom-up jsou komplexní pozemkové úpravy (KPÚ). KPÚ jsou vypracovávány na žádost vlastníků nebo pozemkového úřadu a vychází ze samotných požadavků vlastníků pozemků. Vlastníci nejdříve předloží soupis nároků a návrhů na základě kterého je odborně vypracován plán společných zařízení. Ten je poté předložen znovu k odsouhlasení vlastníků (Zákon č. 139/2002 Sb.) Ani KPÚ však nepředstavují příklad zapojení čistě bottom-up principu, jelikož vlastníci jsou zastupováni tzv. sborem vlastníků pro zjednodušení celého jednání. Dochází zde tedy spíše ke kombinaci top-down a bottom-up principů, což lze ale podle Pissouriose (2014) hodnotit jako krok k demokratizaci přístupů a k dalšímu rozvoji participačních tendencí. KPÚ jsou však pouze velmi malým dílčím nástrojem, který nemůže řešit komplexní vztahy v krajině v potřebném měřítku.

V českém plánování krajiny dosud převládá tradičnější přístup v duchu top-down modelu. Dosud neexistuje efektivní nástroj, který by dokázal fungovat na opačném principu bottom-up tak, aby jeho výstupy bylo možné v krajině využívat rozličnými uživateli. Právě absence účasti skupin aktérů zainteresovaných ve využívání krajiny (vlastníci, zemědělci, ochranáři a další) může hrát klíčovou roli pro další změny v plánovacích procesech a krajinotvorných politikách. Žádný z nástrojů (kromě KPÚ) nenabízí dílčím skupinám aktérů možnost, aby v určitém území vytvořily z vlastní iniciativy návrhy na jejichž základě by bylo nadále postupováno. Pokud však do rozhodování o krajině na určitém území nezapojíme samotné uživatele, je možné předpokládat, že jejich reakce bude rozpačitá či dokonce odmítavá (Perlín 2019).

Při plánování krajiny je potřebné najít určitou harmonii mezi prvky jak top-down, tak i bottom-up modelu a vhodně je kombinovat, a to především s důrazem na požadavky lokálních aktérů, konkrétního prostředí a také velikosti území, ve kterém pracujeme (Pissourios 2014). Klíčovými body v plánování mohou být především správná koordinace, informovanost a komunikace, v neposlední řadě také jasné dané postupy, kterými se celý proces jednání a plánování řídí. Pro tyto postupy s prvky komunitního přístupu bottom-up však dosud není připravena dostatečná opora v legislativě, a proto může být jejich reálná aplikace velmi obtížně realizovatelná. Proměna současného způsobu plánování krajiny je však s rostoucími tlaky a požadavky společnosti více než žádoucí.

4 Hypotézy

Ze získaných poznatků v teoretické části práce vyplývá, že v současném plánování krajiny v Česku dosud stále převládají prvky principu top-down, před participativními prvky komunitního principu bottom-up. Oba modely se dle Matlanda (1995) liší převážně v míře zapojení různých skupin aktérů, a to jak v případě participace při přípravě dokumentů, tak i v případě participace při jejich projednávání. Podle Perlína (2019) se oba modely liší v postupu a povaze jednotlivých kroků plánování nebo řešení problémů, v neposlední řadě také ve formálních náležitostech jednotlivých kroků. Podle Berkeho (2002) se top-down model odlišuje od bottom-up modelu převážně chybějící diskusí při stanovování společných cílů. Zatímco tedy top-down princip představuje více expertní přístup k vypracování dokumentu, jenž je formálně i legislativně výrazněji upravený koncept, bottom-up model je principem založeným na lidském kapitálu, komunitách a silnější participaci lokálních aktérů v plánování již od samého základu. Putnam (1993) hovoří o tom, že v plánovacích procesech a rozhodováních o významných činnostech (nejen) v krajině může zapojení širokého okruhu různorodých skupin přispět k celkovému zkvalitnění podmínek v dané oblasti. Oproti tomu stojí Pissourios (2014) s myšlenkou, že právě diverzifikace názorů však do jisté míry komplikuje efektivitu jednání a participační tendence zpomalují či snižují efektivitu plánování. Avšak právě tato diverzifikace názorů, konflikty a diskuse nad stanovením společných priorit a cílů mohou v plánování krajiny výrazně přispět k jejímu udržitelnějšímu využívání a zejména také k dodržování společně stanovených pravidel.

Evropská úmluva o krajině (2000) uvádí krajinu jako území, tak jak je vnímáno lidskou společností, s jasně ukotvenou rolí člověka v krajině. Oproti tomu však stojí současné zakotvení krajiny v české legislativě, kde zákon č. 114/1992 Sb. dosud uvádí krajinu pouze jako část zemského povrchu s charakteristickým reliéfem, se souborem funkčně propojených ekosystémů a civilizačními prvky. Vzhledem ke stavu současné krajiny a jejím značným přeměnám jsou to právě lidské faktory a činnosti, které utváří společně s přírodními procesy její celkový charakter. Proto není možné vyloučit v procesech plánování krajiny aktéry, kteří se v lokálním měřítku v krajině pohybují, ovlivňují ji a vydávají rozhodnutí, která se jí dotýkají.

V případě ÚSK jako jediného komplexnějšího krajinného dokumentu, který se věnuje krajině na lokální úrovni ORP a obcí, je právě zapojení participativních prvků v duchu modelu bottom-up možností, jak správně ukotvit pozici lokálních aktérů a zvýšit zájem o diskusi nad společným řešením krajinných témat. Jak uvádí Kučera (2003) a také Evropská úmluva o krajině (2000), krajina zahrnuje jak přírodní, tak kulturní, jak objektivní, tak subjektivní a jak

fyzické objekty, tak hodnoty a významy. Při přípravě krajinných dokumentů tyto hodnoty a významy však nelze zcela podchytit bez dostatečné participace různorodých skupin uživatelů již v počátcích tvorby koncepce ÚSK.

První hypotéza H1 této diplomové práce byla stanovena na základě diskuse o využití principů top-down a bottom-up a jejich prvků v plánování krajiny v Česku. Vychází z poznatků o procesech současného územního plánování, z diskuse postavení krajiny a také z dosavadních poznatků o ÚSK i dalších nástrojích krajinného plánování.

H1: Míra aktivní participace lokálních aktérů na tvorbě ÚSK v ORP bude nepřímo úměrná vypracování formou konceptu top-down.

Druhá stanovená hypotéza se dotýká tématu aplikace a skutečného využití nástroje Územní studie krajiny v konkrétním území ORP. V současné době se eskalující potřeby řešení problémů v krajině soustřeďují především na územní plánování. Avšak jak uvádí Mackovič (2018) nebo Maier (2008), problémem je rozdílnost pojetí krajiny jako takové – krajina by neměla být chápána pouze jako zdroj pozemků pro výstavbu, ale jako komplex. Oproti tomu stojí však dle Saktorové (2014) současný stav územních plánů, které řeší převážně stavby a zastavěná území. To však vychází i ze současného stavebního zákona (Zákon č. 183/2006 Sb.), který nemá nástroje na efektivní ovlivňování změn v krajině kromě povolování staveb. Jak uvádí Maier (2008), současné pojetí krajiny v územním plánování potřebuje nové nástroje, aby mohlo být naplněno množství environmentálních cílů, které si územní plán klade. Proti tomu však stojí Mackovič (2018) s argumentem přílišné komplexnosti a velkých nároků na samotné územní plánování, jenž způsobuje časté nenaplnění všech stanovených cílů.

Územní studie krajiny byla dle Metodického pokynu MMR (2016) vytvořena právě za účelem doplnění chybějícího nástroje na řešení nezastavitelného území. Jejím primárním účelem je vytvořit podklad pro územní plán, který by přistupoval ke krajině víceoborově. Jedná se tedy o první možný nástroj v Česku, který by komplexněji řešil vztahy v krajině na lokální úrovni. Vzhledem ke svému zaměření, je ÚSK soustředěna na témata, která dosud nebyla řešena v měřítku ORP v jednom konkrétním dokumentu. Obsah ÚSK je velmi komplexní a zahrnuje širokou problematiku, týkající se nejen životního prostředí, ale také potřeb člověka v krajině, rizik, konfliktů a problémů konkrétních území. Výstupem ÚSK jsou opatření, která by měla sloužit jak pro účely územního plánování, tak i samosprávám jednotlivých obcí (Metodický pokyn MMR 2016). ÚSK by měla sloužit k dalšímu využití v ORP v rámci aplikace jednotlivých navrhovaných opatření, která se dotýkají množství dalších uživatelů krajiny.

Avšak zatímco již existující dílčí nástroje krajinného plánování v Česku mají jasně dané legislativní ukotvení, koncové uživatele a správní orgány, jenž zodpovídají za jejich aplikaci ve využívání krajiny, ÚSK toto ukotvení a pozici zatím postrádá. Jak uvádí Mackovič (2018), ÚSK chybí především návaznost na legislativu, a hlavně kompetentní správní úřad, který by koncová opatření dokázal aplikovat v konkrétních územích. To značně komplikuje a limituje možnosti veřejné správy v ORP i samospráv obcí uplatňovat výstupy ÚSK, které by mohly ovlivnit krajinu v jejich regionu. Původním účelem ÚSK je sice sloužit jako podklad pro ÚP, avšak ani územní plán nemá prostředky, které by mohly opatření v ORP skutečně využít a naplňovat. Územní plán se soustřeďuje na stavby a zastavitelná území, ale postrádá možnosti na uplatnění krajinných témat v tak komplexním rozsahu, který nabízí ÚSK.

Limitujícím faktorem, který komplikuje možnost realizace ÚSK je také samotný postup při tvorbě ÚSK, kde chybí jasně daný způsob participace lokálních aktérů, kteří by se měli podílet na stanovení koncepce krajiny v místě svého bydliště. V duchu Evropské úmluvy o krajině (2000) a Kučery (2009) by měla v subjektivita a vnímání jedince hrát významnou roli, při tvorbě všech krajinných studií. Proto současný postup zpracování ÚSK bez jasně daných instrukcí ke společným diskusím může být příčinou nezájmu lokálních aktérů o další fungování nebo uplatňování výstupů ÚSK.

Druhá hypotéza H2 byla vytvořena na základě předpokladu, že na úrovni ORP je Územní studie krajiny nástrojem, který v rozhodování správních orgánů na úrovni ORP, obcí a uživatelů krajiny nelze plně využít. Předpokladem hypotézy H2 je, že ÚSK může v konkrétním ORP figurovat jako velmi omezený nástroj, který může sloužit jako zdroj informací, avšak reálné uplatnění může být pouze v omezené formě podkladu pro tvorbu územních plánů či dalších dílčích studií.

H2: Opatření a návrhy, vycházející z Územní studie krajiny ORP převážně nebudou v konkrétních územích a v činnosti správních úřadů využívány a krajina nebude v ÚSK reálně téměř ovlivněna.

5 Metodika

V této diplomové práci je hlavní metodou výzkumu případová studie vybraných ORP. Práce dále kombinuje dvě kvalitativní metody výzkumu. První metodou je sémantická analýza dokumentů ÚSK vybraných ORP, druhou použitou metodou jsou řízené polostrukturované rozhovory s vybranými respondenty.

5.1 Data

Diplomová práce využívá jak primární, tak i sekundární data. Primární data byla získána formou polostrukturovaných řízených rozhovorů s vybranými aktéry v ORP a zpracovateli ÚSK. Sekundární data byla získána v provedené analýze hodnocených ÚSK, a to zejména z jejich analytických i návrhových částí, dále také grafických a výkresových příloh, popřípadě zadání ÚSK. Dokumenty byly ve většině případů přístupné z oficiálních webových stránek ORP, pouze v případě ORP Humpolec bylo potřeba o dokumenty požádat zpracovatelskou firmu.

5.2 Výběr ORP

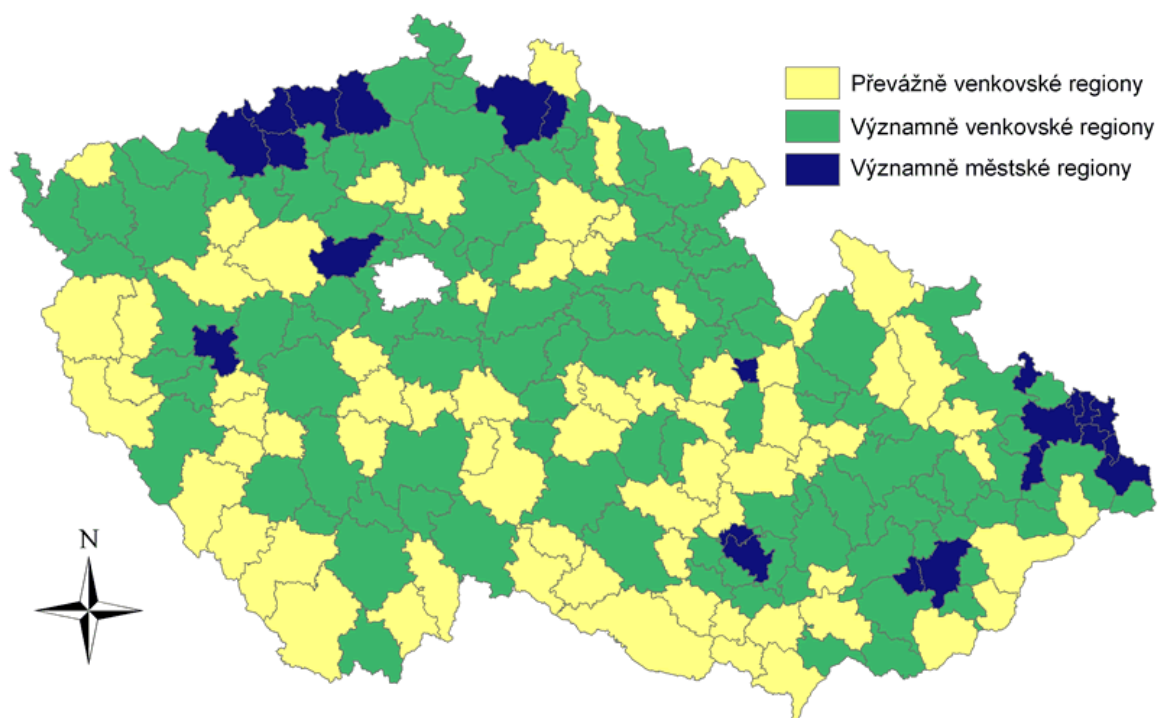
Pro praktickou část této diplomové práce byly vybrány tři různé ORP. Výběr ORP byl podmíněn klíčovým kritériem, a to existencí vypracované Územní studie krajiny. Jelikož se nejedná o povinný dokument, bylo potřeba vyhledat všechny ORP, které se zapojily do dotačního programu a nechaly ÚSK pro své území vypracovat. Seznam ORP s vypracovanou ÚSK byl vytvořen na základě tabulkového přehledu schválených dotací IROP v 9. výzvě „Územní studie“, přístupného z webových stránek Integrovaných regionálních operačních programů Ministerstva pro místní rozvoj. V současné době je dokončeno 44 dokumentů ÚSK pro 44 ORP, které jsou uvedeny v příloze č. 1, v tabulce č. 11.

Druhým kritériem pro výběr ORP bylo datum vyhotovení dokumentace ÚSK. Pro účely výzkumu byly zvoleny ÚSK, které byly dokončeny a schváleny v první vlně pořizování ÚSK (rok 2017/2018). Toto kritérium bylo zvoleno z důvodu stanoveného cíle diplomové práce, a to získání poznatků o uplatňování a realizaci dokumentu v činnosti ORP. Proto bylo důležité, aby byl již dokument v ORP po nějakou dobu zaveden. Většina ÚSK byla dokončena až v druhé vlně dotačního programu (ve druhé polovině roku 2019), což je poměrně krátká doba pro zapojení studie do činnosti úřadů a dalších aktérů, rovněž také brzy pro zhodnocení její aplikace v území. Proto byly vybírány ORP z první vlny zpracování ÚSK, kde figurovalo podle MMR

(2018) patnáct ÚSK těchto ORP: **Blovice, Hořice, Humpolec, Kladno, Kralupy nad Vltavou, Nové Město nad Metují, Opava, Prostějov, Přestice, Roudnice nad Labem, Šternberk, Tachov, Vodňany, Votice.**

Třetím kritériem pro výběr území byla poloha. Jelikož se diplomová práce zabývá především tématy volné krajiny a nezastavěného území, byly pro účely výzkumu upřednostněny menší ORP, které se nacházejí ve venkovských oblastech. Z výběru proto byly vyloučeny ORP, které leží v metropolitní oblasti a také v bezprostředním zázemí velkých krajských měst či významných městských regionů. Pro volbu ORP bylo použito vymezení venkovských obcí podle Perlína (2009), tedy vymezení na základě hodnoty hustoty zalidnění s kritickou hodnotou 150 obyv./km² (obr. 5). Výběr území byl zúžen na ORP, které spadají do kategorie *převážně venkovské regiony* a *významně venkovské regiony*. Pro jednodušší porovnání a analýzu byly vybrány menší ORP, s přibližně podobným počtem obyvatel a podobnou rozlohou.

Obrázek 5: Venkovské regiony podle hustoty zalidnění dle ORP – limit 150 obyv./km²

Zdroj: Perlín (2009)

Výše uvedeným kritériím odpovídaly následující ORP: **Blovice, Hořice, Humpolec, Nové Město nad Metují, Prostějov, Přestice, Roudnice nad Labem, Šternberk, Tachov, Vodňany, Votice** (tabulka č. 2).

Tabulka 2: Výběr ORP na základě zpracovatele

Název ORP	Zpracovatel
Blovice	Ing. Klára Salzmann, PhD.
Hořice	EKOTOXA s.r.o.
Humpolec	Hrdlička s.r.o.
Nové Město nad Metují	EKOTOXA s.r.o.
Prostějov	AQUATIS a.s.
Přeštice	UrbioProjekt Plzeň
Roudnice nad Labem	EKOTOXA s.r.o.
Šternberk	EKOTOXA s.r.o.
Tachov	EKOTOXA s.r.o.
Vodňany	EKOTOXA s.r.o.
Votice	Ing. arch. Milan Salaba

Zdroj: vlastní zpracování

Poslední podmínkou pro výběr ORP byla odlišnost zpracovatelů ÚSK. Tato podmínka byla stanovena z důvodů srovnání různých forem dokumentů, přístupů, odlišných metod zpracování a širší variability výsledků pro následné porovnání hodnocených ORP. U výše uvedených ORP byli vyhledáni zpracovatelé ÚSK a následně byla vybrána území s odlišnými zpracovatelskými firmami či architekty (tabulka č. 2). Odlišnost zpracovatelů ÚSK se nakonec zdála být více limitující podmínkou, než bylo očekáváno, jelikož mnoho ORP z první vlny zpracování ÚSK využilo stejnou firmu EKOTOXA s.r.o., která tak disponuje velkým množstvím vypracovaných studií.

Z těchto ORP byla tedy nadále vybrána tři území, která odpovídala všem stanoveným podmínkám, a to **Humpolec, Vodňany a Votice**. Výběr ORP byl částečně ovlivněn také ochotou místních aktérů na výzkumu spolupracovat a na jejich vstřícnosti poskytnout rozhovory, které jsou důležitou součástí této diplomové práce. Vybrané ORP jsou stručně představeny v kapitole 6.1.

5.3 Analýza dokumentů ÚSK

Hlavní výzkumnou metodou sběru sekundárních dat je věcná analýza textů dokumentů ÚSK vybraných ORP, která představuje první úsek praktické části diplomové práce. V analýze zpracovaných dokumentů se práce zaměřuje na identifikaci vzájemných podobností či odlišností v jejich obsahu, dále také na navazující aplikaci výstupů ÚSK v dalších nástrojích, které upravují činnosti v krajině na konkrétním území a v neposlední řadě také na využitelnost výstupů ÚSK v činnosti ORP nebo dalších aktérů.

Hodnocení dokumentů je provedeno pomocí sémantické analýzy vypracovaného textu studie a přiložených obrazových i výkresových příloh či dalších podkladů. Hodnocení je v duchu zvoleného teoretického rámce zaměřeno na analýzu přístupů k plánování rozvoje krajiny v územním a krajinném plánování v Česku. Analýza ÚSK se soustřeďuje na srovnání předložených studií podle dostupného Metodického pokynu pro ÚSK (2016). Cílem je porovnání obsahu hodnoceného dokumentu s metodickými zásadami, za účelem zjištění souladu či odlišnosti obsahu konkrétních ÚSK, identifikace přístupů jednotlivých zpracovatelů k ÚSK a rozdílných způsobů či metod zpracování. Dalším úkolem hodnocení je posoudit soulad dokumentu s možnostmi územně plánovacích nástrojů, a tedy zhodnotit využitelnost dokumentu typu ÚSK pro další použití v procesu územního plánování a činnosti dalších aktérů na úrovni ORP. Sémantická analýza textu je postavena na hodnocení obecně zvolených vytyčených okruhů. V rámci jednotlivých okruhů jsou dále zvoleny podrobnější body analýzy. Jednotlivé okruhy a body jsou uvedeny v tabulce č. 3, okruhy vycházejí z Metodického pokynu MMR (2016) pro zpracování ÚSK.

Tabulka 3: Analýza ÚSK – přehled

Okruh	Charakteristika
Základní informace	Shrnutí základních obecných informací o ÚSK Dostupnost dokumentace pro veřejnost Přehlednost, logika uspořádání
Doplňující průzkumy a rozbor	Struktura a obsah analytické části
Návrhová část	Struktura a obsah návrhové části
Analýza vybraných opatření	Podle skupin opatření

Zdroj: vlastní zpracování

Základní informace

V tomto bodě se analýza ÚSK věnuje především zjištění obecnějších informací o hodnocených ÚSK. Analýza se zaměřuje na dostupnost dokumentů ÚSK pro veřejnost, jejich přehlednost a množství zveřejněných informací. Dle specifických pravidel 9. výzvy IROP (IROP 2015) mají ORP povinnost ÚSK zveřejnit do pěti dnů od podání návrhu na vložení do evidence územně plánovací činnosti. Ne vždy je však toto pravidlo dodrženo. V tomto bodě je analýza zaměřena také na vzájemné srovnání vybraných studií, a to z hlediska celkové struktury a uspořádání textu dokumentu.

Doplňující průzkumy a rozbor (DPR)

Tento bod analýzy se zaměřuje na strukturu a obsah analytické části (tzv. Doplnující průzkumy a rozbor) hodnocených ÚSK, které tvoří velmi rozsáhlou část celé dokumentace, mnohdy se jedná i o rozsahově delší úsek dokumentace, než je samotná návrhová část ÚSK. Vzhledem ke skutečnosti, že většina ORP při zadávání ÚSK vychází ze stejného metodického návrhu, nelze předpokládat výraznější odchylky ve formální struktuře dokumentů. Analýza DPR se tak zaměřuje především na identifikaci rozdílných přístupů, metod a postupů mezi vybranými ORP, které mohou ovlivnit nejen další využívání informací z ÚSK v konkrétních ORP, ale také podobu navrhovaných opatření v návrhových částech ÚSK.

Návrhová část

Analýza návrhové části ÚSK se věnuje v první řadě samotné struktuře, kdy je opět předpokladem velmi malá odlišnost mezi vybranými ORP, vzhledem k již zmíněnému stejnému metodickému základu. Dále se analýza zaměřuje na hodnocení přehlednosti a orientace v této části dokumentace a koncentruje se především na celkový přístup zpracovatelů k navrhovaným opatřením. Opatření jsou hodnocena v samostatné kapitole.

Analýza vybraných opatření

Hodnocení opatření je provedeno na základě vymezení témat řešení a rozčlenění opatření do tematických skupin. Cílem práce není identifikovat a zhodnotit veškerá opatření, která jsou v dokumentech uvedena, jelikož jejich celkové množství přesahuje možnosti výzkumu, ale úkolem je soustředit se především na celkové možnosti využití a aplikace jednotlivých skupin opatření v ORP. Diplomová práce se koncentruje na nejčastější témata, která se ve vybraných ÚSK objevují. Pro účely této práce jsou proto opatření generalizována a rozdělena do skupin, které jsou uvedeny v tabulce č. 4, částečně bylo dělení převzato od Müllerové (2020).

Tabulka 4: Skupiny analyzovaných opatření

Skupina	Opatření
A. Ochrana přírodních hodnot	Vymezení krajinných okrsků
	Řešení ÚSES
	Ochrana biodiverzity
B. Sídla v krajině	Brownfields
	Prostupnost
C. Využívání krajiny člověkem	Zemědělství a lesnictví
	Rekreace a cestovní ruch
D. Ohrožení v krajině	Eroze
	Znečištění, staré ekologické zátěže
E. Voda v krajině	Vymezení údolních niv
	Retence a revitalizace

Zdroj: vlastní zpracování, upraveno podle Müllerová (2020)

Opatření byla rozdělena do pěti tematických skupin, ale vzhledem k poměrně širokému a komplexnímu zaměření ÚSK mohou opatření spadat i do více skupin najednou. Podobnou metodu hodnocení ÚSK podle skupin opatření využila např. Müllerová (2020), která však opatření vyhodnocuje podrobněji z urbanistického pohledu a zaměřuje se spíše na rozdíly v technických řešeních. Metoda hodnocení opatření podle stanovených skupin je přizpůsobena konkrétním ÚSK a před jejich stanovením musí předcházet dostatečná analýza dokumentů, z důvodu zvolení takových tematických skupin, které bude možné v maximální míře porovnat mezi vybranými ORP. Opatření by bylo možné rozpracovat podrobněji a zaměřit se na detailnější rozdíly mezi jednotlivými ÚSK, avšak pro účely této diplomové práce je podstatné soustředit se na celkový přístup zpracovatelů, identifikovat možnosti využití jednotlivých skupin opatření v dalších nástrojích územního či krajinného plánování a konkrétních činnostech správních úřadů, obcí, uživatelů krajiny či široké veřejnosti.

Předmětem analýzy opatření není vlastní odborné posouzení témat z přírodovědného či urbanistického hlediska, ale způsob a postup, jakým jsou témata v dokumentu řešena a jakým způsobem mohou být nadále využita. Vlastní hodnocení tak sleduje formální postupy a přístupy

k řešení, nemá a nemůže mít ambice hodnotit věcnou správnost navržených kroků formou odborných posouzení.

V této části práce lze předpokládat, že jednotlivé dokumenty ÚSK se budou lišit zejména přístupem k řešení v závislosti na jednotlivých zpracovatelích, jelikož metodický pokyn je pouze orientační a nabízí tak velký prostor pro prosazení vlastních metod a postupů. Očekávám, že rozsah i podrobnost řešených témat bude odrážet jejich významnost a postavení v konkrétním území. Na druhou stranu je možné předpokládat, že samotná opatření budou vzhledem k použití jednotné metodiky navzájem podobná, spíše však formální a obecná, zejména vzhledem k dosavadním omezeným možnostem ÚSK v krajině a nejasnému zařazení pozice dokumentu mezi dalšími nástroji pro plánování krajiny.

5.4 Rozhovory

Výzkumnou metodou sběru primárních dat v diplomové práci jsou rozhovory s vybranými aktéry. Cílem rozhovorů je v duchu teoretického rámce top-down a bottom-up přístupů a stanovených hypotéz především zjistit, s jakým postupem byly dokumenty ÚSK vypracovány a také jaká byla míra participace dalších aktérů v celém procesu tvorby, schvalování a následném naplňování. Dalším úkolem rozhovorů je zjistit subjektivní názory a zkušenosti s dokumentem ÚSK z pohledu respondentů a v neposlední řadě ověřit a doplnit informace získané z předchozí sémantické analýzy dokumentů ÚSK.

Rozhovory jsou připraveny jako polostrukturované s otevřenými otázkami. Podle Hendla (2008) jsou data získaná pomocí této metody jednoduše srovnatelná, jelikož rozhovory jsou strukturovány podle společné osnovy, avšak průběh rozhovoru není uzavřený a rigidní proces. Oproti např. dotazníkovému šetření či strukturovanému rozhovoru se v této metodě nabízí větší prostor a variabilita získaných dat. Cílem rozhovorů je získat informace a individuální pohled jednotlivých oslovených respondentů. Výhodou tohoto typu rozhovoru je minimalizace efektu tazatele, což přispívá k celkové kvalitě rozhovoru. Další výhodou je také snadnější následná analýza rozhovorů, jelikož jednotlivá klíčová témata jsou snadněji lokalizovatelná a rozpoznatelná (Hendl 2008). Naopak nevýhodou této metody může být dle Hendla (2008) časová a psychická náročnost v roli tazatele, který musí velmi dobře a podrobně znát téma a aktivně reagovat na průběh rozhovoru. Při zobecňování výsledků je nutné zajistit potřebnou srovnatelnost získaných dat a sledovaných témat (Hendl 2008).

Rozhovory se uskutečnily po předchozí domluvě s vybranými respondenty, kteří byli nejprve osloveni oficiálním dopisem vedoucího diplomové práce a nadále kontaktováni osobně

autorkou práce. Kontakt proběhl na základě mailové a telefonické komunikace. Délka rozhovorů se pohybovala od 30 do 90 minut. Kratší rozhovory proběhly s úředníky ORP, cca od 30 do 40 minut. Naopak delší rozhovory proběhly se skupinou zpracovatelů ÚSK, kdy rozhovory trvaly průměrně od 60 do 90 minut. Rozhovory byly pro účely vyhodnocení a zpracování nahrávány, a to po předchozím souhlasu respondentů. Vzhledem k malému počtu respondentů a zaměření práce nejsou výsledky rozhovorů anonymizovány, na což byli všichni respondenti upozorněni. Hlavní rozhovory probíhaly v období od ledna do února 2020.

Mimo hlavní rozhovory byla metoda polostrukturovaných rozhovorů doplněna několika kratšími rozhovory s dalšími potenciálními uživateli výstupů ÚSK v ORP, kteří se mohou také zapojovat do její přípravy. Účelem těchto krátkých rozhovorů bylo zjistit povědomí o ÚSK, míru zapojení respondentů do přípravy dokumentu a také míru uplatňování ÚSK v praktické činnosti. Kratší rozhovory se odehrály po telefonu, trvaly většinou 10 až 15 minut. Telefonické rozhovory proběhly rovněž v období ledna a února 2020.

5.4.1 Výběr respondentů

Respondenti pro hlavní rozhovory jsou rozděleni do dvou skupin. První skupinou jsou představitelé veřejné správy, druhou skupinou pak zpracovatelé ÚSK. Ze skupiny představitelů veřejné správy byli vybráni zástupci úřadů na úrovni ORP. Osloveni byli vedoucí oddělení územního plánování a životního prostředí, případně konkrétní referenti. Respondenti z těchto oddělení byli vybráni, jelikož jejich náplň činností úzce souvisí s tématy, kterými se ÚSK zabývá. Rozhovory s vybranými úředníky byly uskutečněny s cílem zjistit, jak se odpovědné úřady participovaly na přípravě a schvalování ÚSK, jaké možnosti dokument přináší pro činnost samotných úřadů a jakým způsobem jsou aplikována opatření, která z ÚSK vycházejí.

Druhou skupinu respondentů tvoří zpracovatelé dokumentu ÚSK. Zpracovatelé byli zvoleni jako respondenti rozhovorů s cílem zjistit, jakou metodou proběhlo zpracování celého dokumentu, dále také jak probíhala komunikace se samosprávou či úředníky, místními aktéry, spolky a veřejností. Úkolem bylo také zjistit, jakým způsobem zpracovatelé k dokumentu přistoupili a identifikovat rozdíly mezi různými metodami zpracování ÚSK. Pro rozhovor byl vybrán vždy vedoucí projektu či koordinátor zpracovatelského týmu. Jména a funkce respondentů z obou skupin jsou uvedeny v tabulce č. 5.

Tabulka 5: Seznam respondentů pro hlavní rozhovory

ORP	Jméno a příjmení	Funkce
Vodňany	Ing. Aleš Dvořák	vedoucí oddělení územního plánování
	Mgr. Petr Birklen	zpracovatel ÚSK – vedoucí projektu
Votice	Ing. Zdeněk Poula	vedoucí odboru životního prostředí
	Ing. Michal Vršecký	referent územního plánování
	Ing. arch. Milan Salaba	zpracovatel ÚSK – vedoucí projektu
	Ing. Vladimír Mackovič	zpracovatel ÚSK – vedoucí projektu
Humpolec	Ing. František Kocman	vedoucí odboru životního prostředí
	Ing. Václav Jetel	zpracovatel ÚSK – vedoucí projektu

Zdroj: vlastní zpracování

Pro kratší doplňující rozhovory byli zvoleni starostové menších obcí z vybraných ORP. Jelikož jedním z výstupů každé ÚSK je tzv. karta obce, určená právě samotným samosprávám obcí, starostové byli osloveni za účelem zjištění povědomí o ÚSK a její možné aplikaci v rámci obce. Cílem rozhovorů se starosty je zjistit, zda je ÚSK a opatření, která z ní vycházejí, pro obce přínosem, jakým způsobem je ÚSK využívána a zda se obec zapojila do jejího zpracovávání. Celkem bylo osloveno více než třicet starostů, avšak pro zodpovězení otázek svolilo pouze sedm respondentů (tab. 6).

Tabulka 6: Seznam respondentů pro doplňující rozhovory

ORP	Jméno a příjmení	Funkce
Vodňany	Ing. Jan Šídlo	starosta obce Skočice
	Jan Chrt	starosta obce Libějovice
Votice	Marcela Čedíková	starostka obce Vrchotovy Janovice
	Josef Škréta	starosta městyse Neustupov
	Viktor Liška	starosta obce Ratměřice
Humpolec	Ing. Mgr. Václav Honzl	starosta obce Staré Bříště
	Miroslav Jirků	starosta obce Jiřice

Zdroj: vlastní zpracování

5.4.2 Klíčová témata rozhovorů

Pro účely hlavních rozhovorů s respondenty byla stanovena klíčová témata, podle kterých byly nadále formulovány konkrétní otázky v rozhovoru. Témata rozhovorů odpovídají sledovaným bodům výzkumu. Téma je dále rozvedeno souborem doplňujících otázek, které mají za cíl upřesnit výpověď respondentů. Doplňující otázky vycházely z průběhu rozhovorů a konkrétních odpovědí respondentů.

Pro obě skupiny respondentů byly připraveny rozdílné, byť svým zaměřením velmi podobné, sety otázek v závislosti na jejich vztahu k území a ÚSK. Seznamy otázek jsou uvedeny v příloze č. 2. Otázky pro rozhovory jsou řazeny podle metodiky Hendla (2008) pro získávání dat v kvalitativním výzkumu. Rozhovor byl strukturován od neutrálních otázek, až po složitější otázky s větší mírou subjektivity. Obecné otázky na osobu respondenta byly zařazeny na začátek rozhovoru. Při tvorbě otázek byl kladen důraz na neutralitu a jasnou formulaci. Klíčová témata byla stanovena na základě cílů, výzkumných otázek a hypotéz této diplomové práce a byla zvolena následující:

- 1. Postup zpracování ÚSK**
- 2. Spolupráce a komunikace při tvorbě ÚSK**
- 3. Postavení ÚSK v rámci ORP**
- 4. Obsah a témata ÚSK**
- 5. Využití a realizace ÚSK**

1. Postup zpracování ÚSK

Toto téma bylo pro rozhovory stanoveno s cílem zjistit, jakým způsobem probíhala tvorba ÚSK. Úkolem otázek, které se týkají tohoto bodu je zjistit v duchu teoretického rámce a stanovených hypotéz, zda se v procesu tvorby objevují prvky přístupu top-down či bottom-up. Další otázky se týkají postavení respondentů v celém procesu zpracování dokumentů, průběhu zpracovávání a dále také obecné informovanosti o celém procesu i dokumentu ÚSK.

2. Spolupráce a komunikace při tvorbě ÚSK

Téma bylo zvoleno za účelem zjištění míry spolupráce a participace různých skupin aktérů v celém procesu přípravy, tvorby i schvalování dokumentace. Cílem otázek v této sekci je zjistit, jakým způsobem se do celého procesu zapojovala samospráva i veřejnost a také jakým způsobem jejich zapojení/nezapojení přispělo ke konečné podobě ÚSK.

3. Postavení ÚSK v rámci ORP

V tomto bodě je pomocí otázek zjišťováno, za jakým účelem je ÚSK v ORP vypracována. Dále otázky směřují k celkovému přístupu k ÚSK, účelu vypracování, přínosům a srozumitelnosti celého dokumentu. U zpracovatelů otázky směřují také na účelnost a využitelnost metodického pokynu.

4. Obsah a témata ÚSK

Otázky k tomuto tématu se věnují zejména obsahové formě ÚSK. Účelem je zjistit, jakým způsobem byla zvolena specifická témata řešení v ÚSK a zda bylo při stanovení témat dosaženo shody se všemi aktéry v území. Cílem je také zjistit, zda se zpracovatelům podařilo postihnout specifickou území a důležitou problematiku krajiny v konkrétním ORP.

5. Využití a realizace ÚSK

Téma realizace je počtem otázek nejrozsáhlejší. V případě zástupců úřadů jsou zde zařazeny otázky na potenciální míru realizace některých doporučení ÚSK v blízké budoucnosti a na uplatňování opatření v konkrétních územích. Důraz je kladen na zjištění těch opatření, která byla dle ÚSK již realizována či dále řešena. Účelem je také zjistit, jakým způsobem jsou opatření aplikována do činnosti úřadů či dalších uživatelů a také celkový přínos ÚSK pro činnost respondentů. V neposlední řadě je téma zaměřeno na možnosti zlepšení nebo zvýšení efektivnosti ÚSK. Toto téma bylo stanoveno především s cílem zjistit, jak je ÚSK využívána různými skupinami uživatelů. Z pohledu zpracovatele je v tomto bodě věnován prostor pro vyjádření obecného názoru na ÚSK a jejich využití a také slabé či silné stránky současné podoby studie.

Pro doplňující rozhovory se starosty menších obcí nebyla stanovena klíčová témata, jelikož se jednalo pouze o krátké rozhovory. Hlavními tématy otázek byla především **míra participace na zpracovávání dokumentace ÚSK**, dále otázky směřovaly také **na využití ÚSK v obci a aplikaci opatření v rámci činnosti samosprávy**. Seznam otázek je rovněž uveden v příloze č. 2.

5.4.3 Metodika vyhodnocení rozhovorů

Vyhodnocení rozhovorů bylo provedeno podle stanovených klíčových témat. Rozhovory byly vyhodnoceny pomocí textu, ale také pomocí shrnujících tabulek či schémat. Odpovědi na otázky byly pomocí klíčových slov a témat kódovány (Hendl 2008), sloučeny do jednotlivých kategorií a navzájem porovnány mezi skupinami dotazovaných respondentů. V analýze rozhovorů byly také zpracovány informace od respondentů, které zazněly v průběhu rozhovoru mimo klíčová témata a vymykají se stanoveným kategoriím, avšak mohou být přínosná pro tuto práci a dosažení cílů výzkumu.

Samotné zpracování hlavních i doplňujících rozhovorů proběhlo v několika krocích. V první řadě byla provedena doslovná transkripce audio nahrávek rozhovorů. Tento krok byl nezbytný pro další vyhodnocení dat a podle Hendla (2008) přispívá ke zvýšení kvality celkového vyhodnocení výzkumu. V tomto případě byl využit tzv. ortografický způsob přepisu rozhovorů, jelikož analýza byla zaměřena především na obsahovou rovinu a je tedy možné vypustit méně významné podrobnosti (pauzy, odmlky, nevýznamné zvuky či výrazy). V důležitých případech byly však přepisy doplněny vysvětlujícími poznámkami, např. vyjádření pocitu, upřesnění informací či významu. V případě doplňujících rozhovorů, které proběhly telefonicky, byly rozhovory přepsány ve zjednodušené formě bez audionahrávky. Celková délka audionahrávek všech rozhovorů činila 405 minut, tedy 35 normostran přepisů všech rozhovorů. Kvůli svému přílišnému rozsahu nebyly tyto přepisy zařazeny do příloh této diplomové práce.

Dalším krokem při zpracování rozhovorů byla analýza přepisů pomocí textového editoru Word na základě tematické analýzy. Tematická analýza je založena na identifikaci vztahů a vzorců vzhledem ke stanoveným klíčovým tématům, hypotézám a výzkumným otázkám (Braun, Clarke 2013). Analýza byla vedena klíčovými tématy, jenž vycházejí z teoretického základu diplomové práce, a to z konceptů top-down a bottom-up, územního plánování a z metodického základu ÚSK (Braun, Clarke 2013). Při analýze dat byla použita nejprve metoda tzv. otevřeného kódování za účelem tematického rozčlenění textu (Hendl 2008). Otevřené kódování je procesem, během kterého se v textu označují a následně kategorizují pojmy podle stanovených klíčových témat. Druhým krokem analýzy dat z rozhovorů bylo tzv. axiální kódování, při němž jsou uvažovány vztahy mezi jednotlivými kódy, tedy podle Hendla (2008) „*příčiny a důsledky, podmínky a interakce, strategie a procesy a tvoří tak osy propojující jednotlivé kategorie*“. Dle získaných výsledků kódování a zjištěných poznatků bylo každé klíčové téma vyhodnoceno, a to jak podle jednotlivých ORP, tak podle typů respondentů, s cílem najít shodné nebo naopak rozdílné postoje, jak v rámci území, tak

i mezi stejnými skupinami respondentů. Rozhovory jsou vyhodnoceny za každou ORP zvlášť, podle stanovených témat. Doplnující rozhovory nebyly kódovány, ale pouze vyhodnoceny podle hlavních témat a zaměření otázek.

Vyhodnocení získaných dat z kvalitativní metody výzkumu vyžaduje přesné a adekvátní hodnocení, nicméně je nutné vzít v úvahu skutečnost, že během analýzy získaných dat z rozhovorů dochází k jisté míře redukce dat (Hendl 2008).

6 Praktická část

V první části této kapitoly jsou představeny zvolené ORP, další část kapitoly je věnována analýze dokumentů ÚSK a třetí úsek se zabývá analýzou rozhovorů s vybranými respondenty.

6.1 Charakteristika vybraných ORP

ORP Vodňany

ORP Vodňany se nachází v Jihočeském kraji (obr. 6), asi 30 km severozápadně od Českých Budějovic, zaujímá plochu 17 923 ha, žije zde celkem 11 601 obyvatel (ČSÚ 2018). Na území ORP se nachází celkem 17 obcí. Převážná část ORP leží v nadmořské výšce do 500 m n. m., převažují zde nížiny a pahorkatiny. Plocha ORP Vodňany je z převážné části (cca 70 %) tvořena zemědělskou půdou, kterou doplňují lesy (cca 25 %) a vodní plochy. Územím ORP protéká řeka Blanice a nachází se zde velké množství malých vodních nádrží (ÚAP ORP Vodňany). Více než polovina obyvatel ORP Vodňany žije ve městech, většina ekonomicky aktivních obyvatel je zaměstnána ve výrobních či technických oborech nebo službách (Krajská správa ČSÚ 2019). Specifikem oblasti je vyšší zaměstnanost v zemědělství oproti celorepublikovému trendu. Specializací v hospodaření ORP Vodňany je drůbežářství, rybníkářství a výroba tradičních zemědělských produktů (Krajská správa ČSÚ 2019).

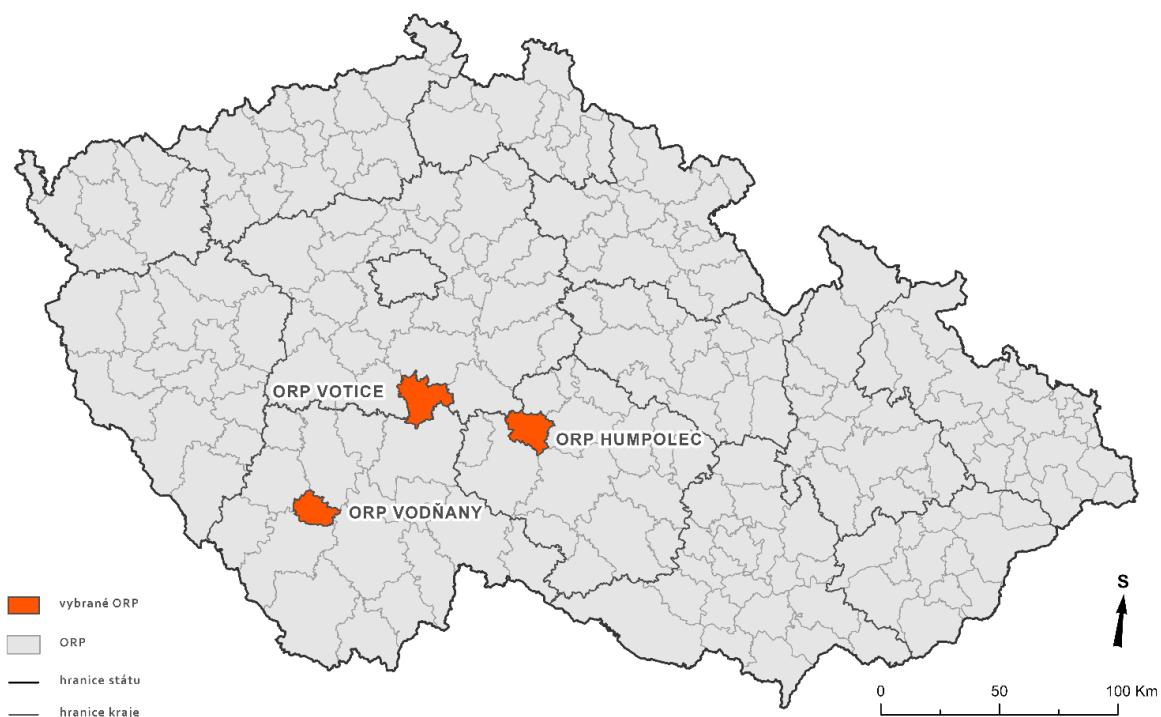
ORP Humpolec

ORP Humpolec se nachází v severozápadní části kraje Vysočina (obr. 6), patří k nejmenším ORP v kraji. Rozloha ORP Humpolec je 22 803 ha, žije zde 17 732 obyvatel (ČSÚ 2018). Na území ORP se nachází celkem 25 obcí, více než 63 % obyvatel ORP žije v největším městě Humpolec. Plocha ORP Humpolec je z necelé třetiny pokryta lesy, zhruba dvě třetiny území tvoří zemědělská půda. Nejvýznamnějším vodním tokem v ORP Humpolec je řeka Želivka, na území se nachází dvě vodní nádrže – Švihov a Trnávka. Vodní nádrž Švihov je hlavní zásobárnou pitné vody pro Prahu (Krajská správa ČSÚ 2019). ORP Humpolec patří mezi výše položené oblasti Česka, s nadmořskými výškami od 500 do 650 m n. m. Územím ORP Humpolec prochází dálnice D1 Praha-Brno, jedná se o nejvýznamnější pozemní komunikaci z hlediska silniční dopravy, a to jak v rámci kraje, tak i státu. Většina ekonomicky aktivních obyvatel Humpolecka je zaměstnána ve službách, mírně zvýšená je zaměstnanost v zemědělství (ÚAP ORP Humpolec).

ORP Votice

ORP Votice leží v jižní části Středočeského kraje, na hranici s Jihočeským krajem (obr. 6). Rozloha ORP Votice je 28 885 ha, žije zde 12 443 obyvatel (ČSÚ 2018). Na území ORP Votice se nachází 15 obcí. Voticko patří mezi k nejméně osídleným ORP, s nízkou hustotou zalidnění a nízkým podílem městského obyvatelstva v rámci celého Česka. Většina území ORP Votice leží v oblasti Vlašimské a Benešovské pahorkatiny, území je součástí širšího regionu Česká Sibiř, jelikož se vyznačuje chladnějšími klimatickými podmínkami než okolní části kraje (Město Votice 2020). Do území ORP zasahuje ve východní části chráněná krajinná oblast Bláník. Převážná část ORP je tvořena zemědělskou půdou (70 %). Oblast Voticka je charakteristická řídkým osídlením v krajině s malými sídly a krajinou velmi málo poznamenanou průmyslovou činností (Krajská správa ČSÚ 2019). Územím prochází republikově významná elektrifikovaná trať a silnice I/3, dopravně zajišťující vazby mezi Prahou a Českými Budějovicemi. ORP Votice je ovlivněno relativní blízkostí hlavního města Prahy – cca 60 km. Blízkost hlavního města ovlivňuje život místních obyvatel z hlediska dojížděky do zaměstnání, škol i za službami (ÚAP ORP Votice).

Obrázek 6: Vybrané ORP

Zdroj: vlastní zpracování, ArcČR 500

6.2 Analýza dokumentů ÚSK

Analýza dokumentů ÚSK vybraných ORP je členěna podle charakteristik, které jsou stanoveny v kapitole 5.3.

6.2.1 Základní informace

Prvním rozdílem mezi hodnocenými ÚSK jsou odlišné zpracovatelé studie, což bylo také jedno ze základních kritérií výběru ORP. Zpracovatelem ÚSK ORP Vodňany je brněnská firma EKOTOXA s.r.o., která byla zvolena ve výběrovém řízení na základě největších zkušeností s podobnými zakázkami a kvalifikačními předpoklady pro tento projekt. Společnost EKOTOXA s.r.o. je zkušeným zpracovatelem ÚSK pro mnoho regionů, tato firma zpracovávala v roce 2015 i pilotní projekt ÚSK. ÚSK ORP Votice vypracoval tým projektantů z Prahy pod vedením Ing. arch. Milana Salaby, který byl zvolen na základě předchozí zkušenosti s vypracováním dokumentů ÚP a ÚAP v území. V ORP Humpolec zpracovávala dokument ÚSK pražská firma Hrdlička s.r.o., pod vedením Ing. Václava Jetela. Týmy všech tří ÚSK se skládaly z více než deseti osob napříč všemi obory týkající se krajiny, životního prostředí a urbanismu. Z hlediska kvalifikace všichni tři zpracovatelé nadstandardně splňují kvalifikační požadavky, tak jak jsou stanoveny v metodickém pokynu MMR.

Z hlediska přístupnosti podkladů pro veřejnost je nejlépe dostupná ÚSK ORP Vodňany, která je v kompletní škále zveřejněna na webových stránkách města Vodňany. U ORP Votice je ÚSK přístupná skrze portál Středočeské kraje, kde lze dohledat analytickou i návrhovou část dokumentace i se všemi výkresy. Chybí zde však původní zadání studie a celková organizace přístupu k ÚSK je poměrně chaotická. Naopak nejhůře dostupná je ÚSK ORP Humpolec. Na webových stránkách města Humpolec je k dispozici pouze návrhová část studie, zcela chybí analytická část i další veřejné dokumenty, které nemá k dispozici ani městský či stavební úřad ORP Humpolec. Zmíněné dokumenty jsem tak získala až na výslovné požádání u vedoucího společnosti Hrdlička s.r.o. Ondřeje Hrdličky.

Dokumenty ÚSK všech tří ORP mají velice podobnou základní strukturu, jelikož obce při tvorbě zadání ÚSK vycházely ze stejné navrhované metodiky MMR. Vyskytují se zde pouze velmi malé odlišnosti – např. jiné pojmenování kapitol apod. Všechny hodnocené studie se všeobecně dělí na analytickou část (Doplňující průzkumy a rozbor) a na návrhovou část. Obecná struktura ÚSK je logická a srozumitelná, problémem však může být velký rozsah obou dokumentů. U všech tří ORP dosahuje rozsah až několik stovek stran textu, což je pro orientaci a nalezení informací poměrně zdlouhavým procesem pro všechny potenciální uživatele studie.

6.2.2 Doplnující průzkumy a rozbor (DPR)

Struktura DPR

Z předchozí kapitoly vyplývá, že z hlediska struktury dokumentace se hodnocené ÚSK příliš neliší, a to díky podobné metodice zadání, ze které se snažily ORP při jejich tvorbě vycházet. Podobně strukturovány jsou i analytické části ÚSK. Nejpodrobněji jsou zpracovány DPR v případě ÚSK ORP Vodňany, které oproti dvěma dalším studiím obsahují některá témata navíc.

Hlavním problematickým bodem struktury DPR ÚSK vybraných území je zejména roztržitost informací napříč celými dokumenty a překryv témat jednotlivých kapitol. Informace se často opakují v několika kapitolách zároveň a uživatel se tak v dokumentaci ztrácí. Velmi často jsou analyzována stejná data, pouze z jiných úhlů pohledu. Nejčastěji se témata opakují u ORP Vodňany, např. téma rybníkářství nalezneme jak v odkazu na *primární strukturu krajiny*, tak v kapitole *potenciálů*, nebo *využívání krajiny člověkem*. Lépe tak působí úprava zvolená pro ÚSK Votice, kde jsou DPR rozděleny do devíti dílčích karet podle řešeného tématu, což je uživatelsky přívětivější a usnadňuje orientaci v dlouhém textu.

Obrázek 7: Doplnující náčrty v rámci fotodokumentace v ÚSK ORP Votice

Zdroj: Územní studie krajiny ORP Votice

Všechny hodnocené ÚSK obsahují také povinnou fotodokumentaci a výkresové přílohy. Problematické je však jejich vzájemné propojení mezi grafickými a textovými částmi a také neuspořádanost v rámci zobrazování stejných prvků v několika různých grafických podobách. V ÚSK ORP Vodňany je fotodokumentace jak součástí samotného dokumentu DPR, tak je

vymezena i jako samostatná příloha. U fotografií často chybí větší propojení s textovou částí či odůvodnění, proč je na fotografii zachycen zrovna tento prvek apod. Naopak v ÚSK ORP Votice je fotodokumentace zařazena pouze v rámci vybraných dílčích karet DPR, což působí přehledněji a uživatel lépe dokáže propojit textovou i vizuální stránku práce. Fotodokumentace v ÚSK Votice obsahuje také kromě drobných popisků různá grafická znázornění a náčrty, které mohou přispět k lepší srozumitelnosti problematiky např. pro samosprávu obcí (obr. 7).

Obsah DPR

DPR mají v rámci ÚSK významnou roli, a to zejména z hlediska identifikace nejdůležitějších problémů konkrétního ORP. Tabulka č. 7 shrnuje a porovnává tři hodnocené ÚSK a jejich analytické části. Hodnocené ORP se nejvíce odlišují zejména celkovou metodou analýzy vybraných jevů a v obecném přístupu k dokumentu ÚSK. Zatímco v případě ORP Votice se zpracovatelé zaměřují na návaznost řešení koncepce uspořádání krajiny v územních plánech a dalších nástrojích územního plánování, v případě ORP Humpolec a Vodňany plní ÚSK spíše funkci „komplexního krajinného dokumentu“. Podoba a přístup k analytické části značně ovlivňuje formu dalších úseků studie. Variabilní postoj hodnocených ÚSK potvrzuje Birklena (2018) a jeho přesvědčení o tom, že nejasné zakotvení ÚSK v pozici plánovacích nástrojů a také neexistence podrobnější metodiky, způsobují rozdílné výklady studie a komplikace ve způsobu jejího využití v rámci samospráv.

Metoda výzkumu v DPR značně ovlivňuje celkovou podobu dokumentu. Zatímco ÚSK ORP Vodňany se metodicky téměř ve většině řešených témat opírá především o kvantitativní analýzy dat, ÚSK ORP Votice se naopak zaměřuje především na kvalitativní řešení problematiky. ÚSK ORP Humpolec se nachází zhruba uprostřed a kombinuje oba přístupy. Kvantitativní metoda v ÚSK ORP Vodňany se vyznačuje přesně stanovenými postupy, analýzami a metodami. Výhodou těchto analýz s jasně stanovenými kroky a metodami je možnost jejich využití nejen na konkrétním území Vodňan, ale i v dalších ORP. Data získaná z těchto metod se následně vyhodnocují a na základě měřitelných výsledků jsou stanovena opatření v návrhové části. Kvalitativní metoda u ORP Votice se naopak vyznačuje specifickým přístupem k území, kdy je pozornost věnována opravdu nejpodstatnějším tématům, která jsou v případě ORP Votice stanovena na základě subjektivního odborného zhodnocení zpracovatelů. Postupy také využívají potřebné analýzy, ale většina průzkumů je postavena na vlastním šetření a zkušenostech s územím. Při tvorbě ÚSK je podle Birklena (2018) důležitým aspektem dalšího využití právě vystižení specifčnosti konkrétního území, což v případě hodnocených DPR více odpovídá metodě využití v ÚSK ORP Votice.

Podle Putnama (1993) další realizace a uplatnění plánovacích nástrojů v území (v tomto případě ÚSK) je závislá nejen na celkové podobě dokumentu, ale také především na ztotožnění se se zájmy lokálních aktérů. V rámci DPR byla přímá návaznost na spolupráci s místními zaznamenána pouze v případě ÚSK ORP Humpolec, a to v tzv. v sociálně-antropogenním průzkumu, kde do tvorby DPR svými názory přispívali přímo obyvatelé území. Tento průzkum je založen na šetření v rámci každé obce ORP Humpolec, kdy zpracovatelé využili jak dotazníkových šetření, tak i metody mentálních map (obr. 8), s cílem zjistit, jak místní obyvatelé vnímají krajinu. Zpracovatelé se tak v ORP Humpolec snažili aktivně pracovat s pojetím krajiny dle Evropské Úmluvy o krajině (2000) a zapojit obyvatele jako přímou součást krajiny. Dle Pissouriose (2014) je právě přímé zapojení místních obyvatel jedním ze zásadních prvků participačního přístupu. Sociálně-antropogenní průzkum v ORP Humpolec tak může být jedním z možných nástrojů, jak zapojit lokální aktéry a implementovat participační prvky do přípravy ÚSK. Nutné je však následné správné využití získaných poznatků, a především také aktivní účast a zájem místních obyvatel. V případě efektivního využití získaných informací lze snadněji propojit DPR s navrhovanými opatřeními, což může napomoci k následnému lepšímu uplatnění těchto opatření. V dalších dvou ORP přímé zapojení lokálních aktérů do DPR není zřejmé.

Obrázek 8: Sociálně-antropogenní průzkumy v ÚSK ORP Humpolec – mentální mapy

Zdroj: ÚSK ORP Humpolec, Hrdlička s. r. o.

Tabulka 7: Srovnání DPR hodnocených ÚSK

Charakteristika	Vodňany	Votice	Humpolec
Struktura	podle metodického pokynu	dělení na dílčí karty	podle metodického pokynu
Formální úprava	výborná	chaotická, chybí jednotná úprava	výborná
Propojení grafické a textové části	velmi málo, občas doplněno dalšími grafickými prvky	částečně, pomocí popisků a nákrešů	velmi málo
Metody	spíše kvantitativní, objektivní	spíše kvalitativní, subjektivní	převažují kvantitativní
Podrobnost	největší	nejmenší	střední
Shoda s metodickým pokynem	ano	ano, zaměření spíše na řešení v ÚP, některá témata řešena pouze formálně	ano, navíc obsahuje sociálně-antropogenní průzkumy
Přístup	komplexnost, kvantita, přesnost, objektivita, odbornost	využitelnost v ÚPD, kvalita, specifika ORP, vlastní zkušenosti	komplexnost, kvantita, objektivita

Zdroj: vlastní zpracování

DPR tvoří velmi rozsáhlé části všech hodnocených ÚSK, u všech tří ORP se jedná o rozsahově delší dokumenty než samotné návrhové části. Jednotlivá témata jsou řešena velmi podrobně, což může být přínosem z hlediska získání nových aktuálních informací a dat. Příliš velký obsah informací je však zároveň slabým místem DPR. Ve snaze dodržet metodický pokyn MMR a také zadání obcí všechny tři ÚSK sklouzávají k řešení celé škály témat, která přesahuje možnosti uplatnění v rámci konkrétních ORP a také možnosti navazujících opatření v návrhové části. DPR jsou zaměřeny velmi komplexně, a to zejména v ÚSK Vodňany a ÚSK Humpolec. Soustředění se na skutečně specifická a významná témata by obsah DPR značně zjednodušilo a napomohlo k úspěšnějšímu stanovení cílů pro formulaci opatření v návrhové části. Současná podoba DPR je velmi těžce uchopitelná a obsah informací přesahuje možnosti zpracování v nástrojích dostupných v ORP i v obcích. Analytické části sice obsahují velké množství informací, avšak ztrácí se určitá míra specifčnosti dané krajiny a také skutečně podstatné problémy, které by měly být hlavním předmětem zájmu. DPR mohou být dále využity odbornými orgány v ORP, např. životní prostředí či územní plánování pro doplnění aktuálních informací. Pro širokou veřejnost je využitelnost minimální, jelikož se jedná o velmi odborné dokumenty, zpracovatelé používají množství odborných výrazů z územního plánování i z oblastí životního prostředí.

6.2.3 Návrhová část

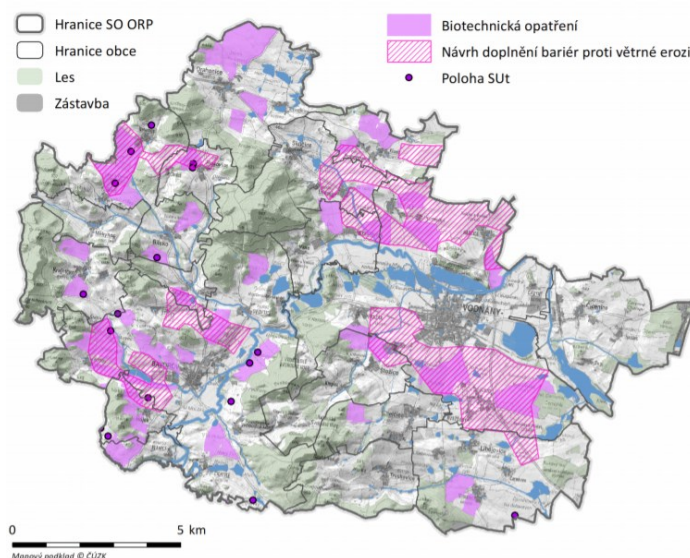
Struktura návrhové části ÚSK hodnocených ORP z velké části vychází z metodického pokynu MMR. Z obecného hlediska se všechny tři analyzované ÚSK shodují v základním dělení – tedy na hlavní *textovou část*, *karty obcí* a *grafickou část s výkresy*. Samotná podrobnější struktura hlavní textové části se pak mírně odlišuje, a to zejména v případě ÚSK ORP Votice.

ÚSK ORP Votice se odlišuje ve způsobu pojetí celého dokumentu i celkového uspořádání. Zatímco u dvou dalších ÚSK se jedná o celistvý dokument, v případě Votic je dokument rozdělen. ÚSK Votice je rozdělena na dvě části: *Vize a koncepce* a na *Odůvodnění navrhovaných opatření*. První část *Vize a koncepce* přináší uživateli obecnější informace a přehledně shrnuje zjištěné poznatky, v *Odůvodnění navrhovaných opatření* je prostor věnovaný konkrétnějším problémům v krajině a jejich navrhovaným opatřením. V ÚSK ORP Votice zpracovatelé postupují od obecnějších tezí, které postupně aplikují na konkrétní území a identifikují dílčí problematické body. Pro uživatele působí však takto zvolená struktura poněkud zmateně, jelikož jsou informace roztržštěné mezi více dokumentů a studie obsahuje velké množství obecných tezí, které jsou prakticky těžko uchopitelné.

Problematickým místem struktury návrhových částí ÚSK všech tří ORP je propojenost grafické části s textovou. V textové části sice nalezneme přehledně veškeré informace i seznam opatření, avšak pokud nevíme, kde přesně je opatření navrženo, působí to poměrně zmateně. Stejně tak v opačném případě – pokud se podíváme na jeden z výkresů v grafické části a hledáme konkrétní informaci, opět musíme pátrat v dokumentu, jelikož u samotného výkresu často chybí legenda. Orientace v dokumentech je pro běžného laika opravdu obtížná. S tímto problematickým bodem se pokoušeli pracovat zpracovatelé v ÚSK Vodňany, kteří k textové části připojili schémata a obrázky nahrazující funkci výkresů, (obr. 9), což alespoň částečně zpřehledňuje a mírně ulehčuje orientaci v textu.

Významným výstupem návrhové části všech hodnocených ÚSK jsou *Karty obcí*. Tyto karty jsou určeny především samosprávám obcí v ORP. V kartě jsou přehledně uvedena opatření v rámci území jednotlivých obcí. Jejich existence může být v případě aktivního zájmu místních aktérů užitečným podkladem pro činnost obcí a může sloužit jako začátek diskusí o problematických místech v krajině a také jako podnět pro zpracování dalších projektů. Nelze však očekávat, že na základě této karty obce budou samosprávy moci ihned aplikovat a přijímat navrhovaná opatření, jelikož formulace uvedených opatření je ve všech třech ÚSK pouze velmi obecná a málokdy jsou uvedeny detailnější návrhy postupů, jak opatření realizovat.

Obrázek 9: Příklad řešení propojení grafické a textové části v ÚSK ORP Vodňany

Zdroj: Územní studie krajiny ORP Vodňany

Podoba návrhové části ÚSK a navazujících opatření je ovlivněna celkovým přístupem zpracovatelů ke studii. Již bylo uvedeno v kapitole 6.2.2, že autoři tří hodnocených ÚSK se odlišují celkovým pojetím studie. Zatímco studie ORP Vodňany a ORP Humpolec jsou z hlediska opatření zaměřena více komplexně a témata ve studiích často přesahují měřítko ORP, dokumentace ÚSK ORP Votice se soustředí převážně na jevy, které je možné řešit v územně plánovacích nástrojích v rámci ORP (v ÚP, ÚAP). Tento přístup se tak promítá do rozsahu opatření, která jsou obsažena v návrhové části a také do způsobu jejich samotné formulace. ÚSK ORP Votice se svým obsahem snaží co nejbližší postihnout právě požadovanou úroveň ORP. Dokument je podle zpracovatelů ÚSK Votice „*chybějícím článkem územně plánovací dokumentace na úrovni ORP v měřítku (1 : 25 000), tedy mezi ÚP (1 : 5 000) a ZÚR (1 : 100 000)*“. Další dvě studie se sice také snaží o přístup na úrovni ORP, avšak vzhledem ke komplexnosti řešených témat je aplikace velmi těžko realizovatelná a opatření zůstávají v mnoha případech ve velmi obecné rovině.

Rozdílné podoby a přístupy k ÚSK komplikují její následné využití, jelikož není jasné, pro koho jsou opatření určena, přesahují-li možnosti územního plánování (Mackovič 2018). Na jedné straně je ÚSK představována jako podklad pro územně plánovací činnost, avšak ve finální podobě jsou v ÚSK řešena témata, která spadají do kompetencí zcela jiných institucí (např. lesnictví, vodohospodářství, půda, ochrana přírody apod.). Chybějící jasné ukotvení ÚSK v činnostech veřejné správy v ORP a také samospráv obcí komplikuje možnosti jejího dalšího uplatňování.

6.2.4 Analýza vybraných opatření

Opatření jsou analyzována podle jednotlivých skupin A až E, stanovených v kapitole 5.3.

A. Ochrana přírodních hodnot a prostředí

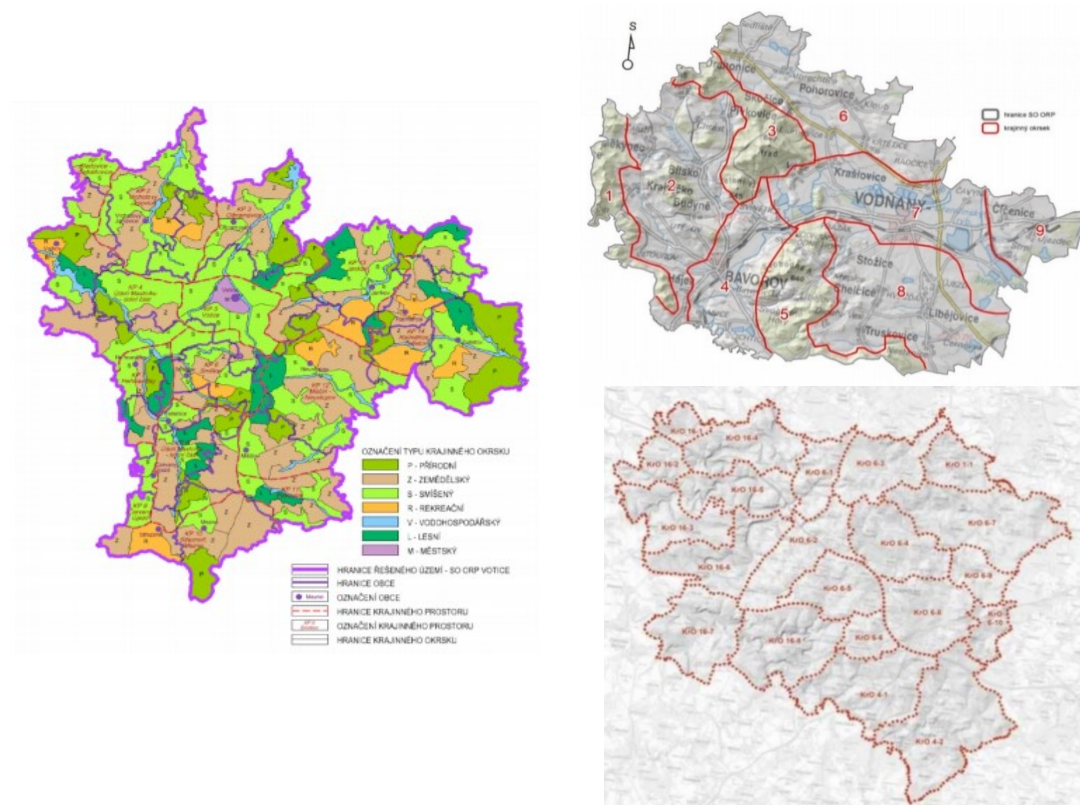
Všechny hodnocené ÚSK se v návrhové části ve větší míře věnují přírodní složce krajiny a otázkou ochrany ekosystémů na konkrétním území. Jedná se o jevy, které jsou nadále doporučeny k doplnění do ÚAP či by měly být zohledněny v ÚP obcí. Každá ORP však pracuje s přírodním potenciálem území rozdílně. ORP Humpolec navrhuje využití krajinného potenciálu pouze rámcovými a obecnými pravidly, zatímco ORP Vodňany konkrétně a detailně nabízí doporučená opatření. ORP Votice se zaměřuje především na opatření, které je možné nadále uplatnit v ÚP.

Vymezení na krajinné okrsky

Vymezení krajinných okrsků² vychází z metodického pokynu pro zpracování ÚSK od MMR a je součástí všech tří hodnocených studií. Přístupy k jejich vymezení (obr. 10), ale také následné využití ve studii se však odlišují. Tématika krajinných okrsků je jedním z významných problematických bodů ÚSK, který vychází jak z nejasného a obecného metodického pokynu, tak i z diferencovaných přístupů různých zpracovatelů. V hodnocených studiích se tak často setkáme s tím, že krajinné okrsky jsou vymezeny tak, že přesahují území několika obcí nebo naopak, na území obce nalezneme několik vymezených okrsků. To je v současném systému veřejné správy a plánování velmi složitě uchopitelné. V hodnocených ÚSK také chybí postup či návrh, jak by mělo být vymezení krajinných okrsků dále využito, ať už v ÚP, ÚAP nebo v činnostech odborných orgánů či samospráv obcí. Hodnocené studie sice pro vymezené okrsky navrhují rámcová opatření, avšak není jasné, jakým způsobem a také kým by měla být naplňována. Využitelnost krajinných okrsků je velmi nejasná. Opatření pro krajinné okrsky působí v ÚSK jako velmi obecný souhrn informací bez identifikace konkrétního koncového uživatele.

² Krajinný okrsek – „Základní skladebná relativně homogenní část krajiny, která se od sousedních krajinných okrsků odlišuje svými přírodními nebo jinými charakteristikami a způsobem využití“ (Metodický pokyn MMR 2016).

Obrázek 10: Rozdílné přístupy k vymezení krajinných okrsků v ÚSK

Zdroj: ÚSK ORP Vodňany, Votice, Humpolec

Vymezení ÚSES

Řešení návrhu či úprav ÚSES se objevuje u všech hodnocených ÚSK. Dílčí problémy ve vymezení prvků ÚSES se v rámci opatření týkají zejména zpřesňování a drobných úprav v návaznosti na ZÚR. Nejvíce zjištěných problémů objevili zpracovatelé ÚSK ORP Humpolec, kde vymezují mnoho problematických míst lokálního i regionálního ÚSES. ÚSK ORP Humpolec tak z hlediska vymezení ÚSES nejpodrobněji navrhuje jednotlivá opatření a konkrétně uvádí problematické body, které by měly být zapracovány v ÚP a ÚAP. Naopak pouze rámcově řeší ÚSES ÚSK ORP Vodňany, kde je doporučena hlavně návaznost na lesní plánování a komplexní pozemkové úpravy. Zde však narážíme na nejasnosti z hlediska aplikace v území – v ÚSK ORP Vodňany je uvedeno následující: „z hlediska ochrany přírody je stěžejní motivovat k lepší provázanosti ÚSES“. Není zde ale uvedeno podrobněji, jak nebo kdo by měl tuto provázanost zajistit a aplikovat. ÚSES je dostatečně řešen v rámci ÚP, ÚSK jej tedy pouze zpřesňuje. Využitelnost těchto zpřesnění napříč ORP je pak především v gesci pořizovatelů a projektantů ÚP, kteří mohou, ale nemusí podle ÚSK dále navrhovat změny v krajině.

Ochrana biodiverzity

Mimo řešení ÚSES se ÚSK zaměřují i na další přírodně významné prvky nebo lokality, které nejsou součástí zvláště chráněných území, ale jejich ochrana je z hlediska zachování či zvýšení biodiverzity významná. Všechny analyzované ÚSK se zaměřují na vymezení biotopů a významných krajinných prvků (VKP). ÚSK Votice i ÚSK Humpolec navrhuje konkrétní VKP, které by měly být zaregistrovány. ÚSK ORP Vodňany navrhuje pouze obecně formou doporučení nutnost zajištění územní ochrany skrze poskytování mimoprodukční funkce krajiny (vodohospodářské plochy, plochy přírodní). Dále se ve vybraných ÚSK objevuje doporučení na omezení zastavitelných ploch, nejen z důvodů ochrany biodiverzity, ale i např. ochrany sídelní struktury a hospodaření v ORP. To je však problematické z hlediska kompetencí ÚSK, jelikož se nejedná o závazný dokument. Opatření tohoto typu jsou spíše doporučením pro budoucí tvorbu ÚP, ale není možné jej aplikovat s okamžitou platností.

Opatření na podporu biodiverzity se sice zabývají tématy životního prostředí a ochrany přírody a uvádí mnoho informací i doporučení, která by měla být v území naplňována, avšak kompetence odborných orgánů v této oblasti na úrovni ORP nenabízí reálné možnosti uplatnění těchto opatření v jejich činnosti. Odbory životního prostředí nemají pravomoci k rozhodování a prosazování opatření, která ÚSK navrhuje. Problémem je také obecná formulace opatření, která nenabízí potřebnou návaznost na konkrétní aktivity odborných orgánů v měřítku ORP.

B. Sídla v krajině

I přes to, že je ÚSK zaměřena primárně na nezastavěné území, najdeme v dokumentaci i opatření, která se zabývají sídly a jejich vztahem ke krajině v ORP. Sídla jsou sice předmětem ÚP, kde je jim věnován dostatečný prostor, ale nelze je z krajiny vytrhnout a oddělit. V ÚSK se zpracovatelé snaží především o řešení sídel z hlediska přístupu do krajiny a celkové prostupnosti území. V navrhovaných opatřeních se ve všech třech vybraných dokumentech objevují témata prostupnosti, vzájemného propojení sídel a také téma brownfields³. Pouze ÚSK ORP Humpolec se navíc věnuje také nedostatečné technické infrastruktuře obcí (kanalizace, ČOV apod.), a to z hlediska negativního vlivu na znečišťování krajiny. Opatření v této skupině jsou z hlediska využitelnosti možným podkladem pro obce a další případné vypracování projektů, jejichž výstupy mohou přinést konkrétní výsledky.

³ Brownfield – „Objekt, který je nevyužívaný, zanedbaný a může být i kontaminovaný. Vzniká jako pozůstatek průmyslové, zemědělské, rezidenční, vojenské či jiné aktivity“ (Czech Invest 2020).

Brownfields

Zpracovatelé se v hodnocených ÚSK zabývali především identifikací a evidencí brownfields na území ORP. ÚSK ORP Vodňany i ÚSK ORP Votice navrhuji vymezení brownfields v legendě ÚP jako novou položku, aby byla podpořena možnost různorodého využití objektů při jejich revitalizaci. Zatímco ÚSK ORP Votice se tematikou brownfields zabývá pouze velmi okrajově, ÚSK ORP Vodňany je v řešení podrobnější – pro tyto opuštěné objekty navrhuje konkrétní možnosti dalšího využití. Návrhy jsou však z části omezeny limity v územním plánu a také nekoordinovanou vlastnickou strukturou objektů.

ÚSK ORP Humpolec obsahuje seznam dostupných dotačních programů a titulů, které je doporučeno využít pro revitalizaci objektů, což je přínosnou informací hlavně pro dotčené obce. Avšak z hlediska dalšího řešení problematiky ÚSK ORP Humpolec uvádí, že *„problematiku brownfields nelze řešit v měřítku a v rozsahu ÚSK, neboť vyžaduje přímý zásah vlastníka dotčených nemovitostí, s podporou územního (či regulačního) plánu, popř. veřejných rozpočtů, pokud navrhovaná funkce splňuje podmínky dotačních titulů, neboť transformace brownfields je ve veřejném zájmu“*. Tento výrok potvrzuje, že samotní zpracovatelé jsou si vědomi nejasné pozice ÚSK a jejích možností uplatnění, kdy konkrétní řešení brownfields je velmi individuální a nelze jej řešit podrobněji v rámci územního plánování. Otázkou tedy je, zda zařazení tématu brownfields plní svůj účel v ÚSK, pokud se zaměřuje na tyto objekty pouze ve velmi obecné rovině. Bez konkrétnějších návrhů nepřináší tematika brownfields pro ORP nic nového, protože samotné objekty jsou již zmapovány v ÚAP. Jednou z možných cest je řešení, které nabízí ÚSK ORP Vodňany – tedy stručně navrhnout možnosti využití objektu, které obce mohou dále využít k tvorbě dílčích revitalizačních projektů. To již může být skutečným přínosem i pro malé obce, které často nemají představu o možnostech v této problematice.

Prostupnost

Téma prostupnosti krajiny je ve vybraných ÚSK řešeno z více úhlů pohledu. Zpracovatelé se v opatřeních zaměřují nejen na propojení sídel, ale také na zpřístupnění krajiny pro krátkodobou rekreaci místních obyvatel. ÚSK ORP Humpolec a ÚSK ORP Vodňany se věnují v opatřeních hlavně návrhům směrů, ve kterých by bylo prospěšné posílit propojení obcí napříč územím. Návrhy se opírají o obnovení historických cest či vybudování nových komunikací. ÚSK ORP Vodňany návrhy doplňuje i doporučeným postupem (obr. 11).

Rozdílně k řešení prostupnosti přistoupili zpracovatelé ÚSK ORP Votice, kteří se tématem zabývají z hlediska posílení rekreační funkce krajiny ORP a specifčnosti Voticka. V ÚSK ORP

Votice tak věnují velký prostor návrhům na posílení prostupnosti nejen formou nových cest, ale také cyklostezek, hipostezek, naučných stezek, turistických tras apod. Zpracovatelé se v tomto případě soustředili nejen na propojení obcí, ale také na posílení rekreačního a turistického potenciálu krajiny, který považují za jednu z možností dalšího rozvoje krajiny Voticka. Navrhovaná řešení jsou konkrétní a obsahují i propojující prvky (rozhledna, vyhlídkové místo apod.), které mohou přilákat do území i další aktivity z hlediska cestovního ruchu. Tyto návrhy by mohly sloužit jako doporučení pro obce, které na jejich základě mohou podniknout potřebné kroky k následné realizaci. Způsob navrhovaných řešení v ÚSK ORP Votice a jejich spojení s potenciálním rozvojem území je příkladem možného postupu, jak přiblížit řešení krajiny v ÚSK právě místním samosprávám a obyvatelům. Koncentrace na specifičnost ORP může být jedním z klíčových kroků, jak se přiblížit k zájmům lokálních aktérů. Zatímco u dalších dvou studií zůstávají opatření pouze v obecné rovině a pro realizaci příliš formální, obce na Voticku mohou z těchto navrhovaných opatření vycházet při dalších projektech a návrhy mohou sloužit jako stavební kámen pro další činnost.

Obrázek 11: Ukázka návrhu řešení prostupnosti v ÚSK ORP Vodňany

Obec	Příčina špatné prostupnosti	Navržené propojení sídel ve směru	Při realizaci propojení doporučeno vycházet z
Bavorov	bloky orné půdy, travní porosty, vodní tok	Bílsko (PRO-040), Hájek (PRO-034), Hájek (PRO-035), v rámci obce (PRO-032, PRO-033, PRO-036, PRO037, PRO-038, PRO-039, PRO044)	umístění existujících parcel původních cest ve vlastnictví obce, případně jiných vlastníků
Bílsko	bloky orné půdy, travní porost	Bavorov (PRO-040), Budyně (PRO010), Měkynec (PRO 026, PRO-027), Pivkovic (PRO-007, PRO008), mimo ORP (PRO-006), v rámci obce (PRO-009)	umístění existujících parcel původních cest ve vlastnictví obce, případně jiných vlastníků

Zdroj: ÚSK ORP Vodňany

C. Využívání krajiny člověkem

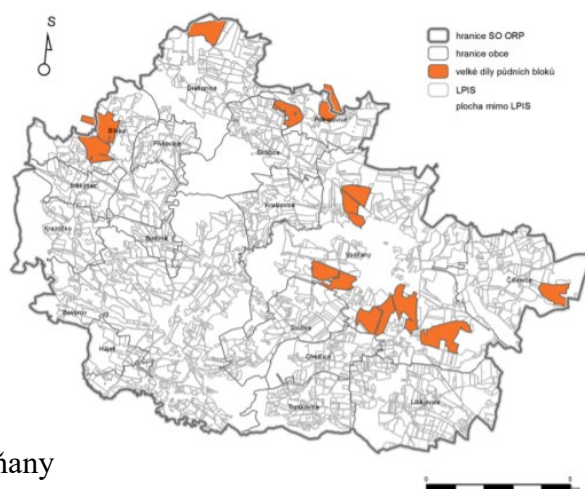
ÚSK se v této skupině opatření zaměřuje na činnost člověka v krajině a řešení jeho potřeb. Navrhovaná opatření se týkají zejména zemědělské a lesnické činnosti v krajině. Aplikace těchto opatření je však velmi problematická a z hlediska realizace patří tato opatření k nejobtížněji realizovatelným. To potvrzují i samotní zpracovatelé, kdy v několika výrocích v ÚSK uvádějí, že opatření jsou pouze formou doporučení a nelze problematiku více řešit v rámci ÚSK. To potvrzuje myšlenky Mackoviče (2018), jenž uvádí, že ÚSK nelze brát jako komplexní nástroj nebo náhradu krajinného plánu, ale pouze jako podklad pro činnost ÚP.

Zemědělství a lesnictví

Způsob zemědělského hospodaření utváří ve velké míře celkovou podobu krajiny. Hodnocené ÚSK se zabývají zejména řešením problémů půdy na území ORP, z hlediska lesního hospodaření řeší především současnou skladbu lesa. ÚSK ORP Vodňany i ORP Humpolec se v rámci zemědělství zaměřují na identifikaci velkých půdních bloků zemědělské půdy (obr. 12), pro které navrhnou vhodné způsoby rozdělení (např. výsadba zeleně). V ÚSK ORP Votice se zpracovatelé věnují zemědělskému hospodaření s pomocí krajinných okrsků, oproti dvěma dalším studiím je ale téma řešeno méně detailně.

ÚSK ORP Humpolec dále navrhuje pro některé lokality s převažující zemědělskou činností iniciaci KPÚ, což může být pro některé obce podnětem pro jejich vypracování. Opatření jsou však celkově formulována pouze ve velmi obecné rovině, bez konkrétnějších řešení. V ORP Humpolec zpracovatelé ÚSK uvádějí v souvislosti se zemědělskou problematikou, že „*problém nelze řešit obecně na úrovni územního plánování*“. Tedy i samotní projektanti připouští, že tematika nelze řešit v ÚSK, ale i přes to jsou zde v obecné rovině opatření uváděna. Informace z oblasti zemědělství v ÚSK jsou cenným informačním podkladem, ale využitelnost pro samosprávy a další uživatele zůstává pouze v teoretické úrovni a realizace takto obecných opatření bude pravděpodobně naprosto minimální. Opatření pro zemědělské hospodaření směřují zejména zemědělcům, kteří však nejsou povinni podle ÚSK, jakkoliv upravovat svou činnost a neexistuje jiný nástroj, kterým by mohla být opatření dosažena. Aplikace zemědělských opatření z ÚSK závisí pouze na vůli zemědělců a majitelů pozemků, nenáleží ÚP ani samosprávám obcí.

Obrázek 12: Příklad řešení velkých půdních bloků v ORP Vodňany

Zdroj: ÚSK ORP Vodňany

Opatření v rámci lesnictví jsou na podobné obecné bázi jako zemědělské hospodaření. Podrobnost problematiky v ÚSK závisí na konkrétním stavu lesních porostů v ORP.

Nejpodrobnější řešení nabízí ÚSK ORP Humpolec, a to zejména skrze vymezení vhodné druhové skladby, zatímco ÚSK ORP Vodňany se zabývá spíše souvislostí klimatické změny s přeměnou lesa. Opatření jsou však formulována pouze pomocí obecných principů a zásad hospodaření. Lesnictví stejně jako zemědělství, spadá pod jiné resortní organizace než územní plánování, a tak ÚSK nemůže nabídnout reálné řešení této problematiky. To opět potvrzují i samotné výroky v ÚSK. Například ÚSK ORP Humpolec uvádí, že „*problémy s častým výskytem monokultur smrků nelze řešit obecně na úrovni územního plánování, ale v lesních hospodářských plánech*“.

Stejně jako v případě zemědělství není možné využít ÚSK jako komplexní nástroj pro řešení problémů s lesními plochami v ORP. Birklen (2018) sice uvádí, že doporučení přesahující rámec ÚP, jsou určeny orgánům, které se na úrovni ORP věnují jednotlivým tématům v krajině, avšak dle současného systému plánování krajiny, není lesnictví a zemědělství v gesci žádného orgánu v rámci ORP. Rozhodovací činnost orgánů životního prostředí a územního plánování v ORP se omezuje pouze na dílčí opatření menšího rozsahu či v rámci stanovisek k ÚP, proto nelze předpokládat ani uplatnění navrhovaných opatření vycházejících z ÚSK.

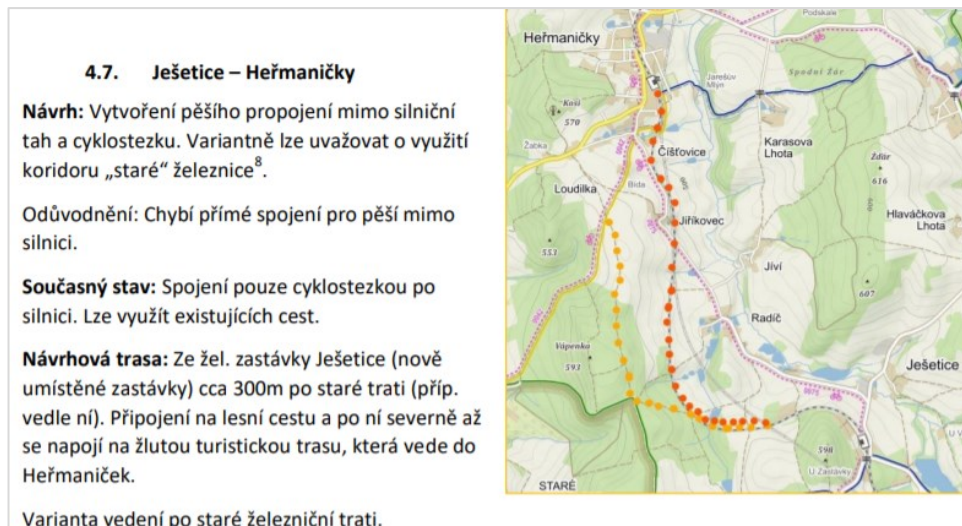
Rekreace a cestovní ruch

Všechny tři hodnocené ORP se vyznačují spíše menší turistickou atraktivitou, proto se ve vybraných ÚSK zpracovatelé zaměřili především na řešení krátkodobé rekreace pro místní obyvatele a na její propojení s krajinou. Konkrétní opatření související s rekreační funkcí krajiny zpracovatelé uvádějí pouze v souvislosti se zlepšením prostupnosti krajiny, např. v ORP Vodňany navrhuje možné propojení cyklostezek a značených turistických cest. Naopak ORP Humpolec v ÚSK podrobněji pro každou obec navrhuje prioritní opatření, která jsou významná z hlediska zlepšení rekreační funkce v obci. Opatření však u ORP Vodňany a ORP Humpolec zůstávají pouze ve formě obecných a univerzálních doporučení.

Rozdílně se k rekreaci a cestovnímu ruchu postavili zpracovatelé ÚSK ORP Votice. Jak již bylo řečeno dříve, rekreační potenciál propojili zpracovatelé ÚSK Votice se zvýšením prostupnosti krajiny. ÚSK uvádí konkrétní návrhy určené zejména pro obce (obr. 13), kde navrhuje, jak zvýšit atraktivitu území pro návštěvníky a zároveň zlepšit přístupnost krajiny místním. Opatření jsou formulována srozumitelně a jasně, aby bylo možné je jednoduše převzít k dalšímu jednání a rozpracovat pro navazující projekty. Propojení rekreační funkce a prostupnosti krajiny je zvoleno velmi vhodně, jelikož se jedná o opatření, která mohou být realizována v rámci obcí či několika obcí na Voticku a jejich realizace zároveň nevyžaduje

komplikovanější procesy (např. cyklostezky, turistické trasy). Takto formulované návrhy mohou být podstatným podkladem pro obce, které mohou ve své činnosti skutečně využít.

Obrázek 13: Ukázka návrhu řešení rekreace a prostupnosti krajiny v ORP Votice

Zdroj: ÚSK ORP Votice

D. Ohrožení v krajině

Vybrané ORP se z hlediska krajinných ohrožení nepotýkají s výraznějšími problémy. Všechny hodnocené ÚSK se tedy ve formě opatření věnují především možnostem řešení vodní a větrné eroze, v případě ORP Vodňany a ORP Humpolec také problematice kontaminace a starých zátěží v území. Opatření v ÚSK však naráží na celou řadu překážek v reálných možnostech uplatnění.

Eroze

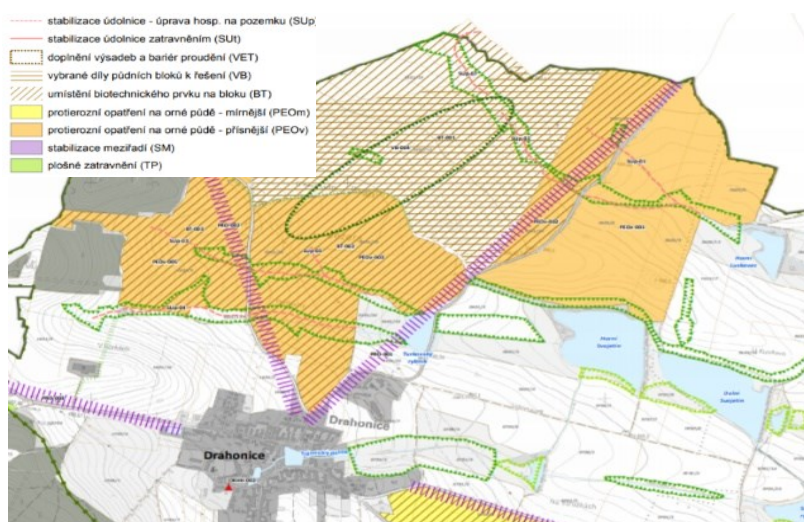
Téma eroze se objevuje u všech tří hodnocených studií, liší se však přístup i podrobnost navrhovaných opatření. Zatímco ÚSK ORP Humpolec a ÚSK ORP Votice v opatřeních zůstávají pouze u identifikace erozně ohrožených ploch a odkazují na zpracování dalších konkrétnějších studií, ÚSK ORP Vodňany nabízí podrobnější možnosti řešení a navrhuje různé druhy protierozních opatření a způsob jejich umisťování (obr. 14). ÚSK ORP Vodňany také jako jediná předkládá navíc katalog protierozních opatření, kde vysvětluje navrhovaná opatření. Jedná se však pouze o informační katalog, kde jsou shrnuty obecné informace, které bez odbornějších znalostí lze těžko samostatně aplikovat.

Problematika eroze v ÚSK je pro zpracovatele značně komplikovaná, což lze vyvodit z následujících výroků, které se ve studiích objevují. ÚSK ORP Votice uvádí, že „nevýhodou

protierozních opatření je náročnost realizace, problematická jednání s vlastníky, složitější obdělávání pozemku. Nejefektivnější možností, jak realizovat tato opatření, je využití komplexní pozemkové úpravy“. Zpracovatelé ÚSK ORP Vodňany uvádí také, že „návrhy opatření ve studii nijak nezpochybňují povinnost zemědělských subjektů dodržovat platnou legislativu na ochranu ZPF a podmínky čerpání přímých plateb a zemědělských dotací“.

Opatření proti erozi jsou v ORP velmi těžko uchopitelná. Jedinou reálnou možností, jak skutečně uplatit navrhovaná opatření v měřítku ORP jsou pozemkové úpravy. Avšak KPÚ se protierozními opatřeními zabývají v mnohem detailnější míře, proto řešení eroze v ÚSK postrádá význam. Aplikace protierozních opatření skrze územně plánovací nástroje je také nesnadná. Navrhovaná protierozní opatření se týkají hlavně soukromého vlastnictví, dále také zemědělců a zemědělských družstev. Pozice vlastníků pozemků ani zemědělců však v rámci ÚSK není nijak upravena ani metodickým pokynem, tím pádem nelze předpokládat ani spolupráci na realizaci těchto opatření. Zde tak narážíme na otázku, jakým způsobem by ÚSK měla sloužit právě zemědělských subjektům, stejně tak jako samotným majitelům pozemků, kteří v problematice hrají také významnou roli. Z obsahu ÚSK a postoje zpracovatelů vyplývá, že sami projektanti si uvědomují omezenost kompetencí ORP v této problematice, což potvrzuje i Mackoviče (2018), který uvádí, že řešení eroze, ale i dalších krajinných problémů, přesahuje možnosti ÚSK a přísluší již jiným dílčím nástrojům (např. KPÚ).

Obrázek 14: Ukázka návrhu řešení protierozních opatření v ÚSK ORP Vodňany

Zdroj: ÚSK ORP Vodňany – výkresová část

Kontaminace, znečištění, staré zátěže

Této problematice se ve formě konkrétních opatření věnuje podrobněji pouze ÚSK ORP Humpolec, kde se opatření zabývají hlavně řešením komunikace D1 a také starými

ekologickými zátěžemi. Řešení existence D1 a jejích negativních vlivů navrhuje zmírnit pomocí umístění např. liniových prvků zeleně v krajině – tedy konkrétně vymezují lokality, kde by umístění těchto prvků mohlo zlepšit izolační schopnosti krajiny a zmírnit koncentraci škodlivin. To je z pozice obcí v okolí D1 poměrně dobře realizovatelné a lze tato opatření v krajině snadno aplikovat, jelikož se nejedná o zásadnější zásahy v krajině vyžadující složitější jednání.

ÚSK ORP Vodňany zmiňuje problematiku řešení starých zátěží pouze v obecných rámcových opatřeních, zpracovatelé opět uvádí, že „*problematiku nelze řešit pomocí konkrétních opatření na úrovni ÚSK*“. Zpracovatelé tak pouze odkazují při řešení kontaminovaných míst na databázi MŽP a dále se problematice nevěnují. Z hlediska využitelnosti jsou takto obecně formulovaná opatření těžce aplikovatelná a v ÚSK řešení těchto témat postrádá smysl. Jak uvádí Birklen (2018), ÚSK často sklouzávají k opravdu komplexnímu řešení území, kdy je opomíjena specifická území, pouze za účelem formálního splnění požadavků metodického pokynu či zadání dokumentace, ve snaze naplnit požadavky na získání dotace. Formálnost a obecnost opatření se potvrzuje i v případě opatření této problematiky.

E. Vodní režim v krajině

Opatření týkající se vody v krajině jsou nejrozsáhlejší skupinou opatření návrhových částí ÚSK. Cílem ÚSK v oblasti vody v krajině je identifikovat komplexnější problémy v řešených územích bez ohledu na jednotlivé hranice obcí tak, aby byl řešen stav jako celek. Z hlediska typů opatření se všechny tři ÚSK shodují, odlišuje se však způsob a postup, se kterým zpracovatelé k navrhovaným opatřením přistoupili. Zatímco ÚSK ORP Vodňany a ÚSK ORP Humpolec se soustřeďují hlavně na problematiku lokality v rámci obcí, ÚSK ORP Votice se zaměřuje především na vodu v krajině jako předmět veřejného zájmu – návrhy v oblasti vody jsou proto v ÚSK ORP Votice pojaty jako soubor doporučení a upozornění souvisejících s obsahem stávajících ÚP a dalších již dostupných nástrojů v území. Přínosem této skupiny opatření je komplexní přístup k problematice vody v krajině, který dosud v Česku chybí, avšak využitelnost opatření a realizace na úrovni ORP bude pravděpodobně velmi obtížná. Obce mohou realizovat na základě doporučených opatření dílčí projekty, avšak aplikace dalších obecnějších opatření je značně nejasná.

Vymezení údolních niv

V ÚSK vybraných ORP se zpracovatelé věnují identifikaci problémů při vymezování niv vodních toků, zejména pak konfliktům se zastavitelnými plochami vymezenými v ÚP obcí.

I přes to, že nivy vodních toků musí být vymezeny dle zákona jako VKP, metodicky neexistuje žádný další předpis, upravující jejich parametry a rozsah. Vymezení niv je přínosem zejména pro ÚP, a to v případě identifikace konfliktní oblasti se současně navrženými zastavitelnými plochami. Zatímco ÚSK ORP Vodňany vymezuje nivy vodních toků za účelem jejich doplnění do ÚAP a ÚPD s důrazem na mimoprodukční funkce těchto oblastí, ÚSK ORP Humpolec a ORP Votice se soustřeďují zejména na vymezení ohrožených oblastí niv vodních toků, kde dochází ke střetu s vymezenými zastavitelnými plochami v ÚP obcí.

Opatření pro vymezené nivy jsou ale pouze rámcová a naráží na problém soukromého vlastnictví pozemků, s majiteli těchto pozemků je pak nutné velmi úzce spolupracovat při realizaci těchto doporučení. Konkrétnější uplatnění může vymezení niv přinést projektantům ÚP, kteří jej mohou využít v rámci tvorby nových ÚP a postupně odstraňovat odhalené konflikty v území. Pro samosprávy obcí jsou však rámcová opatření k úpravě niv málo srozumitelná a pro aplikaci složitě uchopitelná.

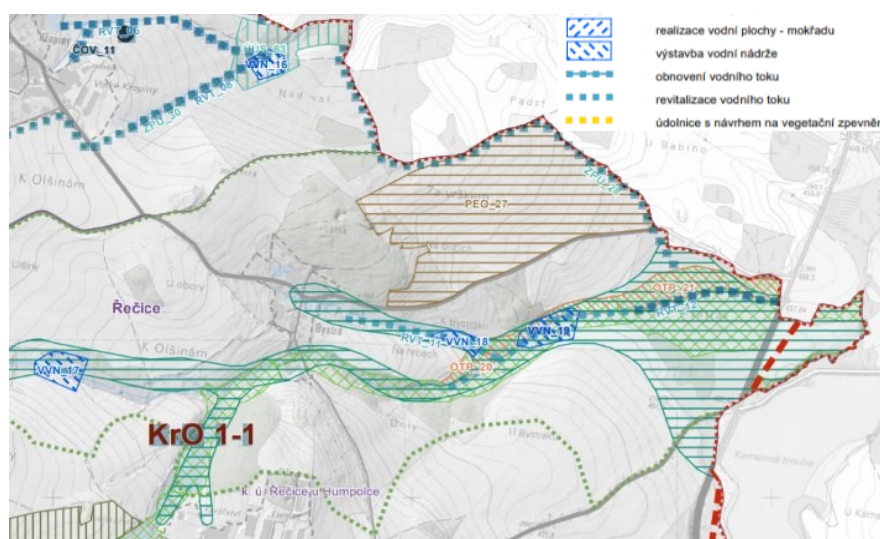
Retence vody v krajině a revitalizace vodních toků

Zvyšování retence vody v krajině provází všechny hodnocené ÚSK, a to v různých formách opatření. Hodnocené ÚSK se formou rámcových doporučení snaží problematiku pojmout v co největším rozsahu, jelikož se jedná o komplexní a aktuální jev v krajině. Opatření však často sklouzávají k univerzálním doporučením, které nemají jasného koncového příjemce v ORP. Opatřením chybí specifická a zaměřená se na skutečné možnosti samospráv a lokálních uživatelů v konkrétním území. Avšak nutno dodat, že i univerzální opatření jako např. návrh vodních nádrží, mokřadů, tůní apod. mají pro území význam, jelikož při správném postupu mohou prohloubit povědomí o problematice retence u samospráv obcí, které často nemají o této tématice dostatečný přehled. Přínosem těchto opatření může být také podnět vypracování dalších dílčích projektů, které mohou napomoci zvýšení retence, alespoň v rámci území obcí. Problematickým bodem opatření na zvýšení retence vody je nemožnost řešení problémů na úrovni ORP, jelikož tyto problémy často přesahují administrativní hranici ORP a je nutné se jimi zabývat v jiném měřítku.

V otázce revitalizací vodních toků a ploch mohou být návrhy opět přínosem z hlediska podnětů pro další možné projekty. Zpracovatelé ÚSK ORP Humpolec a ÚSK ORP Votice ve studiích navrhují konkrétní vodní toky (obr. 15), které jsou vhodné k revitalizačním opatřením, obě ÚSK uvádí přesné úseky vodních toků. Oproti tomu ÚSK ORP Vodňany revitalizaci vodních toků zmiňuje pouze v rámcových opatřeních, jako jedno z komplexních řešení pro zlepšení vodního režimu v krajině. Žádná ze studií však nepřináší konkrétní návrhy na

revitalizační opatření, ÚSK ORP Humpolec v souvislosti s tím uvádí, že „konkrétní revitalizační opatření budou navržena v podrobnějších projektových dokumentacích“. Jak uvádí Mackovič (2018), revitalizace vodních toků je jedním z druhů opatření, které svým rozsahem přesahují možnosti ÚSK i ÚPD a není reálné zpracovat všechny vymezené úseky s konkrétním návrhem opatření. Možným postupem při řešení vodního režimu by bylo zpracování několika ukázkových návrhů, kterými by se mohly samosprávy řídit při pořizování konkrétních projektů, což by napomohlo k celkovému přiblížení problematiky.

Obrázek 15: Ukázka navrhovaných opatření zlepšení vodního režimu v ORP Humpolec

Zdroj: ÚSK ORP Humpolec – hlavní výkres

6.2.5 Shrnutí

Při rozboru tří hodnocených ÚSK ORP se práce zaměřila především na hledání odpovědí na stanovené hypotézy a cíle práce, tedy na identifikaci rozdílných přístupů v tvorbě studie a na využitelnost opatření a jednotlivých částí studie pro další aktéry v ORP. Analyzované ÚSK se díky existenci metodického pokynu formálně velmi podobají, a to nejen v analytické, ale také v návrhové části či samotných navrhovaných opatřeních. Odlišnosti byly identifikovány v míře podrobnosti dokumentace a také v celkovém přístupu zpracovatelů ke zpracování ÚSK.

Problematickým bodem dokumentů je zejména přílišná komplexnost témat, která přesahuje možnosti samotné ÚSK, ale také územního plánování, pro které by měly být studie podkladem. Opatření z ÚSK by měla být nejdůležitějším výstupem celého dokumentu, ale bohužel z analýzy vyplývá, že ÚSK byly zpracovány tak, aby formálně splnily požadované zadání a obsáhly všechna požadovaná témata, ale prakticky jich příliš mnoho nelze využít

a realizovat. Opatření jsou formulována v mnoha případech pouze jako obecná doporučení, kterým chybí větší specifikace k tomu, aby mohla být dále uplatňována.

Samotní zpracovatelé mnohokrát ve studiích naráží na rozpor mezi tím, co by ÚSK skutečně měla řešit a co naopak ne. Z analýzy vyplývá, že ÚSK balancují mezi pojetím dokumentu jako komplexnější krajinné studie a skutečným podkladem pro územní plán, což se ukazuje i v případě tří zvolených ORP. Zatímco ÚSK ORP Vodňany a ÚSK ORP Humpolec jsou opravdu komplexními dokumenty, zabývající se škálou různých krajinných problémů, naopak ÚSK ORP Votice se snaží zůstat podkladem pro orgány územního plánování. Ani jedna z forem však není úplně jasně naplňována a zpracovatelé se v obou formách ztrácí. V ÚSK ORP Votice se sice autoři snaží směřovat k aplikaci opatření do ÚPD, avšak i přes to ve studii nalezneme velkou část obecných formulovaných opatření bez jasného koncového uživatele. Zpracovatelé ÚSK Votice naráží na omezenost nástrojů územního plánování – ÚSK by se měla věnovat krajině z mnoha různých oborů, avšak ÚP má v konečné formě pouze velmi málo možností, jak tento víceoborový přístup zachovat. To potvrzuje konflikt dosud nedostatečně ujasněné pozice ÚSK v českém prostorovém plánování, ale také určité rozpory v požadavcích na krajinu jako takovou (Saktorová 2014). Jak uvádí Sobková (2010) nebo Vorel (2001), dokud nebudou sjednoceny zájmy a cíle v krajině pro všechny aktéry, kteří se v ní pohybují, ani ÚSK nemůže být ve svých opatřeních úspěšná.

Zpracovatelé ÚSK ORP Humpolec a ÚSK ORP Vodňany ve studiích pracovali s opravdu velkým množstvím témat, které přesahovalo možnosti vypracování ÚSK v měřítku ORP. Obě studie se proto často uchylují k odkazům na další projekty nebo uvádějí, že je téma příliš rozsáhlé a nelze řešit v rámci ÚSK. To je zřejmě i příčinou velké obecnosti navrhovaných opatření, která nesměřují na konkrétní specifické jevy, ale spíše rámcově upravují jednotlivá krajinná témata a snaží se nastavit určitá obecná pravidla. Z hodnocených studií však vyplývá, že ani samotní autoři nevědí, pro koho jsou tato rámcová pravidla určena a smysl studie tímto velmi upadá.

Přehled navrhovaných opatření v hodnocených ÚSK a jejich návaznost v další činnosti ve vybraných ORP jsou znázorněny v tabulce č. 8. Z tabulky vyplývá, že nejvíce problematickými skupinami opatření z hlediska dalšího uplatnění v navazující činnosti jsou zejména opatření, týkající se protierozních opatření, biodiverzity, také lesnického hospodaření, retenční schopnosti krajiny nebo řešení brownfields. Jedná se zejména o opatření, která svým tématem přesahují možnosti nejen orgánů ORP, ale i územně plánovací činnosti. Zpracovatelé ÚSK také často využívají doporučení na vypracování podrobnějších studií nebo projektů, což je vzhledem k omezeným možnostem studie pochopitelné. V tomto bodě narážíme na

myšlenku, že je nutné zamyslet se nad skutečností, že pokud témata přesahují možnosti ÚSK i ÚP a nemají ani konkrétní využití v činnosti odborných orgánů ORP, jejich zařazení ve studii nemá příliš velký význam.

Problém obecnosti a přílišné komplexnosti rezonuje napříč všemi třemi hodnocenými dokumenty, což značně stěžuje jejich možné začlenění do činnosti ORP nebo dalších aktérů v krajině. V případě ÚSK ORP Votice se však zpracovatelé pokusili alespoň částečně obsah ÚSK zprostředkovat i lokálním aktérům a místním obyvatelům tím, že se snažili soustředit na určité specifikum území. Zpracovatelé se pokusili uchopit rekreační potenciál obce a pracovat s ním podrobněji, upozadili tak alespoň částečně komplexnost ÚSK, což může být jedním z možných kroků, jak přiblížit obsah ÚSK i dalším aktérům v krajině.

Další způsob, jak přiblížit obsah ÚSK veřejnosti v ORP, se pokusili aplikovat také zpracovatelé ÚSK ORP Humpolec, kteří zapojili do studie tzv. sociálně-antropogenní průzkumy. Na základě tohoto dokumentu pak nadále projektanti stanovili klíčové problémy v území a v textu se mnohokrát k výzkumu mezi obyvateli obrací. Zapojení obyvatel je problematickým tématem, které dostatečně neupravuje ani metodický pokyn ÚSK. V Česku dosud neexistuje žádný podobný nástroj jako ÚSK a v plánování krajiny není možné jasně vymezit pozici veřejnosti (Dujka 2015). Způsob, jakým v ORP Humpolec zapojili obyvatele do celého procesu, je možné považovat za jednu z dalších možných cest, jak veřejnost zainteresovat v diskusi o nezastavěném území. Právě zainteresovanost místních a jejich přímá participace podle Putnama (1993) významně přispívá ke zkvalitnění nejen podoby dokumentu, ale i celkových životních podmínek v oblasti. To, jakým způsobem napomáhá participace při realizaci ÚSK, zatím nelze pouze z analýzy dokumentu posoudit. Přítomnost takto koncipovaného výzkumu mezi místními může být jedním z prvků, které svědčí o zájmu zpracovatelů zapojit lokální aktéry, což může dle Pisouriose (2014) znamenat, že v procesu tvorby ÚSK bylo postupováno s prvky komunitního participativního modelu bottom-up. Přesný postup zpracování však bude identifikován až po analýze provedených rozhovorů s vybranými aktéry.

Z analýzy hodnocených studií vyplynulo, že dalším problematickým bodem je také obrovský rozsah ÚSK, nesrozumitelnost problematiky a nepřehlednost opatření či jejich roztržitost napříč dokumentem. Při vyhledávání jednotlivých opatření je orientace velmi složitá a může snadno odradit potenciálního uživatele studie. ÚSK jako celek může být použita odborníky v oblasti územního plánování či životního prostředí, nelze však očekávat její využití napříč samosprávami menších obcí či dalšími uživateli krajiny. Dokument je opravdu složitým odborným dokumentem, jehož podoba bohužel není přívětivá pro laickou veřejnost.

V hodnocených ÚSK však lze vyzdvihnout existenci karet obcí. Z analýzy vyplývá, že karty obcí představují velmi důležitou součást všech tří ÚSK, jelikož se jedná o jediný přehledný výstup studie, který může být užitečným podkladem pro samotné obce v ORP. Zpracovatelům studií se podařilo zprostředkovat pomocí těchto karet nejdůležitější poznatky samosprávám obcí v ORP, což může mít v rámci ÚSK významný přínos. Právě konkrétní opatření mohou v obcích podnítit následné činnosti v krajině (např. cyklistické trasy, revitalizace apod.). Členění pomocí karet obcí je z hlediska uplatnění nesrovnatelně lepší než dělení na krajinné okrsky, které je také obsaženo ve všech třech hodnocených studiích. Krajinné okrsky v mnoha případech přesahují hranice několika obcí, což je v případě řešení krajiny sice korektnější, avšak česká legislativa ani plánování nemá dosud nástroje, kterými by tato opatření v měřítku okrsků mohla být realizována. Mimo jiné dosud neexistuje žádný předpis na to, jakým způsobem by měl být okrsek přesně stanoven a jaké náležitosti by měl splňovat. Existence dělení na okrsky v ÚSK tak postrádá reálné využití a studie by pravděpodobně měla směřovat k opatřením právě pro karty obcí, které mají největší potenciál využití pro konkrétní krajinu v území a její uživatele.

Vzhledem ke stanoveným cílům této práce, z analýzy ÚSK vyplývá, že uplatnění studie je limitováno současným nastavením řešení krajiny v územních plánech a také omezenými možnostmi orgánů na úrovni ORP rozhodovat podle opatření z ÚSK. Jediným nástrojem pro uplatňování činností je právě ÚP, který však z daleka nemůže obsáhnout všechna témata, tak jak jsou řešena v ÚSK. Opatření, která je možné aplikovat, mohou být doplněna do ÚPD, avšak konkrétní rozhodnutí vždy záleží na pořizovateli a zhotoviteli konkrétních ÚP. Z analýzy hodnocených ÚSK vyplývá, že studie může být využívána zejména jako komplexní datový podklad a zdroj informací, ale nemůže přinést konkrétní výsledky v krajině. Jak uvádí Mackovič (2018), dokud nebudou na ÚSK přesněji navazovat dílčí nástroje na aplikaci jednotlivých tematických opatření, zůstane dokument pouze v teoretické úrovni.

Dále z analýzy vyplývá, že ÚSK může být využívána dalšími aktéry velmi omezeně, a to hlavně kvůli obecnosti stanovených opatření a neexistenci navazujících nástrojů. Možným krokem vpřed může být soustředění se na specifické možnosti ORP, jako v případě ÚSK ORP Votice, avšak za cenu upuštění od komplexnosti studie, což prozatím metodický pokyn MMR v současné podobě příliš neumožňuje. Analýza skupin opatření ukázala, že ÚSK může sloužit obcím spíše jako počáteční bod odrazu pro další možné projekty a také jako komplexnější informační podklad, avšak nemůže reálně navrhovat konkrétní kroky k tomu, jak krajinu měnit a řešit problémy.

Tabulka 8: Přehled navrhovaných opatření v další návazné plánovací činnosti

Skupina	Opatření	Vodňany	Humpolec	Votice
A. Ochrana přírodních hodnot a prostředí	<i>krajinné okrsky</i>	NE	NE	NE
	<i>návrh ÚSES</i>	ÚAP, ÚPD	ÚAP, ÚPD	ÚAP, ÚPD, Plán ÚSES pro ORP
	<i>vymezení nových biotopů</i>	ÚPD	NE	ÚPD
	<i>vymezení VKP</i>	orgán ochrany přírody	orgán ochrany přírody	orgán ochrany přírody
B. Sídla v krajině	<i>brownfields</i>	konkrétní projekty	konkrétní projekty	NE
	<i>prostupnost krajiny</i>	ÚPD, KPÚ	ÚPD	další projekty v oblasti rekreace
C. Využívání krajiny člověkem	<i>zemědělství</i>	KPÚ	KPÚ	NE
	<i>lesnictví</i>	nelze určit	nelze určit	nelze určit
	<i>rekreace</i>	obecně v ÚPD	NE	obce, další projekty
D. Ohrožení v krajině	<i>eroze</i>	nelze určit	nelze určit	nelze určit
	<i>znečištění</i>	NE	ÚPD	NE
	<i>staré ekologické zátěže</i>	NE	ÚAP	NE
E. Vodní režim v krajině	<i>vymezení údolních niv</i>	ÚAP, ÚP	ÚPD	ÚPD
	<i>revitalizace</i>	konkrétní projekty	konkrétní projekty	konkrétní projekty
	<i>retence</i>	nelze určit	nelze určit	nelze určit

Zdroj: vlastní zpracování, upraveno podle Müllerové (2020)

(Pozn. Tabulka č. 8 zobrazuje jednotlivé skupiny opatření a způsoby jejich dalšího využití, tak jak jsou navrhovány v analyzovaných ÚSK hodnocených ORP. Je-li v poli tabulky uvedeno „NE“, ÚSK ORP nenabízí či nenavrhuje možnosti dalšího využití a aplikace. Je-li v poli tabulky uvedeno „nelze určit“, opatření je formulováno velmi obecně a univerzálně a v ÚSK není jasně specifikována konkrétní možnost jeho aplikace.)

6.3 Analýza rozhovorů

Druhou metodou diplomové práce byly rozhovory s vybranými respondenty. Tato kapitola je zaměřena na vyhodnocení osmi hlavních rozhovorů a sedmi kratších rozhovorů s vybranými aktéry v ORP a zpracovateli ÚSK, kteří byli představeni v kapitole 5.4.1. Největší počet rozhovorů je zastoupen u ORP Votice, a to zejména díky zvýšenému zájmu místních aktérů a také zpracovatelů na spolupráci při výzkumu. Všechny rozhovory proběhly odděleně, v období ledna a února 2020. Lokality rozhovorů byly různé, a to v závislosti na možnostech respondentů (Vodňany, Votice, Humpolec, Praha, Ostrava). Rozhovory jsou vyhodnocovány pomocí klíčových témat (viz kap. 5.4.2 a 5.4.3) a organizovány podle jednotlivých ORP, za účelem lepšího porovnání a identifikace podobností či odlišností. Analýzu rozhovorů ORP následuje shrnutí.

6.3.1 Analýza rozhovorů s aktéry ÚSK ORP Votice

V ORP Votice proběhly rozhovory se zástupcem odboru životního prostředí Ing. Zdeňkem Poulou a referentem územního plánování Ing. Michalem Vršeckým. Oba respondenti figurovali v procesu tvorby ÚSK a jsou nejpovolanějšími osobami v rámci celého území. Oba pracovníci úřadu k rozhovoru přistoupili se vstřícností a ochotou, na rozhovor se připravovali. V rámci rozhovoru měli připravené další podklady a také vlastní poznámky. Nápomocní byli i další představitelé samosprávy, kteří během rozhovoru projevíli aktivní účast (starosta Vodňan, další úředníci). Pro krátké telefonické rozhovory svolili tři starostové – Marcela Čedíková (Vrchotovy Janovice), Josef Škréta (Ratměřice) a Viktor Liška (Neustupov). Ze strany zpracovatele byl osloven Ing. Milan Salaba, který je vedoucím celého projektu ÚSK. Ing. Salaba nadále doporučil k účasti na rozhovoru také Ing. Vladimíra Mackoviče. Rozhovory se zpracovateli proběhly současně, za účasti obou projektantů. Oba zpracovatelé ochotně spolupracovali a k rozhovoru si rovněž připravili další podklady, které souvisí s projektem ÚSK.

Postup zpracování ÚSK

Již v úvodu rozhovoru Salaba zmiňuje, že k vypracování ÚSK sám oslovil odbor životního prostředí ve Voticích, kdy jim nabídl možnost vypracování tohoto nového dokumentu. Salaba uvádí: „*Na Voticku působím v oblasti zpracování ÚAP a ÚP již od 90. let a za ta léta se mi podařilo navázat dobré vztahy napříč celým tím územím, a to jak s místními, tak i samosprávou. To nám pomohlo i v rámci zpracovávání té ÚSK. Znalost Voticka, dobré vztahy s pořizovatelem a asi jakási spokojenost i z jejich strany nám pomohly při získání té zakázky*“. Slova

zpracovatele potvrzuje i představitel odboru ŽP Poula, který uvádí, že právě pozitivní zkušenosti s týmem Salaby z minulých let byly rozhodující při výběru zpracovatele. Uvádí: „*Nám ve Voticích nešlo primárně o cenu, ale o ty dlouholetý pozitivní zkušenosti, který tu s panem Salabou máme*“. Z rozhovoru tedy vyplývá, že z obou stran panuje vzájemná důvěra a spokojenost.

Referent ÚP Vršecký popisuje celý proces zpracování ÚSK následovně: „*Nejdřív proběhla výzva od IROPU, pak přišla iniciativa od samosprávy. Zadání se tvořilo v souladu s tím pokynem od MMR, bylo vytvořeno společně s panem Salabou*“. Dále uvádí, že město Votice poskytlo potřebné dokumenty pro vytvoření analytické části a dokument byl v několika etapách připomínkovan v různých fázích rozpracovanosti. Při otázce na pozici zastupitelstva v rámci ÚSK Vršecký váhavě odpověděl pouze: „*Zastupitelstvo vzalo dokument na vědomí*“. Z metodického pokynu ani legislativně nevplývá povinnost dokument formálně schvalovat, proto jeho odpověď nebyla překvapivá. Zástupce za ŽP Poula dále vyzdvihuje, že zadání a záměr ÚSK byl ještě před začátkem zpracování konzultován se starosty: „*Jejich spolupráce byla totiž víc než žádoucí*“. Z rozhovorů s úředníky vyplývá, že dokumentace byla konzultována nejen při předložení hotových návrhů, ale také již před svým vznikem a formulací zadání a požadavků, a to formou spolupráce nejen v rámci Votic, ale i dalších obcí. Participace samosprávy již před samotným počátkem zpracovávání lze identifikovat dle Pissouriose (2014) jako jeden ze znaků bottom-up přístupu. Tvorba zadání dokumentace proběhla již skrze zástupce obcí a samotnému vypracování ÚSK tedy předcházela diskuse zástupců samospráv, což je také dle Perlína (2019) jedním klíčových bodů bottom-up modelu.

Architekt Mackovič potvrzuje slova zástupců Votic a uvádí, že proběhlo jednání se starosty obcí při zasedání Mikroregionu Voticko (sdružení všech starostů obcí v ORP Votice), kde proběhlo prvotní představení ÚSK a také sjednocení požadavků ihned z počátku zpracovávání dokumentace. Mackovič uvádí: „*To zadání bylo formulováno na základě požadavků starostů a jejich zájmů, oni vědí, co chtějí*“. Výhodu při tvorbě dokumentace vidí Salaba zejména v osobní znalosti území, která přispěla k jednoduššímu zpracování především analytické části ÚSK. Konstatuje: „*Nejtěžší na celém procesu je sestavit zpracovatelský tým tak, aby všichni pochopili zadání stejně, aby to nebylo několik nesourodých izolovaných výstupů*“. Zpracovatelé naráží na problematiku přístupu k novému dokumentu a nejednotnost v přípravách napříč různými ORP. Salaba vysvětluje, jaký přístup zvolili při vypracovávání ÚSK ORP Votice: „*Náš přístup k ÚSK se trochu odlišoval. My jsme prostě chtěli vytvořit dokument, využitelný pro územní plánování. My jsme vytvořili jakýsi polotovár pro pořizovatele a zpracovatele ÚP – ale konkrétní řešení by měl stanovit sám pořizovatel ÚP*“. Slova obou

zpracovatelů potvrzují chaotickou pozici ÚSK v současném plánování. Jak uvádí Birklen (2018), ÚSK by měla sloužit především pro ÚP, což potvrzují i slova Salaby a zvolený přístup v případě ÚSK Votice.

Spolupráce a komunikace při tvorbě ÚSK

Jak již vyplývá z vyjádření obou stran, spolupráce na zpracování ÚSK byla ve Voticích zcela bezproblémová, především díky předchozím zkušenostem se zpracovatelem. Architekt Salaba v rámci spolupráce s ORP uvádí: „*Jsmen naladěni na stejnou vlnu. Obě strany měly zájem na dobrém výsledku a nebylo nutné nikoho přesvědčovat. Vše probíhalo bez problémů*“. V rámci četných konzultací a poskytování podkladů byly zapojeny zejména odbory územního plánování a životního prostředí. Architekt Mackovič zdůrazňuje důležitost souladu obou institucí v rámci řešení krajiny v ÚSK, uvádí: „*To Voticko má výhodu v souladu mezi životkem a územním plánováním*“. Právě soulad společných cílů orgánů územního plánování a životního prostředí z hlediska hájení zájmů v krajině považují oba projektanti za stěžejní v celém procesu zpracovávání ÚSK, kdy kromě vzájemné spolupráce je nutné i podobné nahlížení na krajinu jako takovou. Stejně chápání funkcí a hodnot krajiny podle Vorla (2001) právě jedním z důležitých počátečních procesů v přípravě jakýchkoliv plánovacích dokumentů.

Do tvorby ÚSK se dle slov obou stran zapojili již od počátku tvorby dokumentu zástupci samospráv obcí v ORP v rámci Mikroregionu Votice, proběhla setkání a prezentace v různých fázích rozpracování. To potvrzují i dotazovaní starostové, starosta Liška i Škréta uvádí, že se zapojovali formou připomínek při společných setkáních. Oba zpracovatelé ÚSK spolupráci se starosty hodnotí jako přínosnou, avšak konstatují, že starostové neměli konkrétní požadavky ani závažnější připomínky. Problém vidí oba zpracovatelé v odbornosti a rozsahu dokumentu a jeho přílišné formálnosti. Architekt Salaba uvádí: „*Je potřeba starosty motivovat a ukazovat hodně na příkladech. Je to taková forma motivace ke společným diskusím. Každý starosta je jiný. Někde to spíše zkomírá a berou to pouze jako nutné zlo, dokud se to netýká přímo jich. Někde mají spíš zájem, aby se to v krajině nezhoršilo. Jsou spokojeni s touhle harmonickou venkovskou krajinou kolem Voticka*“. To potvrzuje i jedna z oslovených starostek Čedíková: „*Krajina v okolí obce by myslím měla být zachována v podobě jaké je. Voticko je krajem bez velkých průmyslových lokalit, tak by to mělo zůstat*“.

V otázce zapojení veřejnosti však byla odpověď záporná. ÚSK podle Pouly s veřejností projednána nebyla vůbec, pouze skrze starosty. Přiznává však, že se možná jedná o jednu z chyb při procesu tvorby ÚSK. Oba zpracovatelé uvedli, že jednání s veřejností bylo společně s pořizovatelem a úředníky zavrženo, zejména kvůli předchozím zkušenostem při

vypracovávání podobných studií, které se nesetkaly s většími ohlasy. K tématu zapojení veřejnosti Mackovič uvádí: „*Je problém to veřejnosti vysvětlit, asi to neumíme tak, aby to vzali. Problém je také politika – chceme mít koncepci nebo rozhodovat adhoc na 4 roky? Každý zastupitel brání vlastní zájmy, obyvatelé se necítí jako Votičáci, ale obyvatelé jednotlivých obcí. Je to běh na dlouhou trať. Každý vidí jen ke svému plotu*“. Oba zpracovatelé se shodují na tom, že v participaci veřejnosti na ÚSK nevidí reálnou přidanou hodnotu a nepocítili deficit.

Zapojení dalších aktérů Voticka bylo také minimální – podle Vršeckého se tvorby nezúčastnily žádné spolky nebo místní sdružení, jelikož je jich v území velmi málo. Úředník Poula uvádí: „*Možná jsme mohli zapojit třeba skauty či vlastivědný kroužek, ti by k tomu asi měli co říct, ale nestalo se tak*“. Z tohoto tvrzení a reakce úředníků i zpracovatele je možné usuzovat nejistotu v míře zapojení lokálních aktérů a možné slabé místo v celém postupu. Role spolků a sdružení však není formálně jasně ukotvena ani v metodickém pokynu od MMR, proto jejich chybějící participace není překvapivou skutečností.

Postavení ÚSK v rámci ORP

Zpracovatel Salaba představuje přístup k ÚSK v ORP Votice následovně: „*My jsme chtěli vytvořit nějaký mezistupeň mezi územním plánem a ZÚR, tam je hrozně velký meziskok. Chtěli jsme vytvořit jakýsi mezistupeň pro krajinu a upozornit na problémy na Voticku, které se musí řešit společně. Krajina nemá hranice a krajinu chápeme i se sídly, v souvislostech*“. Řešení krajiny v souvislostech je však v Česku obtížným úkolem, jelikož krajina jako taková spadá pod několik dílčích nástrojů a pravomoci několika správních úřadů (Lipský 2018). Oba zpracovatelé několikrát opakují, že se v ÚSK ORP Votice soustředili především na to, aby byla využitelná pro územní plánování, jelikož ÚP je jediným nástrojem, který by měl řešit zároveň sídlo, ale i krajinu zároveň. Z analýzy dokumentace ÚSK ORP Votice již však víme, že studie obsahuje četná témata, přesahující možnosti ÚP. To však vychází také z formálních požadavků MMR a ÚSK v rámci naplnění dotace.

V otázce metodického pokynu MMR jsou oba zpracovatelé mírně skeptičtí a vidí v něm možné slabé místo ÚSK. Salaba dodává: „*Ten metodický základ je velmi obecný a bylo potřeba si vytvořit jakýsi vlastní přístup. Některé ty věci z metodiky byly pro nás nepodstatné, ale museli jsme to formálně naplnit, kvůli dotacím*“. To potvrzuje Birklena (2018), který mluví o nejasné pozici metodického pokynu, příliš složité formálnosti obsahu a nutnosti zavedení výběrového přístupu k ÚSK. Podle úředníka Pouly se před začátkem zpracování s metodikou ÚSK dostatečně seznámili nejen na úřadě, ale také v rámci samospráv obcí. Vyzdvihuje možnost zmapování nových jevů v komplexnější podobě za celé území. Oslovení starostové potvrdili,

že je ÚSK metodicky srozumitelná a rozumí účelu studie, avšak Poula vyjadřuje pochyby: „*Je to starosta od starosty, někde to prostě zapadne do šuplíku, někde jsou osvětenější a rozumí tomu*“.

Obsah a témata ÚSK

Tematický obsah ÚSK ORP Votice hodnotí oba zpracovatelé jako: „*Velmi obsáhlý z hlediska rozsahu, který na počátku působil trochu obavy*“. Avšak z pohledu úředníků je obsahová stránka ÚSK velmi dobře zpracována. Referent ŽP Poula uvádí: „*Nic v té studii nechybí, protože jsme fakt byli od začátku v úzkém kontaktu se zpracovatelem a studii jsme myslím vyladili a vychytali tak, abychom podchytili ty nejdůležitější problémy Voticka. Necítím žádný dluh*“. Jediným problematickým bodem v obsahové stránce ÚSK vidí oba úředníci v příliš obecném řešení jednotlivých opatření. Poula přiznává, že z pohledu ochrany ŽP očekával z počátku, že opatření budou detailnější, avšak v průběhu prací pochopil, že v ÚSK to není možné. Vršecký v souvislosti s podrobností témat uvádí, že mu chyběly konkrétnější návrhy např. k brownfieldům nebo řešeným potenciálům v území. Ve vztahu k využitelnosti tematického zaměření opatření je jejich obecná formulace jednou ze slabých stránek ÚSK a komplikuje možnosti další realizace.

Obsahová stránka dle zpracovatelů byla jedním z problematických míst při počátečních diskusích s kolektivem autorů, jelikož bylo potřeba zvolit takový přístup, který bude srozumitelný pro všechny. Architekt Mackovič uvádí: „*My jsme tu studii nedělali vědecky, ale s citem a rozumem. Víte, někteří zpracovatelé si vezmou území, pustí na něj gisovský analýzy a prostě jim to vyplivne výsledek. My jsme to chtěli dělat jinak a opravdu vystihnout to specifikum Voticka. A to se nám myslím povedlo*“. Z hlediska rozsahu témat se zpracovatelé soustředili především na to, co má pro ORP nadobecní význam a na témata, která propojují celé území. Za nejdůležitější krajinné téma v ÚSK Votice považují oba zpracovatelé řešení vodního režimu, proto byl těmto opatřením také věnován dostatečný prostor.

Oba zpracovatelé ale cítí, že některá témata v ÚSK si na Voticku zaslouží vyšší míru rozpracování, zejména pak v případě řešení rekreační funkce krajiny. Salaba vysvětluje: „*Protože bylo pocítěno, že je tam určitý vyšší potenciál, ale v ÚSK na to nebyl dostatečný prostor bylo doporučeno, jak obcím pro další rozpracování v rámci KPÚ, tak i v rámci dalších projektů skrze diplomové práce studentů z Masarykovy Univerzity. Ta krajina Voticka je svým způsobem unikátní v té harmonii a zaslouží si kompozici. Ale přesahuje to možnosti i cíle ÚSK*“. Právě možnost dalšího zpracování témat navržených v ÚSK vidí oba zpracovatelé jako jeden z klíčových bodů dalšího využití a zpracování současných i budoucích ÚSK. Potvrzují tím také

pozici ÚSK jak uvádí Birklen (2018), tedy jako nástroje, který může podnítit další diskuse o krajině v území, avšak s velmi malou aplikací v krajině.

Zpracovatelé zastávají názor, že z hlediska obsahové části je důležité, soustředit se zejména na individuální problémy území. Z rozhovorů vyplývá, že v případě Voticka bojovali s tím, jak k celé studii přistoupit, tak aby pro místní měla co největší význam. Mackovič uvádí: „*My jsme si řekli, že to bude dokument, kterej bude upozorňovat na to, co na Voticku nefunguje nebo by mohlo fungovat lépe. Ke konkrétním řešením je potřeba mnohem víc informací, který nejsou na úrovni ÚSK k dispozici*“. Zpracovatelé také několikrát zdůrazňují, že se snažili v obsahu ÚSK Votic vyvarovat příliš formálním tématům, která podle nich nemohou dále řešit nástroje územního plánování (např. lesnictví, zemědělství). I přes to, že jsou tato témata součástí krajiny Voticka, nejsou v kompetenci územního plánování, ale jiného orgánu. Jak uvádí Sklenička (2003), nelze tato témata řešit bez dostatečného teoretického a metodologického zarámování, kterými nedisponuje ani ÚSK. To potvrzuje Mackovič (2018) a jeho názor na omezené kompetence ÚSK, a naopak vyvrací představu o ÚSK jako komplexním krajiněm dokumentu, tak jak je dnes studie uváděna z pozice metodického pokynu MMR.

Využití a realizace ÚSK

Využívání ÚSK je ve Voticích prozatím na úplném začátku, avšak budoucnost dokumentu vidí oba oslovení úředníci optimisticky. Poula v souvislosti s využíváním ÚSK zmiňuje: „*Navázali jsme teď spolupráci se studenty z Lednice, kteří pro nás budou rozpracovávat krajinný okrsky v souvislosti s rekreační funkcí krajiny. To by mohlo přinést podrobnější podobu z krajinářského pohledu, tak jak bylo původně očekáváno*“. Vršecký vidí budoucnost využívání dokumentu při zpracovávání aktualizací ÚAP a ÚP obcí, jelikož obsahuje nové komplexní informace (uvádí např. brownfields) a také při budoucím zpracování Rozboru udržitelného rozvoje území. Konstatuje však: „*Jsou to pro nás nové informace, které se využijí při zpracování nových ÚP. Ale teď je problém, že máme nové ÚP a dle zákona do 5 let nelze omezit práva vlastníků nějakými většími zásahy*“. Vršecký dále z pohledu urbanisty oceňuje v ÚSK krajinářská témata jako podklad pro rozhodovací procesy. Za hlavní přínos označuje jednotnost informací a jejich návaznost v celistvém dokumentu. Problematické místo realizace vidí v přílišné míře obecnosti: „*Bylo by dobré rozpracovat více ta slabá místa Voticka, třeba ty brownfieldy*“.

Realizace konkrétních opatření je však zatím pouze v počátečním procesu příprav. Ve fázi rozpracovanosti se dle Pouly nachází několik opatření, která jen nepřímo vychází z ÚSK,

např. doplnění městské zeleně a nová výsadba. Ohledně opatření vycházejících z ÚSK Poula konstatuje: „*Nemůžu říct, že by teď něco konkrétního bylo hotovo, je to běh na dlouhou trať. Venkovská krajina se nemění tak rychle jako město a hodně záleží na vůli samospráv a také na finančních možnostech i projektech. Máme ale i osvědčené starosty, pro které si myslím, že to bude mít smysl, např. Ratměřice nebo Jankov*“. Problematické body pro realizaci vidí Poula zejména v míře a vůli zapojení samospráv a také přílišné obecnosti opatření.

Oslovení starostové Voticka se shodují na tom, že pro jejich obce je vytvoření ÚSK přínosem, a to zejména v podobě karet obcí. Starostka Čedíková uvádí: „*Na základě ÚSK ORP Votice jsme realizovali vytvoření několika studií a projektů pro naši obec Vrchotovy Janovice. Určitě ji dále využijeme v přípravě dalších projektů veřejného prostranství a při čerpání dotací*“. Starosta Škréta z Neustupova zastává názor, že se jedná o dlouhodobý dokument a vše se bude realizovat postupně, význam vidí zejména v navrhovaných opatřeních na úpravu veřejného prostranství. Dle votických starostů je vytvoření ÚSK přínosem, avšak ve svých odpovědích naráží na problém financování opatření a malou návaznost na dotační projekty. Starosta Liška konstatuje: „*Navržená opatření pro krajinu s přesahem katastrálních území obcí jsou velkým přínosem, bohužel MMR nepřichází s programem, který by umožnil dotovat a realizovat ta konkrétní opatření*“. Podobně reaguje i starostka Čedíková s tím, že rychlost realizace a celistvost řešení bude záležet především na velikosti získaných finančních balíčků. Výpovědi starostů potvrzují i získané poznatky z analýzy dokumentů, o velmi malých možnostech uplatnění opatření v obcích.

Vzhledem ke stanovené hypotéze H2 je zde nutné zdůraznit, že využití ÚSK je na Voticku zatím velmi malé. Jak představitelé, tak i oslovení starostové uvádějí, že se jedná pouze o podklad pro další rozhodování. Navrhovaná opatření jsou pouze orientační a nemají zatím vliv na změny v krajině. V případě úředníků je možné očekávat, že ÚSK bude zapojena v přípravách zadání ÚP, avšak další využití je otázkou budoucnosti a aktivního přístupu jedinců. U obcí v ORP je využití ještě složitější, jelikož činnost v krajině je podmíněna dílčími projekty, na které je nutné získat finance. ÚSK postrádá navazující možnosti pro řešení jednotlivých krajinných témat. Bez aktivního přístupu a zájmu samospráv téměř není možné ÚSK nijak zapojit. I přes to však v případě Voticka lze u starostů upozorovat významnou snahu nadále ÚSK využít, i když pouze jako základ pro další projekty.

Podle rozhovorů se zpracovateli, je ÚSK ORP Votice v první řadě určena zejména pro územní plánování. Salaba ohledně navrhovaných opatření uvádí: „*My jsme se chtěli vyvarovat formálnímu řešení. Nechtěli jsme navrhovat konkrétní opatření bez vyřešení okolností. Chtěli jsme předat informace do ÚP. Snažili jsme se naznačit, jak by se veškerý ty doporučení měly*

promítnout do ÚP“. Opatření jsou podle zpracovatelů formou doporučení a upozornění na to, co je možné vylepšit. Za nejdůležitější výstup z opatření pro Voticko považují oba projektanti doporučení pro úpravy v ÚAP. Celkově však hodnotí funkci ÚSK jako podkladovou. Z hlediska obcí vidí přínos v kartách obcí, které však původně neměly být zpracovány. Po konzultaci se zástupci samospráv se však přiklonili k jejich vzniku, Salaba uvádí: *„Mysleli jsme, že to skončí u těch krajinných okrsků, ale zjistili jsme, že obce by to z toho neuměly vytáhnout. Proto vznikly ty karty obcí – aby měly obce z čeho vyjít při projektech, je to prostě odborný podklad pro další studie*“. Využitelnost studie vidí oba projektanti i v dalším rozšiřování řešených témat, a to hlavně v oblasti rekreačního potenciálu Voticka. Mackovič dále zdůrazňuje, že je nutné zpracovat opatření v souladu s možnostmi územního plánování, ale pouze formou doporučení. Uvádí: *„Územní plán je tu aby nastavil pravidla. Pokud mám v územním plánu hřiště na fotbal, bude se tam hrát fotbal a ne rugby. Ale jakým způsobem se ten fotbal bude hrát, to už je na vás. My jako zpracovatelé ÚSK nejsme trenéři a nemůžeme říkat, jak hrát. To jsou ti lidé, kteří tam žijí a denně se pohybují. Oni o tom musí rozhodovat*“. Úloha veřejnosti je však v tvorbě ÚSK dosud velmi nevyjasněná, v případě ÚSK Votice se obyvatelé přímo nezapojili. Vystává tedy otázka, zda je možné navrhovat koncepci bez toho, aniž by do ní byli zapojeni lidé, kteří se v území denně pohybují. Rozhodovat o koncepci bez zapojení místních rozporuje pojetí krajiny v duchu Evropské úmluvy o krajině (2000), která by měla být jedním ze stěžejních podkladů studie. ÚSK zasahuje do témat, která se přímo dotýkají obyvatel, kteří v území žijí, proto by jejich ztotožnění s návrhy mělo být stěžejní (Vozáb 1999).

Hlavním přínosem dle zpracovatelů je zahájení diskuse o krajině na úrovni ORP, naopak problematickým bodem je však současná roztržičnost a nejasná formulace metodiky ÚSK. Salaba zdůrazňuje nutnost zpětné vazby od ORP Votice, za účelem zjištění jejího využívání, ale také od MMR v rámci vyhodnocení využitých metodik různých projektantů.

Shrnutí

Vypracování a podoba ÚSK ORP Votice je ovlivněna mírou participace lokálních aktérů (starostů), kteří se v procesu účastnili již od počátku tvorby. Bezproblémová spolupráce při tvorbě dokumentu vychází zejména z osobnosti pořizovatele, který na Voticku působí již dlouhou dobu a také z aktivní kooperace i souladu odborů ŽP a ÚP. Osobní zkušenost se zpracovatelem, jeho znalost území, krajiny a také místních obyvatel značně zjednodušila proces přípravy dokumentu. Významným činitelem v procesu bylo také dobrovolné sdružení obcí Mikroregion Voticko, tedy sdružení starostů všech obcí. V případě ÚSK ORP Votice

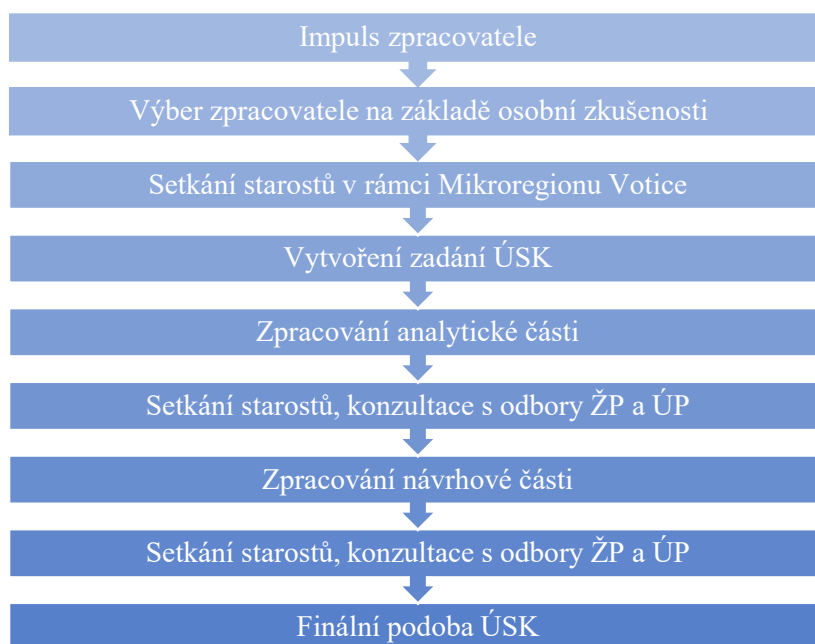
neproběhlo žádné projednání s veřejností ani dalšími spolky, veřejnost byla v procesu zastoupena starosty obcí.

Vzhledem ke stanovené hypotéze H1 lze proces tvorby ÚSK Votice identifikovat jako postup s prvky bottom-up modelu (obr. 16) s participačními prvky skrze zastupitelské orgány obcí. I přes to, že zapojení veřejnosti proběhlo pouze skrze zástupce samosprávy, jejich účast byla zaznamenána již před začátkem zpracování a probíhala v dostatečné míře. Diskuse předcházela samotnému vypracování dokumentu, což podle Matlanda (1995) také odpovídá bottom-up modelu. V prvním kroku nejdříve proběhla iniciativa zpracovatele zvenčí, dále diskuse zadání a samotné vytvoření ÚSK společně s lokálními aktéry (starosty), následně proběhlo zpracování návrhu a poté až samotné vypracování dokumentu. Tento postup také podle Perlína (2019) odpovídá zpracování v duchu bottom-up modelu. Zpracovatelé již od počátku stavěli dokument na požadavcích starostů a spolupráce probíhala velmi úzce také se zapojenými odbory ÚP a ŽP. Zpracovatelé ÚSK na Voticku plnili funkci koordinátora využití území, avšak nesnažili se invazivním způsobem zasahovat do současného stavu území. Forma opatření není direktivní, ale jedná se spíše o doporučení, které mohou dále využít pořizovatelé ÚP nebo samosprávy obcí. Zároveň je však obecnost opatření vnímána úředníky ORP Votice jako jedno z negativ dokumentu, očekáváno bylo detailnější řešení a návrhy opatření. Obecná forma opatření do jisté míry komplikuje možnosti skutečné realizace.

V souvislosti s H2 je možné z analýzy rozhovorů vyvodit, že využití a realizace opatření je v ORP Votice na úplném začátku, dosud ÚSK nebyla téměř využita. Drobná opatření jsou sice v procesu přípravy, ale nejedná se o opatření, vycházející přímo z ÚSK. Největší potenciál využití na úrovni obcí je především v možné formě motivace zabývat se krajinou více než doposud. To potvrdili i sami starostové, kteří na základě ÚSK chtějí realizovat další dílčí studie. Starostové Voticka však spatřují poměrně velké negativum ÚSK v nedostatečném napojení na konkrétní dotační projekty, což jim stěžuje získání finančních prostředků a realizaci konkrétních opatření. Zájem o řešení krajiny je v ORP Votice poměrně velký, což vychází nejen z aktivní spolupráce na tvorbě ÚSK, ale také na celkové vůli a přístupu vedení obcí.

I přes to, že se Salaba a Mackovič snažili vytvořit dokument ÚSK zejména pro potřeby územního plánování, dokument by mohli využít i starostové obcí nebo další orgány v ORP. Při realizaci je však potřebná velká míra aktivity lokálních aktérů, kteří „dotáhnou“ obecná opatření ke konkrétním projektům. Funkce ÚSK Votice je tedy v současné době pouze v teoretické a podkladové formě, aplikace do krajiny je ale bohužel zatím nulová.

Obrázek 16: Schéma postupu zpracování ÚSK ORP Votice

Zdroj: vlastní zpracování

6.3.2 Analýza rozhovorů s aktéry ÚSK ORP Humpolec

V ORP Humpolec byl jako zástupce samosprávy pro rozhovor osloven vedoucí odboru ŽP Ing. František Kocman, který figuroval v procesu zpracování jako jeden z hlavních konzultantů. Jeho přístup k rozhovoru byl zpočátku rozpačitý, na otázky odpovídal s jistou mírou obezřetnosti a nervozity. Na rozhovor nebyl připraven a odpovědi na otázky byly proloženy častými prolukami. Z humpoleckých starostů na otázky odpovídali Ing. Václav Honzl (Staré Bříště) a Miroslav Jirků (Jiřice). Z pozice zpracovatele byl pro rozhovor kontaktován Ing. Václav Jetel, jako hlavní koordinátor prací na ÚSK ORP Humpolec. Ing. Jetel k rozhovoru přistoupil ochotně, bez zaváhání odpovídal na všechny otázky a odkazoval na další možné zdroje informací či kolegy ze zpracovatelského týmu.

Postup zpracování ÚSK

Referent Kocman ze ŽP popisuje počátky ÚSK v Humpolci: „*Ten impuls vytvoření studie přišel od nějakýho workshopu v rámci MMR. My jsme se o tom dohadovali tady na úřadě, zda do toho jít nebo ne, zejména kvůli finanční stránce. Zadání pak bylo na stavebním úřadu, kde to vytvořili sami*“. Zpracovatel byl dle Kocmana vybrán pouze na základě nejnížší finanční nabídky, žádná jiná kritéria zde určena nebyla. Projekt ÚSK Humpolec pak nadále probíhal ve třech etapách, kdy zpracovatelský tým předkládal studii v různých fázích rozpracování

k připomínkování. Kocman uvádí, že práce probíhaly vzájemně mezi odborem ŽP a stavebním úřadem, spolupráci se zpracovatelem celkově hodnotí jako bezproblémovou.

Architekt Jetel hned zpočátku zdůvodňuje, proč se přihlásil ke zpracování ÚSK na Humpolecku: „*Byla to pro mě výzva. Já tam na Humpolecku dělám každý dva roky ÚAP, a to území trošku znám, věděl jsem zhruba s čím počítat, s jakou odezvou na úřadě a tak*“. Vypracování projektu ÚSK předcházelo dle zpracovatele velké množství rešeršní práce a hledání inspirace u již vypracovaných dokumentů. Jetel uvádí: „*On totiž neexistuje jeden určitý standard, ale může být spousta přístupů, jelikož je to hodně komplexní dílo a není jednoduchý k tomu přistoupit*“. Tímto potvrzuje dosud neustálené postavení ÚSK v plánovacím systému, jak uvádí Mackovič (2018). Samotný proces vypracování ÚSK Jetel popisuje jako poměrně náročný, a to hlavně v analytické části práce, kdy musel proběhnout nejen vlastní terénní výzkum, ale také zdoluhavá rešerše a následná syntéza dat. Jetel zdůrazňuje: „*Bylo to poměrně hodně práce na krátké časové období. Těch dat je spousta a času málo. Pracovalo na tom hodně lidí, kteří zároveň dělali i jiný ÚSK*“. Podle Birklena (2018) je právě náročnost formálního zpracování a přílišný rozsah témat jedním z nejvíce problematických bodů ÚSK.

Jetel dále potvrzuje slova Kocmana a uvádí, že dokumentace byla představena vždy v rámci workshopů pro starosty a úředníky, kde proběhla prezentace navrhovaných podob práce v různých fázích tvorby. Kromě zmiňovaných workshopů proběhlo dle slov zpracovatele během procesu i projednávání s veřejností, kde Jetel zdůrazňuje také význam vypracovaného sociálně-antropogenního výzkumu jako důležitou součást projektu. Z představeného průběhu zpracování dokumentace ÚSK Humpolec lze říct, že postup odpovídá top-down modelu podle Pissouriose (2014) – tedy celý dokument byl vytvořen odborníky a předkládán jako návrh místním lokálním aktérům, kteří jej připomínkovali. Architekt Jetel dle Berkeho (2002) vystupuje jako poučený aktér, který řídí a navrhuje zájmy v území.

Spolupráce a komunikace při tvorbě ÚSK

Spolupráce na vypracování ÚSK v Humpolci probíhala zejména formou připomínek již hotového návrhu dokumentu, v duchu top-down modelu (Pissourios 2014). Spolupráci se zpracovatelem hodnotí Kocman z pohledu ŽP celkově jako zdařilou a dále konstatuje, že v rámci připomínek bylo vždy vyhověno a neproběhly žádné větší konflikty. Podle rozhovorů se v rámci tvorby ÚSK ORP Humpolec uskutečnilo projednávání jak se starosty, tak i s veřejností. Kocman se těchto schůzek osobně nezúčastnil, proto nemá přehled o tom, jaká byla účast a aktivita na těchto projednáváních: „*Možná jsem tam nakouknul. Ale kolik lidí bylo, to nevím. Myslím, že málo, starosty to moc nezajímalo. Nebylo to pro ně stěžejní*“.

Oslovení starostové potvrzují účast na projednávání ÚSK, starosta Jirků uvádí: „*My jsme se účastnili nějakých jednání se starosty a pak také na veřejném projednávání se zpracovatelem v Humpolci, vedle kina. Všechno proběhlo formou připomínek*“. K problematice zapojení starostů Kocman uvádí, že hlavní problém je zejména v nepružnosti obcí a také ve vyčerpání starostů, kteří jsou ve většině obcí Humpolecka neuvolnění. Vysvětluje: „*Víte, většina těch starostů sotva zvládá administrativu, která je na obci nutná, natož aby zvládli pojmout takhle rozsáhlý dokument, který jim evidentně nic konkrétního nepřináší*“. To potvrzuje složitost a těžkou uchopitelnost dokumentu ve vztahu k jejímu dalšímu uplatňování (Mackovič 2018). Další pochybnosti vyjadřuje Kocman k míře podrobnosti navrhovaných opatření, která může být pro obce příliš obecná a dále také uvádí, že pro obce je lepší zpracování krajiny v KPÚ, kde jsou již konkrétní finální návrhy. Tím potvrzuje lepší postavení KPÚ před pozicí ÚSK v území. Jak uvádí Stroblová (2007), KPÚ jsou jedním z mála dílčích nástrojů krajinného plánování, který může skutečně ovlivnit krajinu, oproti tomu ÚSK reálné uplatnění v území zatím nenabízí. Architekt Jetel ke schůzkám se starosty uvádí: „*Ne že by to ty starostové přímo sabotovali, ale prostě bylo znát, že nebyli přesvědčení o využitelnosti té studie*“.

Zapojení veřejnosti proběhlo v Humpolci formou sociálně-antropogenních průzkumů, kde se mohli obyvatelé obcí vyjádřit ke krajinným tématům ÚSK a projevit vlastní názor. Kocman spatřuje největší výhodu tohoto výzkumu v propojení názorů obyvatel napříč ORP a nastavení společných cílů ohledně krajiny a její budoucí podoby. To je podle Vorla (2001) právě jeden ze stěžejních kroků při tvoření koncepcí i dalších aktivit v území. Starostové Humpolecka oproti Kocmanovi však projevují nespokojenost s mírou zapojení obyvatel obcí do přímé tvorby ÚSK, starosta Jirků vidí největší problém v tom, že celková ÚSK nebyla veřejně projednána v obci, ale pouze v Humpolci. Architekt Jetel v souvislosti s účastí obyvatel na Humpolecku uvádí: „*Víte, krajina má sloužit člověku. Je důležitý, aby se na tom veřejnost podílela. Proto jsem rád, že kolegyně vytvořila ty sociálně-antropogenní průzkumy*“. S veřejností bylo kromě zmíněného průzkumu nadále jednáno při závěrečném workshopu, kdy byl celý dokument veřejnosti představen již ve finální podobě. Podle slov zpracovatele kontakt však probíhal většinou pouze zprostředkovaně, skrze starosty. Jetel zdůvodňuje nízký zájem obyvatel následovně: „*Lidé jsou spokojení. Oni si té krajiny Humpolecka cení a nechtějí nic měnit. Problém je zemědělská činnost, ale s tím ÚSK nic nezmuže. Vy jim ten dokument musíte vysvětlit, přesvědčit, že je to nejlepší, aby to vzali za své*“. Problematické oslovení a zájem veřejnosti rezonuje celým procesem tvorby ÚSK v Humpolci, což pramení zřejmě z nejasné pozice jak samotné ÚSK (Mackovič 2018), tak i lokálních aktérů v rámci jejího využívání. Jak zmiňuje Jetel, obyvatelé obcí Humpolecka jsou spokojeni se současným stavem krajiny, což je

dle Sobkové (2010) jedním z důvodů nedostatečného zájmu o řešení nezastavěného území, které nevyvolává takovou diskusi jako stavby. Pozice zpracovatele je v případě Humpolce v procesu tvorby ÚSK silně dominantní, jelikož sami obyvatelé postrádají iniciativu a potřebu k tomu, aby v krajině něco měnili. Chybějící aktivita místních může být způsobena také rozdílnými zájmy a požadavky v krajině Humpolecka, což potvrzuje Skleničku (2003) a jeho názor na potřebu harmonizace všech hodnot a funkcí v území.

Architekt Jetel hodnotí dále komunikaci se samosprávou a úředníky jako bezproblémovou, i když připouští, že by si opět dovedl představit větší míru zainteresovanosti. Uvádí, že svou roli v zpracování dokumentu sehrála i změna ve vedení města po volbách: „*Ze začátku v tom v Humpolci dost plavali. Taky to bylo asi dost kvůli volbám. Ale pak se do toho místostarosta nějak vpravil a ke konci přišlo dost připomínek i ze strany vedení města*“. Jak uvádí Pissourios (2014), právě politické uspořádání může mít zásadní vliv na činnost a průběh plánování, proto i v Humpolci se zřejmě postupně proměňoval přístup k vypracování ÚSK. Největším oponentem a konzultantem byl v Humpolci odbor ŽP, který často doplňoval kritické připomínky. Jetel konstatuje, že jejich názor byl pro něj velice žádoucí, jelikož jako urbanista potřeboval doplnit přírodovědný pohled na studii a území. Záhy však Jetel přiznává, že problém byl často v přílišné požadované podrobnosti navrhovaných řešení z pozice životního prostředí, která přesahovala možnosti ÚSK.

Co se týče spolků a sdružení na Humpolecku, architekt Jetel uvádí, že jejich účast nebyla důležitá. Z oslovených aktérů uvádí myslivecké spolky a také lesníky, avšak jejich význam byl z hlediska obsahu ÚSK minimální. Jetel uvádí: „*Oni sami ví nejlíp, jak v té krajině hospodařit. Nemůžete jim to říkat, jako nějaké chytřej architekt z Prahy*“. Tento výrok je však v rozporu s přístupem, který Jetel dosud zastával k zapojení místních lokálních aktérů a veřejnosti. Na jedné straně ze strany zpracovatele ÚSK lze pozorovat snahu přesvědčit místní o tom, že návrh studie je nejlepší, tedy zastávat ryze top-down principy a snažit se plnit funkci odborníka. Na druhé straně zde však rezonuje určitá smířenost a rezignace zpracovatele s tím, že místní úřady a obyvatelé vědí nejlépe, jak hospodařit a není možné něco změnit. Tyto dva rozporné přístupy bohužel podporují formálnost zpracování ÚSK bez skutečných očekávaných výsledků a také chaotické postavení ÚSK v Humpolci.

Postavení ÚSK v rámci ORP

Architekt Jetel představuje dokument ÚSK ORP Humpolec jako podklad, který slouží především pro účely ÚP a ÚAP: „*Ted' prostě neexistuje jiný nástroj pro řešení krajiny v územním plánování a ani obecně. Zpracovatelé ÚP na krajinu kašlou, a i já jsem to popravdě*

dělal, to Vám můžu říct narovinu. Po zpracování ÚSK Humpolecka jsem zjistil, co všechno děláme v krajině špatně jako plánovači“. ÚSK ORP Humpolec podle slov zpracovatele nemá, ani nemůže mít přímý vliv na krajinu. Jetel ÚSK popisuje jako určitý ideový návrh toho, jak by měla krajina v okolí Humpolce vypadat. Tímto výrokem potvrzuje Jetel stanovenou hypotézu H2, a tedy velmi nízký skutečný vliv ÚSK na krajinu.

Za největší komplikaci celkového konceptu ÚSK označuje Jetel zejména závaznost v rámci finančních dotací, kdy je nutné dodržovat určité formální postupy, které často zbytečně komplikují práci. Stejně jako uvádí Birklen (2018), ÚSK v současné době sklouzává k určitému formálnímu postupu a postrádá specifičnost a koncentraci na skutečně důležitá témata v ORP. Podobně se k problematice formálnosti ÚSK vyjadřuje i Kocman ze ŽP, který spatřuje problém ve složitém procesu realizace opatření v souvislosti s finanční stránkou obcí. Problém pozice dokumentu ÚSK v Humpolci však zřejmě není jen ve finanční stránce studie, ale i ve nejasném poselství ÚSK pro humpolecké obce. Oba oslovení starostové z ORP Humpolec totiž hodnotí studii jako velmi málo srozumitelnou a nechápou, jak by měla napomoci k lepšímu fungování regionu. Nesrozumitelnost a nepochopení účelu studie značně komplikuje i její další užívání. Vzhledem k odpovědím starostů je možné říct, že v Humpolci pravděpodobně ÚSK nebude mít výraznější uplatnění v rámci obcí ani dalších uživatelů, což potvrzuje stanovenou hypotézu H2.

Další komplikací, která byla odhalena při vypracovávání ÚSK ORP Humpolec je problematika vlastnictví pozemků, kdy v rámci soukromého vlastnictví není možné ovlivnit hospodaření na soukromých pozemcích. Kocman konstatuje, že aby bylo možné něco změnit, je především nutné pracovat s lidmi a majiteli. Tato role však podle něj nepřísluší ÚSK, ale především zainteresovanějším starostům na obcích. To se však zcela vylučuje s dosavadním přístupem ke zpracování ÚSK v duchu top-down principu, jak tomu bylo i v případě ORP Humpolec. Podmínkou je zejména velký zájem a aktivita veřejnosti na celém procesu, to je podle Pissouriose (2014) také limitujícím faktorem pro zavedení participačních nástrojů.

Obsah a témata ÚSK

Přínosem ÚSK ORP Humpolec je dle oslovených respondentů její komplexnost napříč celým územím, která je v současném plánování unikátem. Architekt Jetel krajinu Humpolecka hodnotí jako celistvou a harmonickou, do jisté míry homogenní. Nebylo tak dle jeho slov těžké podchytit specifika krajiny, a to i díky menší rozloze území. Z hlediska řešených témat přiznává: *„Víte, pro mě byli důležitější lidi než zvířata. Zvířata si v krajině vždycky nějak poradí, ale lidi ne“.* Proto se ÚSK Humpolce zaměřuje převážně na témata, která souvisí s činností člověka a řešením jeho potřeb. Jetel uvádí, že se kromě doporučených témat

v metodickém pokynu, věnoval také technické a dopravní infrastrukturu, kterou považuje za velmi důležitou i z hlediska ochrany krajiny: „*Dneska se na venkově žije hůř než ve městě. Lidi nemají kanalizaci, nejsou připojení na vodu, vypouští splašky do krajiny. I to by měla řešit ÚSK, protože to má dopad na kvalitu té krajiny*“. V souvislosti s rozsahem jednotlivých témat v ÚSK úředník Kocman opět opakuje, že chybí jejich větší rozpracovanost. Oceňuje však rozsah a pokrytí komplexní škály témat a také pokus o návrat k historickým podobám krajiny Humpolecka, vyzdvihuje zejména obnovu starých cest a rybníků v krajině. Za konfliktní téma v ÚSK považuje především řešení druhové skladby lesa a zdůrazňuje nezávažnost ÚSK v zákoně.

Nejdůležitějšími tématy z hlediska řešení krajiny v ORP Humpolec jsou dle dotazovaných také údolní nivy. Architekt Jetel uvádí: „*Ty údolní nivy jsou velký téma. Nikde se to neřeší, jen se to přechází. Doufám, že se to, co je zpracováno v rámci ÚSK bude dál využívat, ale zatím bohužel není jak*“. V ORP Humpolec také rezonuje téma vody a eroze. Dotazovaní respondenti se však shodují, že v ÚSK není možné mnoho vyřešit. Za problém označují politiku, špatný výkon státní správy i nezáměr vlastníků. Kocman konstatuje: „*ÚSK toho prostě moc nevyřeší*“. Poměrně značná skepse Kocmana vůči ÚSK provází i celkový přístup ORP Humpolec ke studii. Vzhledem k dosavadním informacím z rozhovorů je možné vyvodit, že ÚSK ORP Humpolec nebude při realizaci navrhovaných opatření příliš úspěšná, což opět potvrzuje stanovenou hypotézu H2.

Realizace a využití ÚSK

ÚSK ORP Humpolec na své využití teprve čeká. Kocman ze ŽP je k realizaci dokumentu ÚSK skeptický a konstatuje: „*Je to materiál pro další léta, není možné to prosadit hned. Myšlenky nezapadnou, pokud budou obce chtít. Do budoucna to bude snad přínosné, zatím to je jenom studie v šuplíku*“. Pozice obcí v procesu ÚSK je však podle metodického pokynu a také Birklena (2018) zatím velmi nejistá, potvrzují to i samotní humpolečtí starostové svým negativním přístupem.

Podle ÚSK v Humpolci nebylo dosud zrealizováno žádné opatření nebo doporučení, ale dle slov Kocmana i stavebního úřadu se bude dokument využívat jako podklad pro další rozhodování a zpracování ÚP či ÚAP. To se shoduje s předpokladem Mackoviče (2018), který vidí pozici ÚSK právě v územním plánování. Možnost pro využití výstupů z ÚSK vidí Kocman také v kartách obcí, které můžou pomoci při zpracovávání jednotlivých ÚP, ale mohou sloužit i samotným obcím. Zde však znovu naráží na nízkou zainteresovanost obcí, starostů i veřejnosti a konstatuje: „*Stěžejní je zájem obce a ztotožnění s těmi opatřeními, ale důležitá je taky určitá*

iniciace zvenčí v podobě dotací. Ta studie má zajímavý cíle, který ale moc nemůžou být naplněný. Podle mě je to příliš obecné, a tak to nejde realizovat“. Tento výrok potvrzuje složité postavení ÚSK a její omezené možnosti v rámci dalšího uplatňování v krajině, stejně jako uvádí Mackovič (2018).

ÚSK ORP Humpolec zatím nenalezla využití ani u oslovených starostů, čímž se opět potvrzuje hypotéza H2. Jejich postoj k ÚSK je dle odpovědí velmi vlažný, až odmítavý. Starosta Jirků v souvislosti s realizací opatření a přínosem pro obec naráží na přílišnou obecnost a popisnost dokumentu: *„Zatím se nic neudělalo. Studie byla spíše postavena na již hotové krajině prvky, moc neřeší vývoj do budoucna“.* S ještě větší mírou negativity k ÚSK přistupuje starosta Honzl, který na otázku realizace a využívání studie odpovídá: *„ÚSK je zcela zbytečná věc a nechápu, jak bychom měli opatření v obci realizovat a čím by mohla obci přispět“.* Z odpovědí dotazovaných starostů vyznívá, že ÚSK ORP Humpolec je velmi málo čitelná a obce neví, jakým způsobem s ní zacházet. Z výpovědi starostů lze usuzovat, že se nepodařilo ztotožnit se zpracovatelem ÚSK a společně identifikovat zájmy v krajině, tak aby účel ÚSK pochopili všichni zapojení aktéři. Harmonizace cílů a zájmů je však podle Vorla (2001) stěžejní krok v návrhu jakékoliv koncepce.

Zpracovatel Jetel považuje ÚSK ORP Humpolec za určitý manuál pro rozhodovací činnost v území. Dále vysvětluje: *„ÚSK Humpolecka je syntéza všemožných podkladů, je to komplexní a vyvážený dokument“.* Využití ÚSK spatřuje především ve veřejné správě, jako podklad pro ÚAP, ÚP a také strategické plánování. Potenciál pro realizaci opatření z ÚSK Humpolec vidí zejména v pořizovateli ÚP, ale zdůrazňuje i úlohu místních starostů. Dále o ÚSK ORP Humpolec Jetel uvádí: *„Nic nového jsme nevymysleli, co se týče opatření. Ono by to bylo i divný, kdybychom tam doporučili něco, co bude úplně v rozporu s tím, jak je to teď. Stejně by nikoho z Prahy neposlouchali, oni ví lépe, jak to dělat“.* Při realizaci opatření z ÚSK v obcích je podle zpracovatele problémem zejména složitá struktura a nesrozumitelnost konceptu ÚSK pro laickou veřejnost. Z celkového projevu zpracovatele Jetela je cítit určitá rezignovanost vůči možným změnám v území skrze ÚSK. Jetel sám není zřejmě zcela přesvědčen o úspěšnosti naplňování navrhovaných opatření.

Podle Jetela by také mělo docházet k aktualizaci ÚSK a připouští možnost navrácení k ORP Humpolec při dalším zpracování studie. Významným přínosem je podle něj rozpoutání diskuse o krajině na Humpolecku. Zatím však nemůže zhodnotit, s jakou mírou úspěšnosti se ÚSK setká, jelikož nemá žádnou zpětnou vazbu, která je podle něj stěžejní pro další vývoj. Jetel se dále k ÚSK obecně vyjadřuje: *„Je dobré, že se o tom začalo mluvit. Uvědomil jsem si, jak se to v Česku podceňuje, kašleme na koncepci uspořádání krajiny v ÚP. Teď si toho mnohem víc*

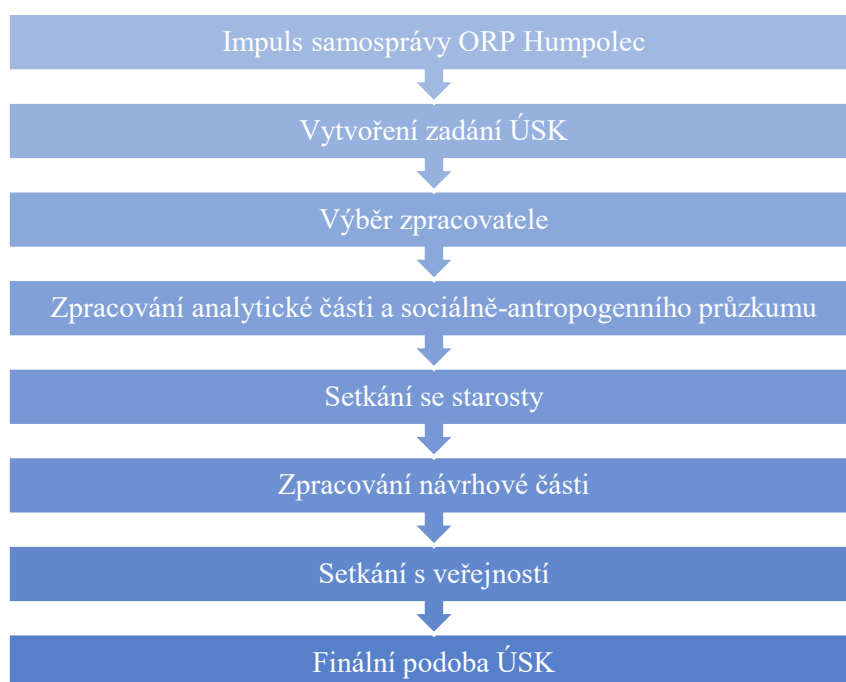
všímám. Doufám, že se to promítne do nějakých nástrojů. Je potřeba vyhodnotit různé přístupy k ÚSK a sjednotit je“. Jetel v souvislosti s ÚSK, podobně jako uvádí Saktorová (2014) nebo Maier (2008), prosazuje potřebu řešení krajiny ve větší míře než doposud a zaměření se na nezastavěné území v současném prostorovém plánování.

Shrnutí

ÚSK ORP Humpolec v současné době není realizována a její cíle, účel a budoucí uplatnění provází velká míra skepse od všech zapojených účastníků. I přes to, že iniciativa tvorby ÚSK vzešla přímo od samosprávy, nepodařilo se účel a cíl projektu dostatečně zakotvit, a to nejen mezi zástupci odboru životního prostředí a územního plánování, ale také mezi starosty a veřejností. Z proběhlých rozhovorů je možné vyvodit, že se pořizovateli ÚSK nepodařilo postihnout zájmy lokálních aktérů, jelikož zadání ÚSK bylo vytvořeno bez jejich účasti, a proto zde již v prvotním kroku neproběhlo ztotožnění s cílovým výstupem studie. Chybějící diskuse a stanovení společných cílů je dle Matlanda (1995) právě jedním ze základních znaků modelu top-down. V dalších krocích přípravy a tvorby se zpracovatel ÚSK Humpolec snažil při několika setkáních veřejnost zapojit, avšak i tento přístup byl pouze nepřímý, formou připomínek k návrhu nebo skrze starosty. V procesu přípravy dokumentace ÚSK ORP Humpolec je ale důležité, vyzdvihnout zapojení veřejnosti skrze sociálně-antropogenní průzkum, ve kterém se snažil zpracovatelský tým zapojit obyvatelé obcí. Z rozhovorů dále však přímo nevyplývá, jakým způsobem pak byl průzkum vyhodnocen a do jaké míry ovlivnil přístup ke krajině a celkovou formulaci opatření. Samotné sociálně-antropogenní průzkumy vzbudily zájem, avšak z hlediska dokumentu ÚSK se nepodařilo tento zájem dále udržet. To může pramenit nejen ze špatné komunikace pořizovatele a zpracovatele se starosty a veřejností, ale také z celkové nečitelnosti cílů ÚSK jako takové.

ÚSK ORP Humpolec není v současné době využívána a z rozhovorů s respondenty je možné vyčíst, že její budoucnost a pozice v rámci ORP je velmi nejistá. Využití dokumentu a realizace opatření z ÚSK v jednotlivých obcích je také zatím v nedohlednu, jelikož starostové obcí ani představitelé veřejné správy ORP Humpolec nemají jasnou představu o tom, jak opatření aplikovat. Realizaci návrhů provází značná míra nedůvěry v úspěšný výsledek. To může být způsobeno jak nejasným uchopením koncepce ÚSK zpracovatelem, tak i celkovou pozicí ÚSK v rámci plánování krajiny či nedostatečným ztotožněním s navrhovanými opatřeními v území ORP Humpolec. Kombinace všech uvedených důvodů komplikuje možnosti realizace opatření, které by měly dopad na krajinu v okolí Humpolce, lze tedy uvést, že se potvrzuje stanovená hypotéza H2.

Obrázek 17: Schéma postupu zpracování ÚSK ORP Humpolec

Zdroj: vlastní zpracování

ÚSK ORP Humpolec byla vytvořena za účasti veřejnosti v rámci průzkumů a setkání, avšak nedošlo k potřebné diskusi u lokálních aktérů o zpracovávané studii, která může být dle Putnama (1993) jedním z důvodů, proč nebylo dosaženo potřebné míry identifikace s koncovými výstupy. Celkový proces tvorby provázely prvky přístupu top-down. Jak uvádí Pissourios (2014), zpracovatel Jetel vystupuje jako poučený aktér, který v dominující roli navrhuje koncepci ÚSK bez výraznějšího zapojení lokálních aktérů. Top-down model potvrzuje také skutečnost, že v počátečních krocích chyběla v Humpolci potřebná diskuse, kde by všichni lokální aktéři mohli vyjádřit své požadavky a společně stanovit základní principy krajiny Humpolecka (Perlín 2019). Zapojení aktérů figurovali jen v rámci připomínkových setkání a sociálně-antropogenním průzkumu (obr. 17).

Z rozhovoru se zpracovatelem také vyplynulo, že ani on sám nedovedl ukotvit svou pozici v průběhu zpracování – na jedné straně provázela tvorbu ÚSK snaha o přesvědčení místních, že návrh je to nejlepší pro tamější krajinu, na druhé straně však zpracovatel pracoval s vědomím, že místní vědí nejlépe, jak s krajinou hospodařit. Oba protichůdné přístupy se tak při zpracování vzájemně prolínaly, což mohlo ovlivnit i koncovou podobu studie. Zpracovatel ÚSK ORP Humpolec k veřejnosti přistoupil spíše jako k druhotným uživatelům dokumentace a pravděpodobně zde nedošlo k dostatečnému výkladu o účelu, potenciálu a možnostech využití studie pro obce a další aktéry v území. Jedním z důvodů nepochopení účelu ÚSK však může

být i přílišná odbornost, obecnost a také rozsah dokumentu, které značně komplikují jeho využití právě lokálními aktéry. Všechny tyto faktory zřejmě způsobily skeptický postoj k ÚSK nejen u starostů, ale také úředníků ORP Humpolec. Je možné předpokládat, že ÚSK ORP Humpolec zůstane i nadále pouze dokumentem, který bude primárně sloužit jako informační podklad pro ÚP, avšak další realizace opatření bude na Humpolecku minimální.

6.3.3 Analýza rozhovorů s aktéry ÚSK ORP Vodňany

Pro rozhovor v ORP Vodňany byl osloven vedoucí odboru územního plánování Ing. Aleš Dvořák, který byl hlavní osobností v procesu tvorby ÚSK ORP Vodňany. Na pokládané otázky odpovídal bez zaváhání, jeho odpovědi byly přesné a z projevu bylo jisté, že má o problematice široký přehled. Za vodňanské starosty na otázky odpovídali starostové Jan Šídlo z obce Skočice a Jan Chrt z obce Libějovice. Ze zpracovatelského týmu byl jako respondent vybrán vedoucí projektu Mgr. Petr Birklen ze společnosti Ekotoxa, který má již s vypracováním ÚSK velké zkušenosti, jelikož pracoval na tvorbě mnoha dalších ÚSK po celém Česku. Četné zkušenosti však v případě rozhovoru byly spíše komplikací, jelikož Birklen již skrze své znalosti o problematice často směřoval obecněji ke studiím jako takovým a odchyloval se od konkrétní ÚSK Vodňany. Jeho obecný přehled a zkušenosti však přináší i mnohé cenné informace pro tuto diplomovou práci.

Postup zpracování ÚSK

Tvorbu ÚSK ve Vodňanech provázal po celou dobu tvorby právě Dvořák, který uvádí: „*Stál jsem u zrodu toho dokumentu, od začátku až do konce, od tvorby zadání až po předání zastupitelstvu*“. Záměr vytvořit dokument vzešel také od samotného Dvořáka, jenž se o možnosti zpracovat ÚSK dozvěděl v rámci školení. Hlavním důvodem pro vytvoření dokumentu ve Vodňanech bylo především nedostatečné řešení krajiny v rámci ÚP. Dvořák při vytvoření záměru vypracovat ÚSK uvádí, že ostatní aktéři přistupovali k záměru lhostejně, přesvědčilo je především získání finanční dotace. Záměr vytvoření ÚSK ve Vodňanech poté schvalovalo zastupitelstvo.

Dvořák za významný bod procesu označuje výběr zpracovatele, který byl ve Vodňanech vybírán na základě několika kritérií. Dvořák zdůrazňuje: „*My jsme opravdu chtěli vybrat někoho, kdo to bude dělat pořádně. Nechtěli jsme vybírat podle ceny, ale podle odborných kritérií. Byla to vlastně napůl architektonická soutěž*“. V ORP Vodňany nakonec posuzovala zpracovatele odborná veřejnost – tedy vybraní odborníci z krajinářství a urbanismu.

S konečným výběrem zpracovatele je Dvořák velmi spokojený. I dále celý proces tvorby probíhal v gesci Dvořáka. Nejprve zpracovatel provedl průzkumy a vytvořil analytickou část práce, poté proběhlo setkání se starosty, kteří měli možnost se do tvorby ÚSK zapojit a podělit se o vlastní zkušenosti a nápady. Následně byla vytvořena návrhová část, jenž se prezentovala na veřejném projednání. Podle Dvořáka zde však byla účast veřejnosti minimální. Celý proces byl pod vedením Dvořáka a týmu zpracovatele, s pouze nízkou mírou zapojení dalších aktérů. Dvořák figuroval jako poučený aktér, stejně jako zpracovatel Birklen. Oba v procesu tvorby ÚSK Vodňany působili jako dominantní osobnosti, jelikož značně ovlivnili tvorbu a podobu dokumentace. To odpovídá podle Pissouriose (2014) prvkům modelu top-down.

Největší komplikací v procesu zpracování ÚSK Vodňany byla složitost a rozsah administrativy při získávání dotace. Dvořák popisuje: *„Už bych do toho nikdy nešel. Bylo to zdlouhavé a vzalo to hodně času. Ta administrativa je neskutečně složitá“*. Za další problematický bod považuje Dvořák také nedostatečný zájem veřejnosti o veřejná setkání. Přiznává však, že by bylo možné veřejnost lépe informovat, a to např. rozhlasem. Velmi nízké zapojení veřejnosti a formální postupy v duchu top-down modelu potvrzují hypotézu H1.

Formální postupy vycházely podle architekta Birklena ze zadání ÚSK ORP Vodňany, které bylo vytvořeno pořizovatelem, bez pomoci týmu zpracovatele. Birklen uvádí: *„My jsme se jim snažili být nějakým způsobem nápomocní i při tvorbě zadání, ale ve Vodňanech to nepotřebovali, vycházeli prostě ze zadání od MMR“*. Během postupu zpracování proběhly dle slov Birklena dvě schůzky s veřejností a starosty, a to vždy po vypracování každé z částí dokumentu. Projektant Birklen postup a tvorbu hodnotí jako velmi hladké, bez jakýchkoliv komplikací: *„Ve Vodňanech vše proběhlo hladce, požadavky i spolupráce, vše bylo bez komplikací. Hodně záleží na pořizovateli. Vodňany byly takový standard, měli jsme mnohem komplikovanější studie“*. Obecně však k vypracování ÚSK ORP Vodňany Birklen vyjadřuje nespokojenost s nízkou mírou zainteresovanosti, a to nejen veřejnosti, ale také dalších účastníků – samospráva, odbor životního prostředí i územního plánování. Podle zpracovatele byl proces sice hladký, ale na druhou stranu pochybuje o kvalitě dokumentu a jeho přijmutí v ORP. Zejména vyjadřuje obavy k orgánu ŽP. Birklen dále uvádí, že proces byl v režii pořizovatele, který udával pokyny v rámci celého procesu. Celkově hodnotí zpracování se slovy: *„Ve Vodňanech to bylo fajn. Poměrně rychle jsme to obhájili a setřepali. Bez nějaké zpětné vazby, iniciativy. Jakým způsobem to ovlivnilo celkovou kvalitu práce, to je otázka“*.

Spolupráce a komunikace při tvorbě ÚSK

V ORP Vodňany probíhala komunikace okolo tvorby ÚSK zejména mezi odborem ÚP a zpracovatelem. Dvořák hodnotí spolupráci jako bezchybnou a pochvaluje odbornost i profesionalitu týmu. Zapojení dalších aktérů však proběhlo pouze v malém rozsahu. Dvořák uvádí, že spolupráce se starosty probíhala zejména při zpracování analytické části ÚSK a konstatuje: „*Zapojili se jak kteří, důvodů může být více. Byl volební rok, takže se proměnilo vedení obcí, ale taky možná nevědí, k čemu jim to může sloužit, nemají podvědomí. Berou to jako podklad pro nás* (pozn. autorky: pro odbor územního plánování) *a nutné zlo pro ně*“. Své zapojení potvrzují i dotazovaní starostové. Uvádí však také, že spolupráce se uskutečnila spíše formou dotazníku, což rozporuje Dvořákovo tvrzení o několika osobních setkáních.

Z dalších oslovených aktérů spolupracovaly na vytvoření ÚSK Vodňany především dotčené orgány, které figurovaly v procesu jako konzultanti. Do tvorby ÚSK nebyly zapojeny žádné vodňanské spolky ani sdružení. Zapojení široké veřejnosti je podle Dvořáka slabým místem, které je námětem k dalšímu zvažování při budoucím projednání podobných dokumentů. Při přípravě ÚSK ORP Vodňany sice bylo stanoveno veřejné projednání finálního návrhu dokumentace, avšak zúčastnilo se pouze cca pět obyvatel, tedy opravdu velmi málo. Dvořák vysvětluje nízkou účast: „*Nebylo to nečekané. V ÚSK se nejedná o prosazení konkrétních zájmů lidí a přistupují k tomu okrajově*“. To potvrzuje nedostatečný zájem veřejnosti o nezastavěné území, jak uvádí Sobková (2010).

Z pohledu zpracovatele Birklena byla spolupráce na dokumentu hlavně záležitostí odboru územního plánování a samosprávy Vodňan. Další zapojení aktérů považuje spíše za okrajové, čímž rozporuje Dvořákovo tvrzení o účasti dalších orgánů. Birklen hodnotí: „*Ve Vodňanech byla vcelku aktivní samospráva, bylo vidět, že měli zájem na řešení dokumentace, ale to jsme měli i my. Jejich reflexe ale neodpovídala tomu, co bychom si asi představovali v rámci znalostí území. Měli spíše připomínky adhoc k návrhu*“. Spolupráce v rámci Vodňan proběhla bez věcnějších námitek a konfrontací, což zpracovatel považuje za možnou příčinu méně kvalitního výsledku. Pasivní přístup zastával i vodňanský odbor ŽP, od kterého chyběla zpětná vazba. Birklen konstatuje: „*Nevím, jestli to je dobře. Jejich přístup dost určoval, co v té studii bude. Ve Vodňanech prostě chyběla větší reflexe*“. Problém však nemusí být jen v nedostatečném zájmu odboru ŽP, ale také v protichůdnosti názorů na to, jak by měla studie vypadat. Jak uvádí Mackovič (2009), právě odbory ŽP a orgány ochrany přírody jsou do ÚSK zapojeny velmi okrajově, přestože se jedná o témata spadající do jejich činnosti. ÚSK je však primárně vypracována urbanisty a určena pro územní plánování, což může být jedním

z důvodů, proč se další orgány příliš nezapojují. Dalším důvodem může být chybějící možnost uplatňování ÚSK v činnosti těchto orgánů.

S podobnou nejistotou se Birklen vyjadřuje i k zapojení veřejnosti a starostů: „*Starostové na Vodňansku neměli žádné připomínky, jinde jsem se s tím setkal. Ale tady bohužel. Necháпали to, pro ně je to pouze nástroj, jak získat finance*“. Dále Birklen uvádí, že ze strany zpracovatelského týmu proběhla aktivní snaha zapojit do procesu příprav i významné lokální aktéry a osobnosti, avšak pořizovatel jim nedokázal zajistit kontakt s těmito osobami. Z hlediska participace dalších aktérů Birklen potvrzuje slova Dvořáka a udává, že byly osloveny zejména státní organizace, např. ŘSD, SŽDC, Národní památkový úřad, ale pouze v dílčích připomínkách k jednotlivým tématům. Birklen vysvětluje: „*Nejednalo se o žádné participativní schůzky tak, jak bych si to představoval. Pouze jsme jim přednášeli, co jsme zjistili*“.

Nezájem veřejnosti spolupracovat si zpracovatel vysvětluje několika důvody. Jako první zmiňuje neatraktivnost způsobu, jakým jsou informace v ÚSK podávány, čímž myslí zejména velký rozsah a odbornost dokumentu i celkovou vzdálenost tématu ÚSK pro obyvatele Vodňanska. Chybu však přikládá zejména metodickému pokynu, kde podle Birklena MMR zapojení veřejnosti zanedbalo: „*My to obecně v Česku moc neumíme, tyhle participativní přístupy*“. Podle zpracovatele míra participace záleží také na komunitě, která je v rámci regionu zvyklá vše sdílet, což v případě Vodňan pravděpodobně nefunguje. To uvádí také Acemoglu, Garcia-Jimena a Robinson (2015), podle nichž právě komunity jsou na lokálních úrovních aktivními činiteli, kteří prosazují možné změny v území. Avšak rychlost těchto změn je prozatím v Česku teprve na začátku, proto ani v případě ÚSK nelze očekávat přílišný participativní způsob jednání, který by skutečně mohl fungovat.

Zapojení veřejnosti je tedy jedním ze slabých míst studie ORP Vodňany. Zpracovatel přiznává, že v tomto bodě bylo možné více zapracovat, ale chyběl potřebný čas, odborníci a také finance. Z odpovědí Birklena lze vyvodit, že sám zpracovatel vyjadřuje nespokojenost s účastí lokálních aktérů a připouští, že právě zkušenosti, dovednosti a znalosti místních by mohly přispět k celkové vyšší kvalitě ÚSK, stejně jako uvádí Putnam (1993). Další problematický bod v případě ÚSK ORP Vodňany vidí Birklen také v komunikaci napříč vlastním týmem. Přiznává: „*Měli jsme více komunikovat a scházet se, ale sešlo se dost dalších ÚSK a povinností. Chyběla nám určitá provázanost týmu. Postupně se to ale zlepšilo*“.

Postavení ÚSK v rámci ORP

V rámci postavení ÚSK v ORP Dvořák konstatuje, že studie byla zpracovávána především za účelem vytvoření podkladu pro rozhodovací činnost orgánu ÚP v území. Uvádí: „*Já ten dokument považuji za přínos, už jen proto, že jsem urbanista a o krajině mnoho nevím. Pro mě je to teď důležitý podklad*“. To stvrzuje Mackoviče (2018) a jeho teorii o ukotvení ÚSK hlavně jako podkladu pro ÚP. Při vypracovávání ÚSK ve Vodňanech celkově neproběhly žádné konflikty ani nedorozumění. Výhodou postavení Vodňan je dle slov Dvořáka brzké zpracování dokumentace, jelikož byla vypracována jako jedna z prvních ÚSK v Česku. Dvořák uvádí: „*Byl velký zájem ze strany zpracovatele, bylo vidět, že se sami snažili k dokumentu přistoupit co nejlépe a opravdu nic nezanedbat*“. To však zpracovatel Birklen vyvrací tvrzením, že práce na ÚSK Vodňany byly komplikované z důvodu nutnosti vytvoření zcela nových nezajetých postupů a sladění celého týmu.

Z pohledu vodňanských starostů je však celý záměr vypracování ÚSK ORP Vodňany poněkud nejasný a z jejich přístupu je cítit mírná nedůvěra. Starosta Šídlo uvádí: „*Nejsem si jistý, jestli jsem té studii rozuměl. Nevím, jaký to pro nás má přínos jako pro obec*“. Nedůvěra v reálné přínosy pro obyvatele a obce provází nejen starosty, ale i samotné zpracovatele ÚSK. Birklen uvádí: „*Pro veřejnost je to nesrozumitelné, v celé studii chybí nějaký komunikační nástroj, nějaké podstatné a jasné sdělení. Měli jsem velký problém vysvětlit to starostům*“. Postavení dokumentu v rámci jednotlivých obcí ORP Vodňany je podle zpracovatele nejisté, jelikož samosprávy přijímají ÚSK jako „*zásobník projektů*“. Problémem je nezáměr pracovat nad rámcem správních území obcí, což neulehčuje ani samotná obecnost obsahu ÚSK.

Přínosem ÚSK pro OPR je podle Birklena hlavně komplexnost dokumentu. Uvádí dále: „*Je to první materiál, který má ambici najít vazby a potenciál napříč územím. ÚSK je pro Vodňany materiálem, který něco začíná, který v budoucnu ukáže, zda se podaří produkovat dostatečně sdílné výstupy*“. Birklen dále představuje ÚSK ORP Vodňany jako jakýsi „*překlad*“ požadavků životního prostředí v krajině do jazyka územního plánování. Oba jazyky jsou však velmi odlišné. Postavení ÚSK v ORP je problematické i z hlediska odlišného vnímání krajiny a problémů v ní. Jak uvádí Sobová (2010), nejen samosprávy, ale také orgány ÚP a ŽP vnímají krajinu a její problémy značně rozdílně. To se projevilo i v případě Vodňan. Podle Vorla (2001) právě nedostatečné stanovení stejných priorit a cílů již v počátku procesu tvorby plánovací dokumentace může vést k pozdějším nesrovnalostem v dalším postupu.

Metodický pokyn MMR pro ÚSK dle Birklena není řádnou metodikou, ale pouze návrhem, kterému chybí diskuse v terminologickém i obsahovém přístupu a také alespoň dílčí metody a návody. Současný stav metodiky podle Birklena způsobuje nedotažené postavení

ÚSK v rámci všech ORP, které jsou při zpracování ÚSK značně limitovány finanční stránkou, jenž ovlivňuje výslednou kvalitu dokumentace.

Obsah a témata ÚSK

Tematický obsah je z pohledu Dvořáka naprosto dostatečný a zpracovatel se v maximální míře věnoval všem významným charakteristikám Vodňanska. Přiznává však, že samotný dokument je hodně obsáhlý a nedovede si představit jeho využití pro obce a veřejnost: „*Je to podklad spis pro nás na územním plánování a taky na životním prostředí. Já jsem však ani neočekával, že by to mohlo něco dalšího výrazně ovlivňovat*“. Za nevýhodu obsahu ÚSK považuje velké množství kódů, výkresů a celkovou horší orientaci ve studii. Architekt Birklen dodává k obsahu témat: „*Měli jsme na začátku dost idealistickou představu, mysleli jsme, že bude více času a prostoru. Byli jsme překvapení. Při pracích na ÚSK Vodňany jsme si k jednotlivým tématům teprve hledali cestu*“.

Nejdůležitějšími řešenými tématy v ÚSK ORP Vodňany jsou zejména identifikované problémy z hlediska erozně ohrožených lokalit a také vodního režimu v území. Dvořák vidí největší přínos ÚSK v komplexní diskusi krajinných problémů, které mohou být dále řešeny díky informacím, které vycházejí právě z ÚSK. Zpracovatel za hlavní specifická témata na Vodňansku považuje hodnocení urbanistické struktury obcí a celkově zapojení sídel do krajiny. V souvislosti s vystižením specifických charakteristik panuje však u Birklena určitá nejistota a práci kriticky hodnotí: „*Některá ta témata se nám nepovedla. Třeba typy krajin, ty byly moc stručné. Bylo to z části subdodavatelem, který to zpracovával, z části jsme to neuměli vysvětlit*“. Jako další z témat, která mohla být ve Vodňanech zpracována lépe jmenuje Birklen především opatření na zlepšení vodního režimu, a to zejména kvůli přítomnosti rybničních soustav na Vodňansku.

Realizace a využití ÚSK

ÚSK ORP Vodňany v současnosti představuje významný podklad pro odbor územního plánování, a to hlavně v rámci závazných stanovisek či při tvorbě zadání ÚP. Dvořák uvádí: „*ÚSK využívám opravdu denně, je to pro mě důležitý podklad. Je to taková dobrá kuchařka, když potřebuji vytvořit zadání či stanovisko*“. ÚSK ORP Vodňany je také využívána pro aktualizaci ÚAP v rámci zpracovávání Rozboru udržitelného rozvoje. Hlavní uplatnění studie je tedy především z hlediska odborného komplexního podkladu pro další územně plánovací nástroje. Kromě odboru územního plánování však další orgány zatím pro ÚSK nenalezly vhodné využití, Dvořák to zdůvodňuje zejména nezávazností a nevymahatelností navržených

opatření: „Pro odbor ŽP je to možná nějaký dokument, do kterého nakouknou, ale reálně si nejsem vlastně jistý, jestli podle něj něco mohou prosadit“. Tímto Dvořák potvrzuje omezené možnosti využívání ÚSK v ORP a stanovenou hypotézu H2.

Využití dokumentu ÚSK ORP Vodňany napříč obcemi je dle Dvořáka také složité. Největším problémem je podle jeho slov právě nevymahatelnost dokumentu a také nedostatečný zájem samospráv o řešení nezastavěného území. Problémem může být také nedostatečná zainteresovanost místních, kteří nepocítují nutnost řešení krajinných problémů, pokud se přímo nedotýkají jejich majetku či obce. To potvrzuje i Birklen slovy: „*Asi půlka návrhů v té ÚSK narazí na problém majetkoprávních vztahů*“. Možností pro další využití opatření je na Vodňansku ve vypracování KPÚ, které mohou přinést konkrétní výsledky v krajině, oproti ÚSK. Za nejobtížněji realizovatelná opatření považuje Dvořák hlavně úpravy hospodaření na velkých půdních blocích a také zajištění prostupnosti krajiny. Důvodem jsou zejména majetkové vztahy v území a také omezené finanční možnosti obcí. Projektant Birklen jednoznačně za nejproblematictější část ÚSK Vodňany označuje doporučení týkající se zemědělské půdy. Zde také zmiňuje, že jelikož se Vodňanech se zemědělci nepodařilo navázat kontakt při tvorbě ÚSK, neočekává žádné snahy nebo zájem o naplňování navrhovaných opatření ani v budoucnu. Dvořák celkově hodnotí ÚSK Vodňany jako velmi přínosnou pro činnost v územním plánování, ne však primárně skrze konkrétní opatření, ale zejména v rozpoutání větší diskuse o nezastavěném území, které dosud v jiném nástroji řešeno není. Birklen doplňuje: „*My jsme v rámci ÚSK předali určitá zjištění, která jsou formulována do opatření. Realizace už je ale problém*“.

Hypotézu H2 potvrzují i výpovědi oslovených vodňanských starostů, kteří jsou v otázce realizace opatření z ÚSK daleko skeptičtější. Oba dotazovaní starostové uvádějí, že zatím nic nebylo realizováno a nemají představu, jak by měli ÚSK v obci využít. I přes to, že byli starostové zapojeni během zpracování dokumentace, její účel a cíl zůstává zatím na Vodňansku nepochopen. Dvořák uvádí, že jako zástupce ORP může obcím pouze doporučit a navrhnout možná řešení, avšak realizace zůstává na konkrétních samosprávách a jejich spolupráci s obyvateli. Podle Birklena je realizace opatření závislá na iniciativě obcí a jejich úsilí. Konstatuje: „*My jsme se snažili to udělat uživatelsky přívětivě. Udělali jsme karty obcí a je to pro ně určité výchozí materiál, který za určitého úsilí mohou převést v projekt. Ale nemůžou na tom okamžitě stavět*“.

I přes složitost realizace opatření se však již nedlouho po pořízení ve Vodňanech podařilo uskutečnit několik opatření, která byla navržena právě v ÚSK. Opatření byla realizována pouze odborem územního plánování, a to hlavně díky aktivnímu přístupu Dvořáka.

Dvořák to považuje za úspěch: „*Povedlo se nám domluvit se zemědělci na stavebních úpravách areálů a doplnění vzrostlé zeleně, abychom zabránili nešetrnému přechodu mezi krajinou a zastavěným územím. Myslím, že to splnili hlavně proto, že to pro ně není nákladné*“. Další opatření však na realizaci teprve čekají a jejich budoucnost je nejistá.

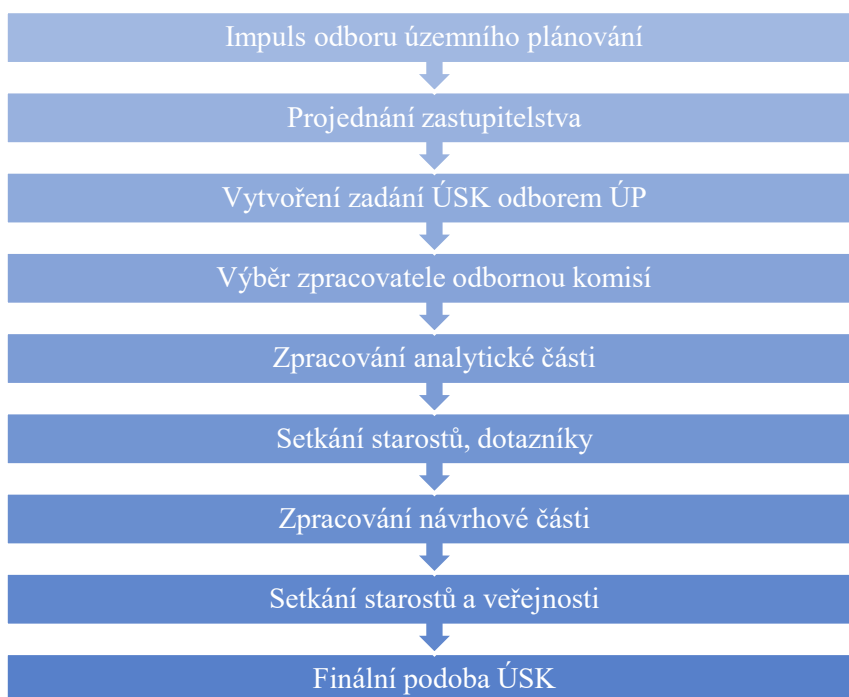
V rámci monitoringu a dalšího využití ÚSK bylo ve Vodňanech nabídnuto uspořádat seminář, kde by došlo k přiblížení celkového návrhu, a to zejména pro obce. K semináři však nedošlo. Birklen konstatuje: „*Pro nás je to z Moravy daleko. Z Vodňan už se neozvali a my jim také ne. Nemají vlastní iniciativu a silnou komunitu*“. Jako hlavní důvod nezájmu vidí Birklen nedostatek zainteresovanosti, který tvorbu ÚSK provázel a také nedostatek času a zájmu na dalším rozvoji.

Shrnutí

Proces zpracování dokumentu ÚSK ORP Vodňany probíhal s velmi malým zapojením lokálních aktérů, byl ovlivněn zainteresovaností odboru územního plánování a osobou Ing. Dvořáka, který se jako jediný aktivněji podílel v každém kroku procesu. Odbor územního plánování je také jediným aktérem, který se angažoval ve všech fázích zpracování a realizace dokumentace a také jediným orgánem, který v současnosti ÚSK aktivně využívá ve své činnosti.

Tvorba ÚSK ORP Vodňany proběhla podle stanoveného postupu (obr. 18), jenž byl určen pořizovatelem v zadání a odpovídá modelu top-down, jak jej definuje Pissourios (2014). Nejdříve byl vytvořen návrh dokumentu, který byl předložen na setkáních se starosty obcí a poté byl vypracován finální návrh, jehož konečná podoba byla projednána s veřejností. V postupu bylo zařazeno sice několik setkání se starosty, veřejností a zastupitelstvem, avšak i přes tato setkání se ÚSK ve Vodňanech nesetkala s větším zájmem ani odezvou. V procesu tvorby se aktivněji nezapojil ani odbor ŽP, který sice figuroval jako konzultantský orgán, avšak jeho účast byla velmi pasivní a nepřinesla zásadnější návrhy. Z hlediska zapojení dalších zájmových skupin byly osloveny především státní organizace, které vystupovaly jako jediný oponent v rámci hájení vlastních zájmů. Z vodňanských spolků ani významných lokálních aktérů nebyl zapojen nikdo, jelikož se zpracovateli nepodařilo s těmito aktéry navázat kontakt. Spolupráce se samosprávami vodňanských obcí proběhla v rámci setkání starostů, avšak ani tato setkání nepřinesla žádné konkrétní náměty a odezva byla velmi vlažná. Starostové obcí neporozuměli účelu vytvoření ÚSK ani jejímu potenciálnímu přínosu pro jejich region či obec. Celkově lze říct, že míra participace různých skupin aktérů byla při tvorbě ÚSK ORP Vodňany velmi nízká.

Obrázek 18: Schéma postupu zpracování ÚSK ORP Vodňany

Zdroj: vlastní zpracování

Vzájemná spolupráce mezi ORP Vodňany a zpracovatelským týmem proběhla sice bez problémů, avšak zpracovateli chyběla zpětná vazba a aktivnější přístup orgánů ORP. ÚSK ORP Vodňany sice postihuje specifika území, avšak zapojení více aktérů by přineslo zkvalitnění dokumentu a vyšší míru identifikace s navrhovanými opatřeními pro všechny zapojené (Putnam 1993). Problematickým bodem nízké participace na Vodňansku je také nezájem odboru životního prostředí, který by měl být podle metodického pokynu MMR jedním z čelních aktérů při tvorbě této studie a měl by účel a využití ÚSK dále předávat a zprostředkovávat obcím. Zapojení odboru ŽP bylo ale v případě Vodňan pouze velmi formální. Z rozhovorů vyplývá, že zde nedošlo k jasnému ztotožnění s cílem vypracování ÚSK Vodňany, ani k dostatečné diskusi napříč ORP nad očekávanými přínosy a výstupy dokumentace, což je podle Vorla (2001) jedním ze stěžejních kroků při tvorbě každé koncepce. Současná podoba ÚSK ORP Vodňany byla vytvořena převážně externím zpracovatelem téměř bez zapojení dalších aktérů, což do jisté míry může také bránit ztotožnění s navrhovanými opatřeními.

Vzhledem ke stanovené hypotéze H2, není možné uvést, že by ÚSK vůbec neovlivňovala krajinu, avšak je nutné říct, že se jedná pouze o omezenou realizaci v činnosti odboru územního plánování, který se aktivně snaží studii využít jako podkladový materiál. V případě ÚSK Vodňany je možné identifikovat osobu Ing. Dvořáka, který se zasloužil o vznik a současné uplatňování opatření z ÚSK, jako tzv. „osvíceného diktátora“, tedy poučeného

aktéra, který zastupuje a prosazuje zájmy celého území (Berke 2002). Sám Dvořák aktivně usiluje o plnění ÚSK a snaží se ji realizovat, i přes to, že ostatní aktéři na Vodňansku se ke studii staví spíše pasivně. Pozitivním příkladem je jeho působení na místní zemědělce a prosazování opatření na napojení sídel v krajině pomocí zeleně.

Ve vztahu k dalším aktérům v území je však pozice ÚSK zatím velmi nejasná. Přístup oslovených starostů je převážně skeptický. Hlavním problémem ÚSK ORP Vodňany je nesrozumitelnost dokumentace pro širší veřejnost i vedení obcí, ale také pro další orgány v ORP. Příčina nepochopení dokumentu však není způsobena pouze nezájmem místních, ale jedním z dalších faktorů může být také neosobní přístup zpracovatelského týmu. Jelikož pro zpracování byla zvolena poměrně velká společnost, která měla na starosti vypracování mnoha dalších dokumentů ÚSK, byl tým v časové tísní. Je tedy možné, že právě nedostatek času a kapacity k nastolení osobnějšího přístupu, byl příčinou špatné komunikace s dalšími aktéry a veřejností. Pro zpracovatele však nízká míra zainteresovanosti znamenala rychlejší a hladší průběh při prosazení návrhů, a tedy nebyl důvod zájem místních o ÚSK zvyšovat. Odbornost ÚSK Vodňany a formální zpracování lze hodnotit kladně, ale v rámci komunikace se bohužel nepodařilo podnítit a motivovat místní k diskusi a větší míře zapojení. Bez správného uchopení ÚSK ORP Vodňany a probuzení zájmu u místních o řešení krajiny není možné předpokládat, že by se podařila opatření nadále realizovat jinde, než v rámci ÚP a ÚAP.

6.3.4 Porovnání přístupů jednotlivých skupin aktérů k ÚSK

Tato podkapitola se zabývá porovnáním přístupů a poznatků skrze jednotlivé skupiny dotazovaných respondentů. Vzhledem k cílům této diplomové práce je důležité identifikovat role jednotlivých skupin v procesu tvorby ÚSK ORP a také v jejím dalším využívání.

Představitelé úřadu ORP

Představitelé úřadu byli v případě hodnocených ORP významnými aktéry při vzniku a tvorbě ÚSK, jejich míra aktivity a zapojení se však odlišovala (tab. 9). Z výsledků rozhovorů lze říct, že individuální míra aktivního zapojení úředníků byla největší u ORP Vodňany. V ORP Vodňany Dvořák figuroval v celém procesu ÚSK jako hlavní odpovědná osoba. Na rozdíl od dalších úředníků byl Dvořák iniciátorem zpracování ÚSK a také na celý proces dohlížel v každém postupném kroku. Dvořák byl také ze všech dotazovaných úředníků nejlépe informovaným respondentem o průběhu celého zpracování dokumentace, jeho projev vypovídal o značné míře angažovanosti a zájmu o problematiku ÚSK. V porovnání s ostatními

dotazovanými úředníky také jako jediný v současné době využívá ÚSK ve své činnosti a aktivně prosazuje opatření, která z ní vycházejí.

Naopak nejméně aktivní přístup k ÚSK byl zaznamenán v případě zástupce úřadu Kocmana z ORP Humpolec (tab. 9). Ten ve svých odpovědích neskryval nedůvěru a skeptičnost k celému konceptu dokumentace a reálným možnostem uplatnění opatření v krajině. Zapojení u Kocmana probíhalo zejména ve formě připomínek, na rozdíl od Dvořáka z Vodňan nebyl od počátku přesvědčen o významu ÚSK a vypracování dokumentace pro něj nebylo příliš významné. Oproti dalším úředníkům byl Kocman jedním z kritiků návrhů ÚSK a se zpracovatelem několikrát nesouhlasil. Z analýzy rozhovoru s Kocmanem také vyplynulo, že jeho odpovědi byly ze všech úředníků nejméně obsáhlé a také jeho informovanost o ÚSK byla celkově nízká.

Zatímco respondenti z řad úředníků v ORP Humpolec a ORP Vodňany vystupovali v procesu ÚSK velmi individuálně, v případě ORP Votice oba dotazovaní zástupci úřadu Poula a Vršecký figurovali v celém procesu společně. Z jejich výpovědí lze vyčíst velkou míru spolupráce mezi činnostmi odborů ÚP a ŽP, která u dalších dvou ORP chyběla. Jejich spolupráce vycházela zejména z dobré vzájemné komunikace mezi oběma odbory, ale také z vysoké míry spolupráce se zpracovatelem. V porovnání s Dvořákem z Vodňan, Vršecký a Poula však v současné době zatím dokument nevyužívají. Na rozdíl od Kocmana z Humpolce však z jejich odpovědí bylo zjevné, že k ÚSK přistupují se zájmem a již mají plán na to, jak ji zapojit v činnostech ORP. Pozice Pouly a Vršeckého nebyla v procesu ÚSK tak dominantní, jako v případě Dvořáka z Vodňan, avšak jejich participace na procesu byla velmi významná a rovněž provázeli vypracování dokumentace od počáteční fáze až k finální.

Z analýzy vyplynulo, že z představitelů úřadu byl nejaktivnější zejména Dvořák z ORP Vodňany, který jak uvádí Berke (2002) figuroval v procesu jako osvícený aktér, jelikož v celém postupu zpracování ÚSK zastupoval samosprávu jako dominantní odpovědná osoba. U dalších dvou ORP byla role úředníků spíše ve formě poradních orgánů pro zpracovatele, zapojovali se skrze připomínky. Na rozdíl od Vodňan, u dalších dvou ORP zatím nebylo podle ÚSK realizováno úředníky v jejich činnosti žádné opatření, role a vliv Dvořáka ve Vodňanech je tedy stěžejní.

Všichni dotazovaní úředníci se shodli na přílišné obecnosti řešených témat a opatření v ÚSK, která jsou pro samosprávy velmi těžko uchopitelná a bez reálných možností uplatnění. Dále se shodovali v odpovědích také v na nesrozumitelnosti celého dokumentu veřejnosti z důvodu přílišné odbornosti a obrovského rozsahu.

Tabulka 9: Vztah představitelů úřadů ORP k tvorbě a užívání ÚSK

	Přístup	Participace	Využívání
ORP Votice	pozitivní	aktivní vzájemná spolupráce odboru ÚP i ŽP, komunikace během celého procesu	zatím ne
ORP Vodňany	pozitivní, zainteresovanost odboru ÚP	dominantní postavení odboru ÚP pasivní ŽP	ano, odbor ÚP
ORP Humpolec	skeptický, nedůvěřivý	odbor ŽP kritické připomínky návrhů, konzultace	zatím ne

Zdroj: vlastní zpracování

Zpracovatelé ÚSK

Dotazovaní zpracovatelé se nejvíce odlišovali v celkovém přístupu k ÚSK a v metodě vlastní práce (tab. 10). Z rozhovorů vyplývá, že nejvíce rozdílný přístup zvolili zpracovatelé ÚSK ORP Votice, Salaba a Mackovič. Ti k ÚSK přistoupili s jasným primárním cílem vytvořit podklad pro územní plán, tak jak uvádí metodický pokyn MMR. Na rozdíl od dalších dvou ORP se Mackovič se Salabou se snažili nezabývat tématy, které přesahují možnosti uplatnění v ÚPD v takové míře, jako další dvě ÚSK, ale spíše se snažili soustředit na vyzdvihnutí specifčnosti území a potenciálů, se kterými mohou v ORP dále pracovat. Podle rozhovorů se zpracovatelé ÚSK ORP Votice na rozdíl od dalších dvou zpracovatelů nesoustředili na celkové množství informací, ale na jejich další možné využití v ÚP a v obcích. Celkový individuálnější přístup Salaby a Mackoviče ke studii byl ovlivněn dlouholetou osobní zkušeností s územím a vypracováním podkladů pro Voticko, která značně zjednodušila komunikaci s místními starosty a úředníky. Na rozdíl od dvou dalších zpracovatelů se Salaba a Mackovič snažili postupovat více „rozumově“ a zaměřili se na kvalitativní charakteristiky ORP Votice, zatímco v ORP Humpolec a ORP Vodňany se zpracovatelé orientovali spíše na kvantitativní přesné metody výzkumu. Salaba a Mackovič měli však oproti dalším zpracovatelům jednodušší pozici, jelikož území znali a mohli se tak odrazit od předchozích zkušeností a znalostí. Oproti tomu u dalších dvou zpracovatelů bylo potřeba území mnohem více zmapovat a informace teprve získat, stejně tak nalézt správnou formu komunikace s místními.

Nejvíce kvantitativní metodu a také neobsáhlejší studii, vytvořil Birklen se svým týmem v ORP Vodňany (tab. 10). Přístup Birklena ke zpracování studie byl velmi odborný a pro každé řešené téma byly vytvořeny jasné dané postupy a metody. V přístupu Birklena však chybí určitá

míra individuálního přístupu a napojení na Vodňany. Proto zřejmě nedošlo ke sladění zájmů s lokálními aktéry či samosprávou. Z analýzy rozhovoru s Birklenem vyplývá, že zejména strana zpracovatele se potýkala s chybějící zpětnou vazbou a aktivnějším přístupem aktérů ORP Vodňany. Z rozhovorů je také zřejmé, že docházelo k problémům v komunikaci, které však nebyly nadále řešeny. S podobnými problémy se potýkal i architekt Jetel při zpracování ÚSK ORP Humpolec, kde se setkal s velmi nízkým zájmem veřejnosti a samospráv.

U Jetela i Birklena je z rozhovorů možné vysledovat větší míru skepse vůči dalšímu uplatnění studie, než u Salaby a Mackoviče. Tento skeptický pohled může být způsoben nejen obtížnou pozicí zpracovatelů ÚSK v rámci ORP, ale může být zapříčiněn i rozdílnými přístupy k celému postupu zpracování dokumentu. U ORP Votice lze identifikovat podle Pissouriose (2014) vyšší míru participace představitelů samospráv, a to zejména v počátečních krocích ÚSK. Avšak u ORP Humpolec a Vodňany tato počáteční diskuse a vzájemné sdílení názorů na počátku tvorby ÚSK chybí. Z analýzy rozhovorů vyplývá, že zpracovatelé ÚSK Votice se svým postupem přiblížili více participativnímu modelu bottom-up, zatímco u dalších dvou převládá spíše model top-down. Rozdíly v postupu zpracování dokumentace mohou být jednou z možných příčin odlišného naplňování opatření z ÚSK. Salaba a Mackovič mohou díky více participativnímu postupu předpokládat vyšší míru realizace ÚSK, než Jetel a Birklen. Perlín (2019) uvádí, že není možné očekávat bez dostatečné participace další zájem o uplatňování dokumentace, což potvrzují i výsledky rozhovorů se starosty.

Společným znakem všech zpracovatelů je ocenění ÚSK jako dokumentu, který přináší novou diskusi v rámci řešení krajiny, a to nejen v územním plánování, ale také v činnostech samospráv. Nepříliš pozitivní skutečností, která z rozhovorů vyplývá, je poměrně značná míra nedůvěry zpracovatelů v reálné využití navrhovaných opatření v konkrétních ORP.

Tabulka 10: Vztah zpracovatelů k přístupu a tvorbě ÚSK

	Přístup	Postup	Metody
ORP Votice	ÚSK jako podklad pro ÚP na úrovni ORP	převažují prvky bottom-up modelu	kvalitativní, rozumové, subjektivní pro potřeby území
ORP Vodňany	ÚSK jako komplexní krajinný dokument	top-down model	kvantitativní, přesné metody, objektivní, nízká míra individuality
ORP Humpolec	ÚSK jako komplexní krajinný dokument	top-down model	kvantitativní, přesné metody, snaha vystihnout specifika

Zdroj: vlastní zpracování

Starostové obcí

Největším rozdílem mezi dotazovanými starosty napříč hodnocenými ORP byla míra a způsob zapojení do celého procesu ÚSK a také celkový přístup ke studii (tab. 11). Zatímco v případě ÚSK ORP Vodňany a ORP Humpolec figurovali starostové obcí zejména v připomínkovém řízení během zpracování dokumentace, v ORP Votice byli starostové zapojení ještě před počátkem zpracovávání ÚSK. To je podle Perlína (2019) jedním ze znaků bottom-up modelu. V ORP Votice byli starostové sezváni k diskusi, aby jim byl představen účel, cíl a možnosti nástroje ÚSK a také k projednání jejich návrhů a zkušeností s krajinou Voticka. Podobná participace starostů v dalších dvou ORP neprobíhala.

Tabulka 11: Vztah starostů obcí k tvorbě a užívání ÚSK

	Přístup	Participace	Využívání
ORP Votice	pozitivní	před začátkem zpracování, při tvorbě zadání, několik setkání se zpracovatelem	základ pro další projekty
ORP Vodňany	negativní	2 x setkání se zpracovatelem, dotazníky	zatím ne
ORP Humpolec	odmítavý	1 x setkání se zpracovatelem, sociálně-antropogenní průzkum (jednotlivci)	zatím ne

Zdroj: vlastní zpracování

Z analýzy rozhovorů se starosty vyplývá, že právě voticí starostové byli z hlediska zájmu o ÚSK nejaktivnější ze všech dotazovaných starostů (tab. 11). Právě starostové Votic se jako jediní z dotazovaných aktivně snaží ÚSK využít v činnosti své obce, a to skrze vypracování dalších projektů a podrobnějších studií. Starostové Votic jako jediní projevují ve svých odpovědích pozitivní přístup a zájem. Přístup voticích starostů obcí může vycházet právě z dostatečné komunikace se zpracovatelem ÚSK, ale také z aktivního zájmu jedinců ve vedení obcí. Naopak v ORP Humpolec a ORP Vodňany starostové projevují vůči ÚSK spíše negativní postoj a nedůvěru. Jejich postoj vychází zejména z nepochopení a nepochopení účelu studie a také z omezených možností obcí v rámci aplikace opatření v krajině. U starostů z ORP Humpolec a ORP Vodňany převažuje nedůvěřivý, až odmítavý přístup k celému konceptu ÚSK. Odmítání a nedůvěra ÚSK u vedení obcí v ORP Humpolec a ORP Vodňany může vycházet nejen z nízké participace starostů v průběhu tvorby ÚSK, ale také z nezájmu o řešení krajiny mimo území obce (Sobková 2010). Ve vztahu k druhé stanovené hypotéze je využití

ÚSK u starostů v ORP Humpolec a ORP Vodňany nulové a dle slov oslovených starostů je pro obce její existence zbytečná.

Starostové všech tří ORP se v rozhovorech shodují, že největším problémem ÚSK je její nedotažená realizace skrze konkrétnější projekty, které by obcím pomohly s financováním a realizací opatření, které vycházejí právě ze studie.

7 Závěr a diskuse

Cílem této diplomové práce bylo analyzovat možnosti řešení a usměrňování krajiny nově vzniklého nástroje Územní studie krajiny ORP. V teoretické části se diplomová práce věnovala diskusi tématu krajiny v českém prostorovém plánování, a také modelům, které se v jejím současném plánování uplatňují. Na základě teoreticko-metodologické diskuse byly stanoveny základní hypotézy této diplomové práce. V praktické části pak byly hypotézy ověřovány za pomoci případové studie tří hodnocených ORP – Votice, Vodňany a Humpolec. Na základě vlastní provedené analýzy dokumentů ÚSK a polostrukturovaných rozhovorů s vybranými respondenty se práce zaměřila na podobu dokumentů ÚSK, přístupy a postupy vypracování, využití a také míru participace a spolupráce lokálních aktérů při její tvorbě.

Při provedené analýze rozhovorů a dokumentů ÚSK byly odhaleny shody, ale také rozdíly mezi třemi zvolenými ORP. Vybraná území se v první řadě nejvíce odlišovala v celkovém přístupu k ÚSK a také postupy, kterými byly studie vytvořeny. Nejvíce se odlišovala ÚSK ORP Votice, která se na rozdíl od dalších dvou zaměřovala především na témata, která lze řešit v rámci územního plánování a také na specifika území. Další dvě ÚSK Humpolec a Vodňany byly pojaty spíše formou komplexnějšího krajinného dokumentu s velmi širokým záběrem témat. Rozdíl byl identifikován také ve formě využitých metod řešení. Zatímco u ORP Vodňany a ORP Humpolec převažovaly kvantitativní a detailní metody, u Votice byla studie řešena více kvalitativně a s větší mírou subjektivního pohledu zpracovatelů podle potřeb území. Dalším zásadním rozdílem, který vychází z provedených analýz, je celkový odlišný postup zpracování dokumentace a způsob spolupráce s místními aktéry. Zatímco v procesu tvorby ÚSK ORP Votice byly identifikovány prvky bottom-up modelu, ÚSK ORP Vodňany a ÚSK ORP Humpolec byly zpracovány převážně metodou top-down. Postupy se odlišovaly zejména v celkové participaci místních aktérů v rámci celého procesu – ÚSK Votice byla vytvořena na základě společné diskuse starostů, zatímco tato prvotní společná diskuse u dalších dvou ORP chyběla. Celkově se ORP odlišovaly také mírou a formou komunikace s místními během tvorby ÚSK, největší zapojení probíhalo v ORP Votice, kde zpracovatel ÚSK velmi snadno navázal spolupráci díky mnohaletým zkušenostem s územím. Naopak menší míra spolupráce byla identifikována u ORP Vodňany a ORP Humpolec.

Kromě rozdílného přístupu zpracovatelů k ÚSK se ORP lišily i přístupem úředníků. Zatímco v ÚSK Votice probíhala velmi dobrá komunikace napříč zapojenými odbory ÚP a ŽP, v ORP Vodňany byl nejvíce zapojen pouze odbor územního plánování díky aktivní participaci jedince. V ORP Humpolec byl přístup úředníků spíše skeptický a pasivnější. Z rozdílného

přístupu zástupců úřadu vyplývá také rozdílné využívání dokumentu ÚSK, který je v současnosti používán pouze v ORP Vodňany, kde však jeho realizaci prosazuje pouze jeden aktivní jedinec.

Všechny tři zvolené ORP kromě podobné struktury ÚSK, vycházející ze společného metodického pokynu MMR, spojoval zejména značný rozsah řešených témat a navrhovaných opatření, přesahující možnosti územního plánování, a to hlavně v případě zemědělství, lesnictví a vodního režimu. V ÚSK ORP Votice se sice obsah dokumentace snažil zaměřit více na možnosti uplatňování v ÚP, to však nebylo zcela naplněno. Dalšími společnými znaky všech tří ÚSK jsou obecnost a univerzálnost navrhovaných opatření a dále také přílišná odbornost používaného jazyka, jen těžko srozumitelného pro širokou škálu uživatelů. Všechny tři ORP se také vyznačují velmi malým zapojením veřejnosti do procesu tvorby ÚSK. I přes snahy zpracovatelů (setkání, průzkumy) nebyl u žádné z hodnocených ÚSK nalezen způsob, jakým informace z ÚSK a navrhovaná opatření předat širší veřejnosti. Všechny tři ÚSK a proces jejich tvorby tak provázel velmi malý zájem veřejnosti o řešení problematiky krajiny, zájmy místních obyvatel zastupovali pouze starostové obcí. Hodnocené ÚSK se také shodují na velmi malé či žádné spolupráci s dalšími lokálními aktéry v podobě spolků či sdružení místních občanů, které se nepodílely na tvorbě žádné z hodnocených ÚSK.

Z rozhovorů s respondenty vyplynulo, že starostové se shodují na velmi obtížné aplikaci opatření v rámci obcí, zejména kvůli nedostatku financí a také nástrojů, kterými by mohla být aplikována. Zpracovatelé ÚSK se shodli na přínosu ÚSK pro současné plánování v Česku z důvodů rozproudění diskuse nad nedostatečným řešením nezastavěného území v ÚP. Zpracovatelé ÚSK, ale také úředníky propojovala nedůvěra v další reálné uplatňování opatření z ÚSK, které se netýkají ÚPD, ale samospráv či konkrétních majitelů pozemků.

V diplomové práci byly stanoveny dvě základní hypotézy. Hypotéza H1 se vztahovala k postupu zpracování ÚSK a její znění bylo následovné: „*Míra aktivní participace lokálních aktérů na tvorbě Územní studie krajiny v ORP bude nepřímo úměrná vypracování formou konceptu top-down*“. Hypotéza H2 se zabývala reálnými možnostmi ÚSK ovlivnit činnost v krajině a bylo stanovena takto: „*Opatření a návrhy, vycházející z Územní studie krajiny ORP; převážně nebudou v konkrétních územích a v činnosti správních úřadů využívány a krajina nebude ÚSK reálně téměř ovlivněna*“.

Hypotézu H1 lze na základě získaných poznatků potvrdit. Je však nutné v první řadě uvést, že celková míra participace lokálních aktérů při vypracovávání dokumentace ÚSK byla u všech hodnocených ORP velmi nízká a omezená pouze na představitele veřejné správy. Zapojení veřejnosti či dalších lokálních aktérů bylo velmi malé. Z výsledků rozhovorů však

vyplývá, že nejvíce byli zapojeni aktéři v ORP Votice, kde zpracování probíhalo již od počátku s úzkou spoluprací právě starostů a úředníků, výsledná podoba ÚSK vychází právě z jejich diskuse a požadavků. Tento způsob zpracování odpovídá více bottom-up modelu. ÚSK ORP Humpolec a ÚSK ORP Vodňany byly vypracovávány s dominantnějším přístupem zpracovatelů a úředníků, bez počáteční diskuse starostů či veřejnosti, postup byl založen spíše na top-down principu. Z výsledků analýz tří hodnocených ORP tedy vyplývá, že celkově nižší míra participace v procesu ÚSK se shoduje právě se zpracováním na principu top-down přístupu. V kontextu získaných poznatků je však důležité si uvědomit právě nízkou participaci různých skupin aktérů, která provázela všechny tři zvolené ORP.

Hypotézu H2 lze podle výsledků analýz také potvrdit. Z provedených hodnocení ÚSK vyplývá, že poměrně velké množství opatření nelze na úrovni ORP reálně uplatnit, což také potvrdily rozhovory s respondenty, zejména pak odpovědi oslovených starostů obcí. Právě lokální zástupci (tedy obecní samosprávy) a konkrétní uživatelé území mohou v konečném rozhodování nejvíce ovlivnit krajinu, avšak tito aktéři se k naplňování ÚSK téměř nehlásí. Uplatnění opatření z ÚSK naráží na chybějící nástroje pro usměrňování krajiny, vlastnické vztahy v území a limitující finanční možnosti lokálních samospráv. Z rozhovorů také vyplývá, že jedinou výjimkou v realizaci opatření a využívání ÚSK je ORP Vodňany, kde je využití ÚSK ovlivňováno aktivním přístupem osvětleného úředníka odboru územního plánování s vysokou mírou zainteresovanosti k ÚSK. Jako jediný dokázal na základě ÚSK prosadit konkrétní opatření, které má skutečný dopad na krajinu. Vzhledem ke zjištěným poznatkům lze říct, že aktivní role úředníků je sice důležitá, ale jelikož ORP celkově disponují velmi omezenými možnostmi, jak aktivně rozhodovat o využití krajiny, je v konečném výsledku činnost jednotlivce velmi málo efektivní. Na úrovni ORP chybí obecná možnost pro podstatnější změny v krajině, a hlavně nástroje k jejímu usměrňování.

Ze získaných výsledků a poznatků vyplývá, že současná pozice ÚSK je nevyjasněná a její zařazení do běžné činnosti v ORP přináší značné problémy. Původním cílem ÚSK bylo vytvoření územně plánovacího podkladu, který by se zabýval komplexními krajinnými tématy v rámci ORP. Avšak, jak vyplynulo z výzkumu, rozsah ÚSK a navrhovaných opatření překračuje schopnosti nástrojů územního plánování. Možnosti reálného uplatnění opatření a přenesení do ÚPD jsou značně omezené, jelikož samotné územní plánování nemá v současné době připravené prostředí na převzetí takto obecně formulovaných opatření. Opatření a jejich realizace naráží nejen na problém majetkoprávních vztahů, ale také na nezávaznost ÚSK v rámci legislativy a chybějící kompetence odpovědných správních úřadů na úrovni ORP. Mnoho témat také přesahuje do činnosti jiných správních úřadů, které již využívají vlastních

nástrojů. ÚSK nemůže sloužit jako integrální nástroj a nemůže plnit podobu tzv. krajinného plánu.

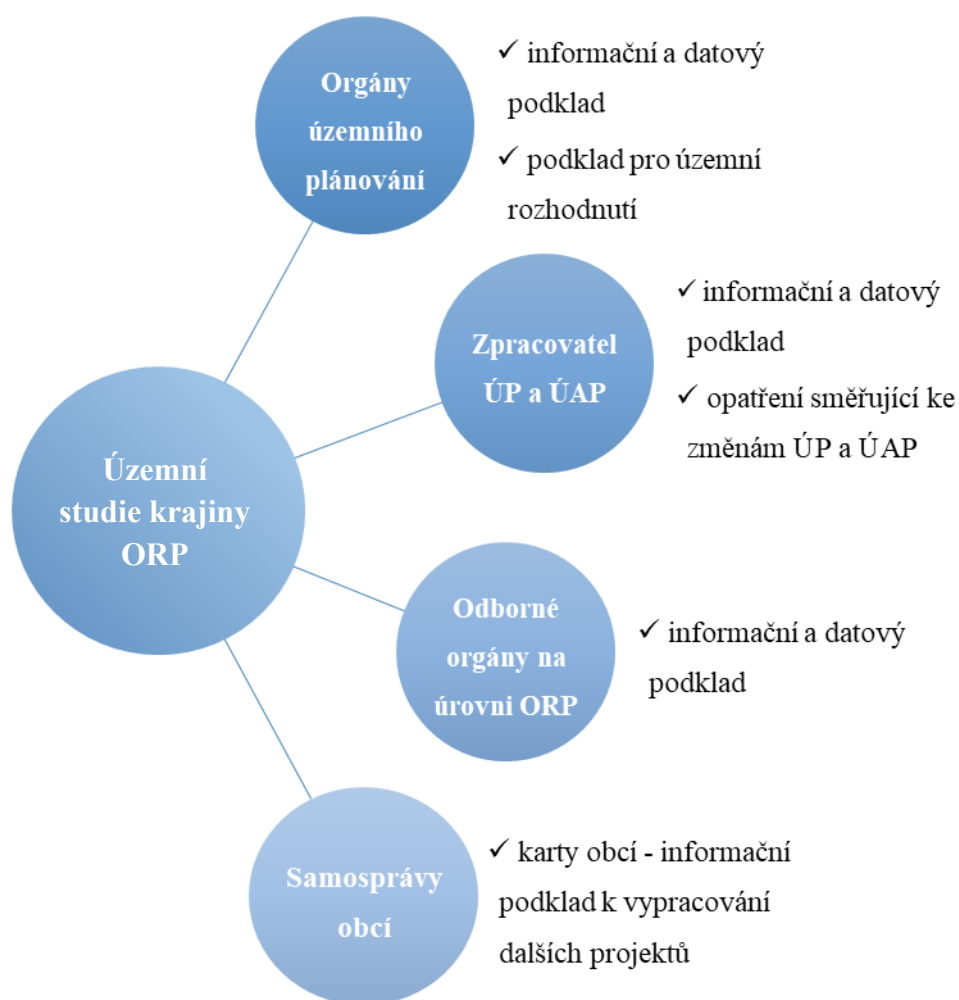
Hlavním cílem této práce bylo zjistit, pro koho je ÚSK určena a jakým způsobem může být využívána. Odpověď na tuto otázku shrnuje schéma na obrázku č. 19. Schéma přináší přehled reálného současného využití ÚSK v činnosti ORP a obcí, které je založeno na výsledcích obou analýz v této diplomové práci. Z výzkumu vyplývá, že ÚSK v současné době může být využitelná zejména jako zdroj informací pro rozhodovací činnost odborů územního plánování při změnách ÚP či ÚAP (obr. 19). ÚSK ve své současné podobě přináší nové poznatky a informace k tématům, která dosud nebyla v měřítku ORP zmapována v rámci jediného dokumentu. Avšak komplexnost a rozsah informací je zároveň velkou slabinou koncepce studie. Právě kvůli obrovskému množství informací a odborně formulovaným opatřením s velmi obecnými formulacemi bez konkrétnějších návrhů, ÚSK nemůže sloužit jako nástroj na úpravu činností v krajině, ale pouze jako informační podklad. Ve své současné podobě ÚSK slouží spíše k evidenci a popisu jevů v území, více než jako koncepční dokument, který by nabízel možnosti řešení skutečných problémů krajiny na území ORP (obr. 19).

Schéma na obrázku č. 19 dále ukazuje, že ÚSK je velmi těžce uchopitelná také pro obce a jejich samosprávy. Z analýz diplomové práce vyplynulo, že obce sice na základě výstupů v podobě karet obcí obdrží přehled obecně formulovaných opatření pro území obce, ale další možnosti jejich řešení zůstávají jen v teoretické rovině. V současnosti pro ÚSK chybí navazující nástroje, které by obce mohly využít v dalších konkrétnějších úpravách krajiny. Aktivní osvětlení starostové mohou sice ÚSK využít jako zdroj informací či motivaci k dalšímu vypracování specifických projektů, to však vyžaduje velkou míru angažovanosti a zainteresovanosti. Samotná ÚSK není uživatelsky natolik srozumitelná, aby usnadnila samosprávám orientaci v problematice krajinných témat a její současná podoba odrazuje samosprávy od hledání dalších možností jejího využívání.

Výsledky této diplomové práce ukázaly, že jedním z nejslabších míst ÚSK je právě velmi malá spolupráce s obyvateli a dalšími lokálními aktéry konkrétních ORP, jejichž role by v plánování území měla být stěžejní. Krajina je předmětem subjektivního zájmu jedince (Evropská úmluva o krajině 2000) a měla by být v konkrétních územích plánována především tak, aby její budoucí podoba a cílové hodnoty odpovídaly požadavkům lidí, kteří na tomto území žijí. Propojení člověka a krajiny však dosud není v procesu tvorby a uplatňování ÚSK dostatečně upraveno, což může v konečném důsledku být jedním z klíčových problémů celé koncepce studie. Chybějící diskuse, zainteresovanost, komunikace, a především participace různých skupin uživatelů krajiny v ÚSK chybí. Tyto zjištěné nedostatky v současném

zpracování ÚSK potvrzují stále převažující model top-down v územním plánování podle Pissouriose (2014) a velmi malé možnosti vlivu lokálních aktérů na proces plánování krajiny. Jedním z možných řešení může být zavedení postupu zpracování pomocí bottom-up modelu, založeném právě na základě požadavků lokálních komunit. To však vyžaduje vysokou míru zájmu o řešení prostoru mimo obce a zastavěné území u všech zapojených aktérů (Pissourios 2014).

Obrázek 19: Možnosti využití ÚSK ORP

Zdroj: vlastní zpracování

Provedené analýzy naráží na několik možných limitů, které mohly ovlivnit konečné výsledky. Prvním limitem práce je skutečnost, že ÚSK je poměrně novým dokumentem, který je vypracován čerstvě. Jeho nízká míra uplatňování v hodnocených ORP může být způsobena i krátkým obdobím, které samosprávy měly na jeho začlenění do běžných činností. Pro ověření výsledků by bylo vhodné, provést rozhovory s vybranými respondenty ORP znovu, a to po delším časovém období, aby byly zjištěny skutečné výsledky ÚSK v krajině. Dalším limitem

práce může být volba ORP, jenž také mohla ovlivnit výsledky výzkumu. Vybrané ORP se nevyznačují žádnými výraznějšími problémy v krajině (např. rozsáhlé rekultivace, devastovaná krajina, spory o těžbu apod.), proto i angažovanost místních ke změnám v krajině může být menší než v případě ohroženějších ORP, kde problémy v krajině přímo zasahují do života místních. Původním záměrem výzkumu bylo také rozšířit rozhovory na další lokální aktéry v území, a to zejména spolky či sdružení v neziskovém sektoru a také zemědělce, avšak po získání poznatků o tom, že účast těchto aktérů byla u všech tří ÚSK téměř nulová, bylo od těchto rozhovorů ustoupeno. V případě, že by však zpracovatelé s těmito aktéry na tvorbě ÚSK spolupracovali, byly by tyto rozhovory dalším možným podkladem pro získání relevantních informací pro výzkum.

Diplomová práce otevírá téma Územní studie krajiny a v současném výzkumu přináší mnoho prostoru pro další rozšiřování. Jednou z možností dalšího výzkumu by bylo sledovat pozici a uplatňování ÚSK ve vybraných ORP v delším časovém úseku, kdy by bylo vhodné zopakovat rozhovory s vybranými respondenty po delším časovém období. Další možností by bylo také rozšíření výzkumu na sousední ORP a sledovat tak vzájemné vazby mezi dvěma ÚSK. Tato diplomová práce a provedený výzkum by mohly také sloužit při vyhodnocování dosud vypracovaných ÚSK, a to zejména za účelem budoucích změn v metodickém pokynu pro ÚSK, evaluace používaných metod nebo stanovení přesnějších postupů či při změně celkového konceptu studie.

Nesporným přínosem Územní studie krajiny, který vyplývá z diplomové práce, je nastartování diskusí o současném využívání a plánování nezastavěného území. Z provedeného výzkumu vyplývá, že nástroj sice naráží na mnohé problémy dalšího uplatňování, ale přináší také nové myšlenky, které v budoucnu mohou vést k postupné proměně pozice nezastavěného území, a to jak v územním plánování, tak i v dalších činnostech, které upravují využívání krajiny. Budoucí možnosti řešení krajiny a jejich postupné proměny přináší další prostor pro výzkum.

Zdroje

Literatura

ACEMOGLU, D., GARCIA-JIMENA, C., ROBINSON, J. A. (2015): State Capacity and Economic Development: A Network Approach. *American Economic Review*, 105, 8, 2364-2409.

ATLAS KRAJINY ČR (2009): Ministerstvo životního prostředí, VÚKOZ, Průhonice.

BALEJ, M., RAŠKA, P. (2012): Vybrané geografické přístupy v regionálním rozvoji a územním plánování. Centrum pro virtuální realitu a modelování krajiny, Ústí nad Labem.

BERKE, P. R. (2002): Does Sustainable Development Offer a New Direction for Planning? Challenges for the twenty-first century. *Journal of planning literature*, 17, 1, 21-36.

BIRKLEN, P. (2018): Územní studie krajiny – od myšlenky k realitě. Krajina v územním plánování 21. století. Sborník z konference AUÚP ČR. Mimořádná příloha časopisu *Urbanismus a územní rozvoj*, 4, 51-55.

BRAUN, V., CLARKE, V. (2013): *Successful Qualitative Research: A Practical Guide for Beginners*. Sage, London.

BUNCE, R. G. H., BARR, C. J., CLARKE, R. T., HOWARD, D. C., LANE, A. M. J. (1996): Land Classification for Strategic Ecological Survey, *Journal of Environmental Management*, 47, 1, 37-60.

BRANIŠ, M. (1999): *Základy ekologie a ochrany životního prostředí*. Informatorium, Praha.

DEMEK, J. (1974): *Systémová teorie a studium krajiny*. Československá akademie věd, Brno.

DUFKOVÁ, J. (2007): *Krajinné inženýrství*. Mendelova zemědělská a lesnická univerzita, Brno.

DUJKA, V. (2015): Legislativa a strategická východiska v procesu plánování krajiny. Územní plánování v procesech plánování krajiny. Sborník z konference AUÚP, Lednice. Mimořádná příloha časopisu *Urbanismus a územní rozvoj*, 6, 40-44.

DURDÍK, P. (2018): Slovo úvodem. Krajina v územním plánování 21. století. Sborník z konference AUÚP ČR. Mimořádná příloha časopisu *Urbanismus a územní rozvoj*, 4, 5-6.

FABEROVÁ, T. (2019): Lze se domluvit se stakeholdery? Případová studie. Prezentace k workshopu MMR o ÚSK, dostupné z: <https://www.mmr.cz/cs/ministerstvo/stavebni-pravo/informace-a-aktuality/uzemni-planovani/prezentace-z-3-workshopu-porizovatel-u-a-projektan> (14. 2. 2020)

- FORMAN, R. T. T., GORDON, M. (1993): *Krajinná ekologie*. Academia, Praha.
- GIBAS, P., PAUKNEROVÁ, K. (2009): Mezi pravěkem a industriálem: několik poznámek k antropologii krajiny. *Český lid*, 96, 1, 131-146.
- GRABHER, G., STARK, D. (1997): *Restructuring Networks in Post-Socialism*. Clarendon Press, Oxford University Press.
- HENDL, J. (2008): *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Portál, Praha.
- HENDRYCH, J. (2008): Proměny klimatu a udržitelné plánování městské a příměstské krajiny. *Acta Pruhoniciana*, 5-11.
- JOHNSTON, R. (1998): Approaches to the Perception of Landscape: Philosophy, theory, methodology. *Archaeological Dialogues*, 5, 1, 54-68.
- KOLEJKA, J. (2014): *Přírodní krajiny České republiky*. Masarykova univerzita, Brno.
- KOVÁŘ, P. (2005): Ekosystémový pohled, krajinný ráz a vize multifunkčnosti. In: *Krajinný ráz – jeho vnímání a hodnocení v evropském kontextu*. Sborník ekologie krajiny. Paido, Brno.
- KUBEŠ, J., PERLÍN, R. (1998): *Územní plánování pro geography*. Karolinum, Praha.
- KUČERA, Z. (2009): Krajina v české geografii a otázka relevance přístupů anglo-americké humánní geografie. *Geografie – Sborník ČGS*, 114, 2, 145-155.
- KUČERA, Z. (2010): *Principy a problémy geografického studia krajiny*. Disertační práce. Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta, Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje.
- KUPKA, J. (2010): *Krajiny kulturní a historické*. České vysoké učení technické, Praha.
- LIBROVÁ, H. (1987): *Sociální potřeba a hodnota krajiny*. Univerzita Jana Evangelisty Purkyně, Brno.
- LIPSKÝ, Z. (2018): *Přednášky k předmětu Krajinná ekologie*. Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta, Katedra fyzické geografie a geoekologie.
- LIPSKÝ, Z., KOPECKÝ, M., KVAPIL, D. (1999): Present land use changes in the Czech rural landscape. *Ekológia/Ecology*, 18, 1, 31-38.
- LIPSKÝ, Z., ROMPORTL, D. (2007): Typologie krajiny v Česku a zahraničí: stav problematiky, metody a teoretická východiska. *Geografie – Sborník ČGS*, 112, 1, 61-83.
- LOTHIAN, A. (1999): Landscape and the Philosophy of Aesthetics: Is Landscape Quality Inherent in the Landscape or in the Eye of the Beholder? *Landscape and Urban Planning*, 4, 177-198.
- LOŽEK, V. (2007): *Zrcadlo minulosti. Česká a slovenská krajina v kvartéru*. Dokořán, Praha.

- LÖW, J., NOVÁK, M. (2008): Typologie členění krajín České republiky. *Urbanismus a územní rozvoj*, 11, 6, 19-23.
- LÖW, J., MÍCHAL, I. (2003): Krajinový ráz. Lesnická práce, Kostelec nad Černými lesy.
- LUGINBÜHL, Y. (2006): Landscape and Identification, Assessment and Quality objectives. In: Council of Europe (2006) *Landscape and Sustainable Development: Challenges of the European Landscape Convention*, Council of Europe Publishing, Strasbourg, 31-51.
- MACKOVIČ, V. (2018): Proč má územní plán řešit uspořádání krajiny? *Urbanismus a územní rozvoj*, 21, 1, 44-47.
- MACKOVIČ, V. (2010): Jak chránit ZPF a kam směřuje jeho ochrana? *Urbanismus a územní rozvoj*, 13, 6, 82-92.
- MACKOVIČ, V. (2009): Specifické vazby krajiny a územního plánování v suburbanizovaném území. Sborník ze semináře AUÚP, Beroun – příloha časopisu *Urbanismus a územní rozvoj*, 4, 39-44.
- MAIER, K. (2012): *Udržitelný rozvoj území*. Grada Publishing a. s., Praha.
- MAIER, K. (2000): *Územní plánování*. České vysoké učení technické, Praha.
- MAIER, K. (2008): *Územní plánování a udržitelný rozvoj*. ABF-Arch, Praha.
- MAIER, K., PELTÁN, T. (2015): Evropská úmluva o krajině a české územní plánování. *Urbanismus a územní rozvoj*, 18, 2, 9-16.
- MATOUŠEK, V. (2010): *Čechy krásné, Čechy mé: Proměny krajiny Čech v době industriální*. Krigl, Praha.
- MATLAND, R. E. (1995): Synthesizing the Implementation Literature: The Ambiguity Conflict Model of Policy Implementation. *Journal of Public Administration Research and Theory: J-PART*, 5, 2, 145-174.
- MEINIG, D. (1979): *The Interpretation of Ordinary Landscapes: Geographical Essays*. Oxford University Press, New York.
- MIKLÓS, L., IZAKOVIČOVÁ, Z. (1997): *Krajina ako geosystém*. VEDA, Bratislava.
- Ministerstvo pro místní rozvoj (2016): *Zadání územní studie krajiny pro správní obvod obce s rozšířenou působností*. Metodický pokyn. Praha.
- MÜLLEROVÁ, M. (2020): *Územní studie krajiny*. Diplomová práce. České vysoké učení technické, Fakulta stavební, Katedra urbanismu a územního plánování.
- MURRAY, M., GREER, J., HOUSTON, D., MCKAY, S., MURTAGH, B. (2009): Bridging Top down and Bottom up: Modelling Community Preferences for a Dispersed Rural Settlement Pattern. *European Planning Studies*, 17, 3, 441-462.

- PISSOURIOS, I. A. (2014): Top-Down and Bottom-Up Urban and Regional Planning: Towards a Framework for The Use of Planning Standards. *European Spatial Research and Policy*, 21, 1, 83-99.
- PERLÍN, R. (2019): Přednášky k předmětu Územní plánování a urbanismus. Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta, Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje.
- PERLÍN, R. (2015): Jiné přístupy k územnímu plánování a řešení krajiny. *Urbanismus a územní rozvoj*, 10, 6, 37-40.
- PERLÍN, R. (2009): Vymezení venkovských obcí v Česku. *Deník veřejné správy*, dostupné z: <http://www.dvs.cz/clanek.asp?id=6384068> (30. 11. 2019)
- PUTNAM, R. D. (1993): *Making Democracy Work: Civic Transitions in Modern Italy*. Princeton University Press, Princeton.
- SALAŠOVÁ, A. (2015): *Krajinné plánování I*. Mendelova Univerzita, Brno.
- SALAŠOVÁ, A. (2014): *Nauka o krajině*. Mendelova univerzita, Brno.
- SAKTOROVÁ, D. (2014): Krajina jako popelka. Bude jejím princem územní plánování? *Urbanismus a územní rozvoj*, 17, 2, 24-28.
- SKLENIČKA, P. (2003): *Základy krajinného plánování*. Skleničková Naděžda, Praha.
- SOBKOVÁ, V. (2010): *Krajinný plán jako nástroj územního plánování*. Bakalářská práce. Masarykova Univerzita, Ekonomicko-správní fakulta.
- STROBLOVÁ, L. (2007): *Krajinné plánování v podmínkách ČR*. Diplomová práce. Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně, Zahradnická fakulta v Lednici.
- ŠŤASTNÁ, J. (2016): *Když se řekne komunitní práce*. Karolinum, Praha.
- ŠULC, P. (2019): *Rozvoj malých měst ve středním Posázaví*. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta, Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje.
- TRESS, B. (2006): *From Landscape Research to Landscape Planning*. Springer, Netherlands.
- VOREL, I. (2001): Přírodní prostředí a krajina v územních a regulačních plánech. In: *Město, venkovský prostor a krajina*. Sborník mezinárodní konference, České vysoké učení technické, Praha, 80-89.
- VOREL, I., KUPKA, J. (2011): *Krajinný ráz: identifikace a hodnocení*. České vysoké učení technické, Praha.
- VOREL, I., BUKÁČEK, R., MATĚJKA, P., CULEK, M., SKLENIČKA, P. (2004): *Metodický postup posouzení vlivu navrhované stavby, činnosti nebo změny využití území na krajinný ráz*. České vysoké učení technické, Praha.

VOZÁB, J. (1999): Strategické plánování rozvoje měst v České republice. Disertační práce. Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje.

WIRTH, K. (2018): Informace k územním studiím krajiny z hlediska metodického. MMR, 2. workshop pořizovatelů a projektantů k územní studii krajiny, dostupné z: <https://www.mmr.cz/cs/ministerstvo/stavebni-pravo/informace-a-aktuality/uzemni-planovani/prezentace-z-2-workshopu-porizovatelu-a-projektan> (30. 3. 2020)

ŽÁK, L. (1947): Obytná krajina. Spolek výtvarných umělců Mánes, Praha.

Internetové zdroje

Czech Invest (2020): <https://www.czechinvest.org/cz/Sluzby-pro-municipality/Nemovitosti-pro-podnikatelske-ucely/Brownfieldy> (14. 1. 2020)

Český statistický úřad, Krajská správa ČSÚ pro Středočeský kraj (2020): https://www.czso.cz/csu/xs/so_orp_votice (13. 1. 2019)

Český statistický úřad, Krajská správa ČSÚ pro Středočeský kraj (2018): <https://www.czso.cz/csu/xs/vyvoj-vybranych-ukazatelu-v-so-orp-votice> (30. 12. 2019)

Český statistický úřad, Krajská správa ČSÚ V Českých Budějovicích (2020): https://www.czso.cz/csu/xc/orp_vodnany (13. 1. 2020)

Český statistický úřad, Krajská správa ČSÚ V Českých Budějovicích (2018): https://www.czso.cz/documents/11256/35330523/3317_1.pdf/097f457c-ea8d-486f-8108-f4fa1b61297a?version=1.7 (30. 12. 2019)

Český statistický úřad, Krajská správa ČSÚ v Jihlavě (2020): https://www.czso.cz/csu/xj/charakteristika_so_orp_humpolec (14. 1. 2020)

Český statistický úřad, Krajská správa ČSÚ v Jihlavě (2018): <https://www.czso.cz/documents/11268/26955120/636103.pdf/8fd4c390-8604-41bb-884f-a4bcb829a597?version=1.13> (30. 12. 2019)

IROP (2015): <https://irop.mmr.cz/cs/vyzvy/seznam/vyzva-c-9-uzemni-studie> (26. 12. 2019)

IROP (2018): <https://irop.mmr.cz/getmedia/b58ad0a2-a48f-4d2d-aadb-ff054192a9c4/9-vyzva-schvalene.pdf> (26. 12. 2019)

Město Votice (2020): <https://www.mesto-votice.cz/> (2. 1. 2020)

Město Vodňany (2020): <http://www.vodnany.eu/> (2. 1. 2020)

Město Humpolec (2020): <https://www.mesto-humpolec.cz/> (3. 1. 2020)

Ústav územního rozvoje (2019): <https://www.uur.cz/> (24. 11. 2019)

Ústav aplikované krajinné ekologie (2020): <http://www.uake.cz/ip2018/chapters/chapter11.php> (16. 11. 2019)

Slovník územního rozvoje: <https://www.uur.cz/slovník2/?ID=3731> (17. 11. 2019)

Další zdroje

BIRKLEN, P. (2020): Rozhovor se zpracovatelem ÚSK ORP Vodňany, Ostrava, 23. 2. 2020.

ČEDÍKOVÁ, M. (2020): Rozhovor se starostkou obce Vrchotovy Janovice, 3. 2. 2020.

DVOŘÁK, A. (2020): Rozhovor se zástupcem ORP Vodňany, Praha, 6. 2. 2020.

HONZL, V. (2020): Rozhovor se starostou obce Staré Bříště, 4. 2. 2020.

CHRT, J. (2020): Rozhovor se starostou obce Libějovice, 5. 2. 2020.

JETEL, V. (2020): Rozhovor se zpracovatelem ÚSK ORP Humpolec, Praha, 13. 2. 2020.

JIRKŮ, M. (2020): Rozhovor se starostou obce Jiřice, 4. 2. 2020.

KOCMAN, F. (2020): Rozhovor se zástupcem ORP Humpolec, Humpolec, 12. 2. 2020.

LIŠKA, V. (2020): Rozhovor se starostou obce Ratměřice, 5. 2. 2020.

MACKOVIČ, V. (2020): Rozhovor se zpracovatelem ÚSK ORP Votice, Praha, 20. 2. 2020.

POULA, Z. (2020): Rozhovor se zástupcem ORP Votice, Votice, 11. 2. 2020.

SALABA, M. (2020): Rozhovor se zpracovatelem ÚSK ORP Votice, Praha, 20. 2. 2020.

ŠÍDLO, J. (2020): Rozhovor se starostou obce Skočice, 6. 2. 2020.

ŠKRÉTA, J. (2020): Rozhovor se starostou městyse Neustupov, 3. 2. 2020.

VRŠECKÝ, M. (2020): Rozhovor se zástupcem ORP Votice, Votice, 11. 2. 2020.

Legislativa

Evropská úmluva o krajině (2000). European Treaty Series – No. 176. Florencie.

Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon)

Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny

Zákon č. 139/2002 Sb., o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech

Dokumenty

Územní studie krajiny ORP Humpolec (grafická část, návrhová část): <https://www.mesto-humpolec.cz/uzemni-studie-krajiny-so-orp-humpolec/d-231819> (20. 4. 2020)

Územní studie krajiny ORP Vodňany (zadání, DPR, grafická část, návrhová část): <http://www.vodnany.eu/projednavana-uzemni-studie-krajiny-orp-vodnany/ds-33743/defpc=1&archiv=1> (20. 4. 2020)

Územní studie krajiny ORP Votice (DPR, grafická část, návrhová část): <https://www.mesto-votice.cz/uzemni-studie-krajiny/d-47826> (20. 4. 2020)

Územně analytické podklady OPR Humpolec: <https://www.mesto-humpolec.cz/uzemne-analyticke-podklady/d-217805> (20. 4. 2020)

Územně analytické podklady ORP Vodňany: <http://m.vodnany.eu/iv-uplna-aktualizace-uap-orp-vodnany-vcetne-ruru-orp-vodnany/ds-19175> (20. 4. 2020)

Územně analytické podklady ORP Votice: <https://www.mesto-votice.cz/uap/ds-9627> (20. 4. 2020)

Datové zdroje

ArcČR 500 3.1, ARCDATA PRAHA, s.r.o., ZÚ, ČSÚ, 2016.

Přílohy

Příloha 1: Přehled všech vypracovaných ÚSK s rokem vypracování

Tabulka 12: Přehled všech dosud zpracovaných ÚSK s rokem vypracování

Název ORP	Rok vypracování	Název ORP	Rok vypracování
Beroun	2018	Opava	2018
Blansko	2019	Orlová	2019
Blovice	2018	Pardubice	2019
Brandýs	2019	Plzeň	2019
Bruntál	2019	Prostějov	2018
Černošice	2019	Přeštice	2018
Hradec Králové	2019	Roudnice	2018
Hranice	2019	Říčany	2019
Humpolec	2018	Strakonice	2019
Chomutov	2019	Šternberk	2018
Kladno	2018	Tachov	2018
Kopřivnice	2019	Třebíč	2019
Kralupy	2019	Turnov	2019
Krnov	2019	Ústí	2019
Liberec	2019	Veselí nad Moravou	2019
Litvínov	2019	Vimperk	2019
Louny	2019	Vlašim	2019
Moravská Třebová	2019	Vodňany	2018
Nová Paka	2019	Votice	2018
Nové Město nad Metují	2018	Zábřeh	2019
Nový Bydžov	2019	Znojmo	2018
Odry	2019	Žatec	2019

Zdroj: vlastní zpracování, IROP (2015)

Příloha 2: Otázky pro polostrukturované rozhovory

V úvodu rozhovoru proběhlo představení respondenta a ze strany tazatele bylo uvedeno téma výzkumu diplomové práce, a také přiblížení zaměření otázek rozhovoru. Dále byl respondent požádán o souhlas s audionahrávkou rozhovoru pro účely následného přepisu a kódování. Respondenti byli také v úvodu upozorněni na to, že jejich odpovědi nebudou anonymizovány a rovněž požádáni o souhlas. Po každé otázce následovala sondáž, v závislosti na odpovědích respondenta.

A. Zpracovatelé ÚSK

1. Postup zpracování

- Jaká byla Vaše úloha v procesu zpracování ÚSK?
- Jak bylo postupováno při vypracovávání ÚSK? Popište stručně celý proces.
- Kdo určil postup zpracování?
- Zvolil byste jiný postup?

2. Spolupráce a komunikace

- Kdo se podílel na vypracování ÚSK?
- Jakým způsobem probíhala spolupráce s různými lokálními aktéry v ORP?
- Jakou úlohu hrála v procesu veřejnost, samospráva a občanské spolky či sdružení?
- Považujete zapojení lokálních aktérů za dostatečné?
- Považujete spolupráci lokálních aktérů za prospěšnou? V čem spatřujete největší přínos této spolupráce pro výslednou podobu ÚSK?

3. Postavení ÚSK v ORP

- Za jakým účelem je ÚSK zpracována?
- V čem spatřujete největší přínos ÚSK pro ORP?
- Objevily se během vypracovávání ÚSK nějaké konflikty nebo spory?
- Považujete současnou podobu ÚSK za srozumitelnou pro různé skupiny aktérů v ORP?
- Považujete současnou podobu metodického pokynu MMR za dostačující? Navrhl byste nějaké změny?

4. Obsah a témata ÚSK

- Jakým způsobem byla zvolena témata opatření, která jsou v ÚSK řešena?
- Myslíte si, že je tématům věnován v rámci ÚSK dostatečný prostor?
- Obsahuje ÚSK nějaká konfliktní témata či opatření?
- Myslíte si, že se Vám v ÚSK podařilo vystihnout specifika území?
- Myslíte si, že se skrze ÚSK podařilo postihnout různé zájmy aktérů, kteří v krajině působí?

5. Využití a realizace ÚSK

- Jakým způsobem by měla být ÚSK v ORP využívána?
- Pro koho jsou určena opatření, která ÚSK navrhuje?
- Jaká opatření považujete za nejobtížněji realizovatelná v ORP a proč?
- Jak by ÚSK měla ovlivnit činnost ORP/obcí/veřejnosti?
- Sledujete aplikaci opatření z ÚSK v ORP?
- Byla Vám udělena zpětná vazba na vypracovanou ÚSK?
- Navrhl jste způsob monitoringu aplikace opatření v území?
- Jaká byla Vaše očekávání od ÚSK? Splnila se?

B. Představitelé úřadu ORP

1. Postup zpracování ÚSK

- Jaká byla Vaše úloha v procesu zpracovávání ÚSK?
- Byl jste informován o záměru a účelu vypracování ÚSK? Kdy a kým?
- Znáte metodu vypracování ÚSK? Kdo ji zvolil?
- Popište stručně postup tvorby ÚSK.
- Zvolil byste jiný postup vypracování?

2. Spolupráce a komunikace

- Byl jste osloven ke spolupráci na tvorbě ÚSK? Kdy a kým?
- Jakým způsobem jste měl možnost vyjádřit se k ÚSK? Kdy?
- Myslíte si, že Vaše zapojení do tvorby ÚSK bylo dostatečné?

- Kdo byl dále osloven ke spolupráci na ÚSK?
- Jakou roli měla veřejnost a spolky či sdružení v rámci ÚSK?
- Myslíte si, že by měl být do tvorby ÚSK zapojen někdo další? Kdo?

3. Postavení ÚSK v rámci ORP

- Co je podle Vás hlavním cílem ÚSK?
- Pro koho je podle Vašeho názoru ÚSK určena v rámci ORP?
- Považujete ÚSK v současné podobě za srozumitelnou?
- V čem spatřujete přínos ÚSK pro Vaši činnost/ORP?
- Jaké jsou slabé a silné stránky ÚSK?
- Byl jste seznámen s metodickým pokynem MMR pro ÚSK?

4. Obsah a témata ÚSK

- Myslíte si, že se podařilo postihnout všechna důležitá krajinná témata pro Vaši ORP?
- Myslíte si, že je jednotlivým tématům a opatřením věnován dostatečný prostor?
- Obsahuje ÚSK nějaká konfliktní témata či opatření? Jaká?
- Myslíte si, že se v ÚSK podařilo vystihnout specifika Vaší ORP?
- Myslíte si, že se v ÚSK podařilo vystihnout zájmy všech uživatelů krajiny ve Vaší ORP?

5. Využití a realizace ÚSK

- Jak často ÚSK využíváte (budete využívat) ve Vaší činnosti?
- Jak ÚSK využíváte/budete využívat? Uveďte příklad.
- Jsou opatření navrhovaná v ÚSK pro Vás srozumitelná?
- Která opatření jsou pro Vás nejvíce přínosná? Proč?
- Podařilo se Vám na základě ÚSK nějaká konkrétní opatření zrealizovat? Která?
- Jaká opatření se nepodařila zrealizovat? Proč?
- Co považujete za hlavní důvody neúspěchu realizace navrhovaných opatření v ÚSK?
- Jaká opatření jsou nejobtížnější realizovatelná? Proč?
- Dostal jste na ÚSK nějakou zpětnou vazbu např. od veřejnosti, starostů? Uplatňují opatření z ÚSK? Pokud ano, jaká? Pokud ne, proč?
- Jaká byla Vaše očekávání od ÚSK? Splnila se?

C. Starostové obcí

(telefonický hovor)

1. Znáte dokument ÚSK ORP?
2. Účastnil/a jste se tvorby či projednávání ÚSK ORP? Kdy, kolikrát?
3. Jakým způsobem jste měl/a možnost vyjádřit se k ÚSK ORP?
4. Účastnili se tvorby či projednávání ÚSK ORP obyvatelé Vaší obce? Jakým způsobem?
5. Je pro Vás dokument ÚSK ORP srozumitelný?
6. Využíváte ÚSK ORP ve Vaší činnosti v obci? Jak?
7. V čem spatřujete přínos ÚSK ORP pro Vaši obec?
8. V čem spatřujete slabé stránky ÚSK ORP?
9. Která opatření vycházející z ÚSK ORP se ve Vaší obci podařila realizovat? Uveďte příklad.
10. Která opatření vycházející z ÚSK ORP se ve Vaší obci nerealizovala? Proč?
11. Změnila ÚSK ORP Váš dosavadní pohled na krajinu v okolí obce či ORP? Jak?